
REDOVNICI

U MJESENJOJ CRKVI

ZBORNIK RADOVA
ČETVRTOG REDOVNIČKOG TJEDNA

(Split, 31. VIII. — 2. IX. 1976.)

REDOVNICI U MJESNOJ CRKVI
Zbornik radova IV. redovničkog tjedna

Priredili: Judita Čovo, Ljudevit Maračić,
Gabrijel Štokalo i Nićo Zovkić

Odgovara: Ljudevit Antun Maračić,
Miškinina 31, Zagreb

Uumnoženo: URED ZA PRIJEPIS I UMNOŽAVANJE
Milka Fabek, Zagreb, Magdićeve stube 1.

R E D O V N I C I

U M J E S N O J C R K V I

Zbornik radova IV. redovničkog tjedna
(Split, 31.VIII. do 2. IX.1976.)

Uredio: Ljudevit Maračić

Zagreb, 1976.

Vijeće viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji
Unija viših redovničkih poglavarica Jugoslavije

ČETVRTI REDOVNIČKI TJEDAN

1976. godina proslavljena je osobito svečano u hrvatskoj Crkvi. Dvostruki jubilej bio je poseban povod prigodnih slavlja. Središnje proslave velikih obljetnica održane su u Splitu i Solinu sredinom rujna (septembra) iste godine.

Organizator IV. redovničkog tjedna - Vijeće viših redovničkih poglavara i Unija viših redovničkih poglavara Jugoslavije - zbog svega toga odlučili su da se ovaj najveći godišnji skup redovnika i redovnica Jugoslavije održi u Splitu, središtu jubilejskih slavlja hrvatske Crkve. Redovnički je tjedan održan 31.VIII. i 1.IX. 1976. u Splitu, dok je 2.IX. održano redovničko hodočašće u Solinu, gdje je u crkvi Gospe od Otoka izveden poseban liturgijsko-hodočasnički program.

Zbog ovih specifičnih uvjeta IV. redovnički tjedan doživio je neke organizacijsko-tehničke preinake, a i samo vremensko trajanje nešto je skraćeno u odnosu na uobičajeno. Organizator je bio svjestan teškoća priredjivanja ovakvog velikog skupa u Splitu, gdje Crkva ne raspolaže većom dvoranom za prihvatanje više stotina sudionika. Zbog toga odlučeno je da se plenum održi u franjevačkoj crkvi Gospe od Zdravlja, a rad u skupinama u prostorijama splitskog sjemeništa.

Odaziv sudionika premašio je sva očekivanja. Organizator je računao na svega nekoliko stotina, a odazvalo se oko 550 sudionika. Taj visoki broj bio je ne samo razlogom radosti, već istovremeno i zabrinutosti, ali je, ipak, sve riješeno na zajedničko zadovoljstvo, ponajvećma zahvaljujući velikom prostoru kojim raspolaže spomenuta franjevačka crkva.

U plenarnom dijelu rada stalno je prisustvovao i splitski nadbiskup domaćin dr. Frane Franjić. On je aktivno sudjelovao u diskusiji, a trećeg je dana predvodio euharistijsko slavlje u Solinu, gdje je održao značajnu propovijed.

Osim mjesnog ordinarija prisustvovalo je više dijecezanskih svećenika, više nego na dosadašnjim redovničkim tjednima, premda još uvijek ne toliko da bismo u potpunosti mogli biti zadovoljni.

Na skupu daleko brojnije su bile redovnice. To je već ustaljena pojava, koju neki pokušavaju tumačiti činjenicom da redovnici imaju mnogo brojnije prigode za razne susrete. Međutim, čini nam se, to ne bi smjelo biti opravdanje za slab odaziv redovnika, za koje se takodjer priredjuje ovaj godišnji skup.

Iz rezultata ankete, koje ovog puta objavljujemo prilično opširno, vidi se da je većina sudionika i ove godine bila dosta zadovoljna radom i atmosferom na Tjednu. Primjedbe i sugestije dobro će doći organizatoru idućeg redovničkog tjedna, kojemu će sigurno u tehničkom pogledu biti mnogo lakše, premda će nedostajati svečani, jubilejski ugadjaj splitskih slavlja.

o O o

U ovom zborniku nalaze se materijali IV. redovničkog tjedna. Uredniku je bilo osobito teško dešifrirati magnetofonsku vrpcu s diskusijom, pa je morao na više mjesta izvršiti veće zahvate. Neki su interventi tako izostali, a ni objavljeni dijelovi diskusije nisu autorizirani. Ipak, nadamo se da ni na jednom mjestu nije iznevjerena misao diskutanata.

Što se tiče izvještaja rada u skupinama, urednik je vršio samo manje, nužne zahvate, ne krateći ništa od onoga što se bitno odnosilo na taj rad.

U pripremi ovog zbornika suradjivalo je više redovnika i redovnica. Izdavač im toplo zahvaljuje što su i na taj način pridonijeli da ovi materijali budu dostupni širem krugu naše redovničke javnosti.

Ljudevit Maračić

P O Z D R A V I T J E D N U

Prigodom IV. redovničkog tjedna upućen je prigodni telegram odanosti i poštovanja Svetom ocu Papi. 22.IX. 1976. Državni tajnik, kardinal Villot u Papino se ime zahvalio dotadašnjem predsjedniku VVRPJ, o. Nikoli Rošiću, ovim riječima:

DRŽAVNO TAJNIŠTVO

Br. 312851

Iz Vatikana, 22. IX. 1976.

Poštovani oče!

Nedavno ste izvršili zaista vrijednu službu poštovanja i ljubavi prema Svetom Ocu, kada su se na vašem četvrtom godišnjem skupu brojni članovi redovničkih obitelji iz Jugoslavije, a pod Tvojim vodstvom Konferencije, pobrinuli da mu se pošalje brzovjerna vijest, kojom mu ukratko iznosite i rad skupa i dajete znak osjećaja srdaca.

Stoga, poštovani oče, hitim da po svojoj dužnosti ovim pismom Tebi i svim sudionicima toga skupa, kao i ostalim redovnicima koji, premda odsutni, uz vas pristaju pobožnim osjećajima, potvrdim da je vaša izjava Njegovoj Svetosti bila uistinu vrlo draga i postala povodom radosti. Iz vaših je, naime, riječi lako shvatio kolikim veseljem slavite tisućugodišnje spomene katoličke vjere u vašoj domovini, kolikom se čvrstoćom predajete vodstvu Kristova zamjenika i Crkve, i napokon, kolikim marom raspravljate o tako važnom predmetu: o udjelu redovnika i redovnica u životu i radu mjesne Crkve.

Ove vaše pothvate, naravno, vrhovni svećenik hvali i ujedno želi da vi, članovi redovničkog života, pažljivo izvršujete opomene II. vatikanskog sabora o apostolskom radu, koji mora biti složno povezan sa svetim pastirima biskupija, da pod vodstvom svakoga od njih uzmognete uvijek uspješnije osigurati napredak evangelizacije i dobrobit Crkve.

Ove misli Svetog Oca zaista rado prenosim Tebi, a preko Tebe svim redovničkim obiteljima ove dvostruke konferencije, te uz primjerenou poštovanje priznajem Ti se odanim u Gospodinu

I. kard. Villot

Primio sam vaše pismo od 3. kolovoza i zahvaljujem na pozivu. Nažalost, ne mogu jamčiti svoju prisutnost medju vama, jer bi baš tih dana trebao stići u Beograd novi pronuncij.

Ovom prilikom želim vama i svim sudionicima na Tjednu uputiti srdačne čestitke i zaželjeti uspjeh i blagoslov Božji u radu.

Uz srdačne pozdrave odani u Gospodinu

mons. Alfio Rapisarda
otpravnik poslova Apostolske nuncijature
Beograd

Iskreno pozdravljam sve učesnike ovogodišnjeg redovničkog tjedna s ocem nadbiskupom Franićem na čelu - Neka taj susret u Hrvatskoj marijanskoj godini bude posebno pod zaštitom Bogorodice - Razmišljanja neka pak probude u svim redovničkim zajednicama istinsku vjernost zavjetima poslušnosti, siromaštva i čistoće. - Samo istinom toga života i svjedočanstvom evandjeoske ljubavi redovničke zajednice bile su i ostaju pomoći i blagoslov Crkvi medju Hrvatima. Neka vaš rad prati Božji blagoslov

Franjo Kuharić, nadbiskup
zagrebački i predsjednik BKJ
Zagreb

Neka Kristova milost rasplamti vatru svetog žara u dušama svih prisutnih na Redovničkom tjednu, za procvat redovništva i dobro Crkve u hrvatskom narodu. Poneseni duhom Evandjelja neka se učvrsti zajedništvo svih posvećenih u svećeništvu i redovništvu.

Žalim što zbog bolesti nisam mogao doći.

Biskup Arnerić

Šibenik

U nemogućnosti da osobno sudjelujem u radu Redovničkog tjedna poglavarima redovničkih zajednica, vodstvu i svim sudionicima Redovničkog tjedna uspješan rad, prožet duhom i porukom naših jubileja želi i čestita

Milan Litrić,

provincijal

salezijanaca

Zagreb

Nikola Mate Roščić, predsjednik VVRPJ:

REDOVNICI U MJESNOJ CRKVI

Preuzvišeni gospodine nadbiskupe,
mnogopoštovani oci,
časne majke,
braćo redovnici i sestre redovnice!

Upućujem vam iskreni pozdrav na početku ovog našeg IV. redovničkog kongresa koji nas je okupio ovdje u Splitu i Solinu. Sasvim je dosljedno i pravedno da smo se ove godine okupili na naš kongres ovdje u Splitu i Solinu, da tu zajedno s čitavom našom Crkvom na "kemenu našeg posvećenja" molimo, razmišljamo, hodočastimo. Činimo to kao redovnici i redovnica, članovi ove naše krajevne Crkve, djeca i sinovi ovog našeg naroda, koji je baš u ovim stranama povjesno susreo Isusa Krista, njegovo Evandjelje, pripojio se njegovoj Crkvi. Dostojno je da mi redovnici i redovnica na poseban način obilježimo svoj hodočasnički i zavjetni pochod ovim izvorišnim svetim mjestima, jer je ovdje, na ovim prostorima niklo i započelo hrvatsko redovništvo.

Prikladno je takodjer da baš ovom zgodom svjesno želimo razmisljati i razgovarati o našem redovničkom položaju u našoj mjesnoj, krajevnoj Crkvi, Crkvi Kristovoj koja živi medju Hrvatima.

Stoga se tema ovog kongresa veoma prikladno uklapa u ovogodišnja jubilarna slavlja naše Crkve i našeg naroda. No, kad je riječ o položaju redovnika u mjesnoj Crkvi, moramo reći da ova tema zaokuplja pažnju ne samo nas hrvatskih redovnika i redovnica, nego da je ona u središtu pažnje i izучavanja i u drugim krajevnim Crkvama, a posebno u središnjici univerzalne Crkve u Rimu. Stoga će ove jeseni o toj temi raspravljati predstavnici svih evropskih vijeća i unija viših redovničkih poglavara i poglavarica na sastanku što ga petodnevno upriličuje Sv. kongregacija za redovnike i svekovne institute.

O istoj temi raspravljaju i vrhovni poglavari redova i družbi, o tome je raspravljalo i naše VVRPJ na svojem proljetnom plenumu ovdje u Splitu. Sve ovo govori u prilog aktualnosti i opravdanosti ove tematike. Narančno, mi na ovom redovničkom kongresu pristupamo tom pitanju s nekim određenim premisama, s nekim pretpostavkama koje i tematski ograničuju opsežnost ovog pitanja i problema.

Vjerujem da je sasvim razvidno kako smo ovu tematiku mogli obraditi i pod njezinim sasvim konkretnim povijesnim vidom, naime, da smo se baš ove godine i baš ovdje, ograničili i usmjerili na povijesno izučavanje i predočenje mjesta, uloge i doprinosa što su ga hrvatski redovnici i redovnice dali u životu i za život Crkve medju Hrvatima u dosadašnjim stoljećima.

Uistinu, bila bi to tema dostoјna naše pažnje, kadra da osvijetli sav onaj silni životvorni i stoljetni doprinos što su ga naši redovnici i redovnice utkale u život naše Crkve, našeg naroda, u našu pismenost, dobrotvornost, svetost... Mi se ipak nismo odlučili za taj vidik ovog pitanja, iako baš taj povjesni presjek zaslužuje svu moguću pažnju i vrednovanje, ne samo naše redovničke, već naše svekolike crkvene i narodne javnosti. Nama nije bila namjera da prigodom ovogodišnjih jubilarnih proslava ističemo i uzdižemo epohalnu ulogu redovnika i redovnica u minulim stoljećima, da se time poslužimo kao nekakvom podlogom za jubilarni trijumfalizam, iako nas katkada zaboli u duši kad se svjesno ili nesvjesno i taj aspekt prešućuje u javnim i svečanim jubilarnim proglašima. Naša je želja i namjera da sebi samima posvijestimo sadašnji trenutak naše krajevne Crkve i našeg položaja u njoj i za nju.

Na prvi pogled moglo bi nekome izgledati da je ova izabrana tematika nadahnuta polemičkim raspoloženjem, da je inspirirana i protkana našim sasvim konkretnim sporovima, ili da bi barem tome mogla voditi. Što se toga tiče, smatram da odmah moramo odbiti svaki prigorov i svaku sumnju ove vrste. Mi se nismo ovdje okupili ni na kakav protestni miting, niti na javno sudište, već na naš redovni redovnički kongres, koji prije svega želi poslužiti boljitu i obnovi našeg redovničkog života, i to baš u duhu Crkve i u povećanoj zauzetosti za Crkvu.

Jer, mi redovnici i redovnice imamo svoje mjesto i u univerzalnoj i u mjesnoj Crkvi, mi smo po svojoj biti, nastanku i poslanju izrazito eklezijalni, mi jedino u Kristovoј Crkvi nalazimo mjesto, prostor i razlog svojeg opstanka. Mi smo sinovi i djeca Crkve, ona je naša Majka, a ne naša mačeha. Stoga je i Crkva koja živi i koja se okuplaj medju Hrvatima jedini stvarni egzistencijalni prostor redovništva, to je naša neposredna i stvarna Majka, a ne naša mačeha. Ona je naša, mi smo njezini! I toga moramo biti jako svjesni, prije svega baš mi redovnici i redovnice, i to ne samo svojim riječima nego svojim djelima. Ali toga moraju biti svjesni i svi drugi članovi Crkve medju Hrvatima, posebno pak njezini predstojnici. I upravo zbog toga ovo-godišnja tema našeg kongresa o položaju redovnika u mjesnoj Crkvi želi poslužiti povećanju našeg crkvenog osjećanja i angažiranja, ali isto tako želi svrnuti pažnju na ono što tom i takvom osjećanju i angažiranju smeta, što ga narušava, što mu prijeći da se u potpunosti može realizirati, bilo s naše strane, bilo zbog kojih drugih uzroka. Štoviše, svjesni svoje eklezijalnosti, bilo u mjesnoj bilo u općoj Crkvi, mi želimo jasno i nedvojbeno izraziti svoju odanost rimskom papi kao Kristovu namjesniku i čuvaru jedinstva svekolike Crkve, posebno već i stoga što se kršćanstvo Hrvata kroz minula stoljeća odlikovalo baš tom postojanom vezom, odanošću i vjernošću Petrovoj stolici i rimskom papi, i što je ta vjernost bila bezbroj puta krvlju posvjedočena, posebno sa strane pripadnika hrvatskog redovništva.

Jamačno se već nazire da ovu radnu temu našeg ovogodišnjeg kongresa ne želimo obradjavati povjesno i pravno, već teološki i pastoralno. To želi doprinjeti ekleziološkom osvjetljenju položaja i mesta redovničke karizme u strukturama mjesne Crkve, ukazujući na pastoralne šanse koje stoje na raspolaganje našoj Crkvi koja broji tako lijepljep broj redovnika i redovnica. A baš taj i takav pristup ovoj temi zahitjeva od nas veliki napor i veliku pozornost, jer se u ovom predmetu isprepliću mnoge ekleziološke tendencije, još nedorečene postavke, nedoradjene tvrdnje. Naime, istom nastaje ekleziologija mjesnih Crkava u duhu saborskih i posaborskih dokumenata, pa je doista još mnogo toga nejasno i neprovidno. Nejasan je i neutvrđen već sam pojam mjesne, ili krajevne Crkve. Jer, da li je to pravno-teološki izraz za biskupijsku Crkvu, za metropolitansku Crkvu, za nacionalnu crkvenu zajednicu, ili je to oznaka za crkveno područje po ključu jezičnog, etničkog ili političkog jedinstva? Da li je to oznaka za Crkvu koju obuhvaća područje pojedinih biskupskih konferencija, posebno kad znamo da je ekleziološki još nejasan i nedorečen pojam tih konferencija, s obzirom da su biskupi kao takvi nasljednici apostola, a ne kolektiv nekolicine biskupa jednog područja. Zbog svega toga postoji opasnost da se govor i naglasci na mjesnoj Crkvi možda ne izrode i pretvore u nekakav primitivni ekleziološki provincijalizam, da to ne bude okrilje različitim proturimskim osjećajima, da to ne bi favoriziralo nekakvo novo izdanje galikanizma koje bismo i mi mogli onda eklezijalno krstiti i nazivati kroatizmom.

Potrebno je dakle sve to imati na umu i pristupiti jasnoj pojmovnoj raščlambi, ekleziološki odrediti naše polazište, pa onda u odmjerenoj spremnosti na istinoljubivost prosudjivati naše stvarne crkvene i redovničke prilike i neprilike, sadašnje stanje i dogadjanje, da bismo mogli nešto doprinijeti nastanku nečeg novog i boljeg za naš sutrašnji crkveni i redovnički život i rad.

S velikom i opreznom ozbiljnošću valja dakle pristupiti ovom pitanju, usmjeravajući svoju pažnju na otkrivanje novih mogućnosti u kojima bi se na prikladan način mogla u nas afirmirati redovnička vrednota u okvirima ove naše Crkve medju Hrvatima. Isto tako s velikom i obazrivom ozbiljnošću valja u dobronamjernosti i istinoljubnosti raščlaniti i uočiti sve one momente koji se pojavljuju kao sporni, nedorečeni, neizradjeni i neostvareni na relaciji redovnika i redovnica s našim institucionaliziranim crkvenim strukturama, kao što treba spremno prihvati i odvagnuti sve prigovore koji su sa strane tih crkvenih struktura upućeni nama redovnicima i redovnicama. Tih i takvih sporova i neriješenih problema ima, bilo kad se radi o čisto načelnim stavovima, bilo pak kad se radi o praktičkim zadacima, posebno na razini pastoralne uposlenosti redovnika i redovnica u mjesnoj Crkvi. Mi bismo povrijedili istinitost kad bismo previdjeli i prešutjeli takvo stanje stvari. Postoje nezdravi antagonizmi, sablažnjavajuće isključivosti i napetosti, postoji katkada i ponegdje mučno ozračje neriješenih i nerješavanih problema. Stoga je potrebna velika raspoloživost, spremnost i odgovorna zauzetost u sagledavanju, prihvaćanju i rješavanju svekolike problematike na tom području.

Ovaj naš kongres želi mirno, stručno i načelno doprinijeti svjesnjem uočavanju svih pitanja koja se tiču položaja redovnika i redovnica u mjesnoj Crkvi. S pravom se nadamo da će ovo biti koristan posao i da će značiti jedan doprinos kako nama redovnicima i redovnicama, tako isto i cijeloj našoj Crkvi.

U tom smislu zahvalno pozdravljam naše predavače, naše organizatore, naše splitsko-solinske gostoprime koji su si dali mnogo brige i truda da nas prime, smjeste, da nam omoguće dobar posao kroz ova tri dana. Pozdravljamo Crkvu Božju koja živi i koja se okuplja u Splitu i Solinu, koja čuva svetinje naših vjerskih, narodnih i redovničkih početaka. Pozdravljam sve vas ovdje nazočne, sabrane u jedno iz mnogih krajeva i brojnih redovničkih zajednica naše domovine i naše Crkve, i u ime VVRPJ i UVRPJ proglašavam otvorenim IV. redovnički tjedan, kojemu je radna tema "Položaj redovnika u mjesnoj Crkvi".

Dobro došli! Živjeli! Dobar vam posao!

Hvala na pažnji!

P R V I D A N

Marijan Jurčević, dominikanac, Rijeka

REDOVNICI U MJESNOJ CRKVI

(teološki vid)

Evandjeoski radikalizam

Redovništvo ne živi vanpovijesni život jer proizlazi iz povijesnog dogadjaja - Isusa Krista i Crkve. Bog je prihvatio čovjeka u Isusu Kristu - zato je i naše redovništvo uvijek imalo veze i uvjetovanosti s poviješću. Ono uvijek i nužno ima posla s dotičnom povijesnom sadašnjicom jer samo na temelju te povijesne sadašnjice redovništvo ulazi u sklop povijesnog života Crkve.

Redovništvo nalazi svoje osmišljenje u potpunom predanju evandjeoskoj poruci. Ono je radikalizirano kršćanstvo - bazna Crkva - zajednica onih koji "naslijeduju Krista" i samim time je znak Kraljevstva Isusa Krista medju vjernicima i u cijelom svijetu. Iz malih jeruzalemskih zajednica zasjao je žar Duha Kristova koji je očitovavao koinoniju Isusa Krista.

Radikalno prihvaćanje evandjeoske poruke i življenje u zajedništvu, bitni su elementi redovništva. Kod redovništva su ova dva elementa nerazdvojiva. Od onih koji "naslijeduju Isusa" Evanjelje traži radikalno napuštanje svega i ulazak u zajednicu. Kod Mateja su u 9. glavi jasno iznešeni zahtjevi Kraljevstva Božjega. Marko naglašava da novi način života nije predanje samo za buduće "već sada u ovome svijetu" (10,28-30) ima svoju

vrijednost i zadovoljstvo, iako se ne oslanja na "tijelo i krv", na braću, sestre, majku, ženu, muža, djecu - što obično povezuje ljudе i bez odgovora na evandjeiski poziv - već na vrijednost prema kojoj treba cijeli ovaj svijet pomaknuti da bi se obnovilo ljudsko srce, na poruku i život Isusa Kristа. "Već je od početka Crkve bilo muževa i žena koji su ostvarivanjem evandjeoskih savjeta nastojali u većoj slobodi slijediti Krista i izraziti ga nasljedovati. Svatko je od njih na svoj način provodio život Bogu posvećen" (P C, 1).

Jednostavno rečeno, redovnički je život, život koji se totalno oslanja na vjeru u Isusa Kristа. Bez absolutne vjere egzistencija tih koji "nasljeduju Isusa" nema značenja a i nemoguća je ako već nije ludost. Redovništvo se ne oslanja na sigurnost svojega ljudskog hoda, već na životni odgovor Božjoj Riječi u vremenu i načinu razumljenosti iste riječi. Redovničke zajednice nisu nastale slučajno. Motiv njihova nastanka je težnja za što istinskijim nasljedovanjem osobe Isusa Kristа. Zato osobe koje ulaze u redovničke zajednice prepoznaju se samo kroz vlastitu isповijest. Ne nalaze se po nekom medjusobnom svidjanju i prijateljevanju već po ljubavi prema Isusu, obnovitelju novoga čovjeka.

Slabi li vjera u Isusa Kristа u kršćanstvu, najočitije se vidi na padu redovništva koje živi isključivo na vjeri. Kriza vjere, pa i u samom načinu isповijedanja, najviše potresa redovničke zajednice. Ostali kršćani mogu i s kriznom vjerom ostati u istom načinu života, međutim, redovništvo biva potreseno u elementarnom osloncu svojega postojanja. Vrijedi i obrnuto, krizna situacija redovništva ozbiljan je znak krizne situacije Crkve

u kojoj se to isto redovništvo nastanjuje. Kršćani, Kristovi prijatelji, mogu ostati na kršćanskim stavovima i onda kada se u njima vjera ohladila, dok redovništvo, kao radikalni oblik kršćanstva, u sebi ne posjeduje neke nereligiozne spone te čim vjera dodje u pitanje, ono postaje nemoguće. Čak ni humanitarno vrednovanje Kristove poruke ne može dati osmišljenje redovničkom življenju.

Ovime, ni u kojem slučaju, ne želimo reći da je manja vjera u Isusa kod onih Kristovih prijatelja koji nisu "radikalno pošli" za učiteljem. Očito je to na primjeru Nikodema, Marte, Marije, Josipa: oni su ostali vjerni Učitelju sve do križa, dok su se drugi (apostoli) razbežali.

Oni koji ulaze u zajedništvo stvoreno na radikalnom naslijedovanju Isusa izjednačuju svoju religioznu i profanu stvarnost. Zato, ako se hoće sačuvati svoje ljudsko dostojanstvo, ne može se živjeti u jednoj Crkvi, u jednoj redovničkoj zajednici zasnovanoj na vjeri, bez vjere. Prema tome, naše nas ljudsko dostojanstvo tjera ili da se redovništvo živi kao radikalno kršćanstvo ili da ga uopće nema. Načinimo još jednu usporedbu: redovnikov i redovničin brat, koji je oženjen i koji je izgubio vjernu može i dalje prosljediti svojim načinom života potvrđujući se i osmišljavajući kroz svoju obitelj i kroz svoju profesiju, međutim, redovnik gubi svoj svjetovno-religijski oslonac.

Redovnikov je religijsko-svjetovni život organiziran oko Krista, njegov je poziv i odaziv egzistencijalna proklamacija apsolutne vrijednosti vjere u totalitetu života.

U Svetom Pismu ne možemo naći izričite tekstove o redovništvu kao takvom, ut sic, a klasična razlika izmedju zapovijedi i savjeta, čini nam se, teško bi mogla biti temelj redovništva. Ipak redovništvo, iako ne nalazimo ni jedan tekst koji o njemu izričito govori, nalazi svoje utemeljenje na cijelome Evandjelu i duhu prve Crkve. Ono se pojavljuje kao pasionirano nasljedovanje Isusa Krista, i to prvotno ne u odricanju od nečega već u posvemašnjem opredjeljenju za Isusa i njegov način života. Ono je poslanje u svijet da svjedoči Evandjelje, ali ne izjednačenje sa svijetom (1). Ono se smješta u novost misterija Isusa Krista, u pokušaj življena novoga čovjeka.

Sveto Pismo pozna muževe i žene koji su se radikalno odazvali na Isusov poziv. "Mnogi su izmedju njih po nadahnuću Duha Svetoga ili provodili samotan život ili su osnivali redovničke obitelji, koje je Crkva svom vlašću prihvaćala i odobravala" (P C, 1). Tako redovništvo sačinjavaju oni koji su životom odgovorili na Isusov poziv: "Ako želiš biti savršen, hajde prodaj sve što imaš i razdijeli novac siromasima, pa ćeš imati blago na nebu. Onda dodji i slijedi me! " (Mt 19,21).

Ove su Kristove riječi oslonac cijelog dalnjeg redovničkog razvoja i prakse. Otudji se otudjenja, pa me tek tada možeš slijediti (2). Nasljedovati Isusa znači očevidno vjerovati, javno se deklarirati za njega (3) kazujući da je Riječ Božja dar i otkrivenje novog smisla života u svijetu koji se živi. Ne radi se samo o etičkom stavu već o potpunom predanju danas i sutra, o posebnoj povezanosti s Bogom, poklonjenost Bogu. Tako se širenjem kršćanstva formira redovništvo u Crkvi kao radikalnije ostvarivanje zajedništva i znakovitije isповijedanje vjere u Isusa Krista. Redovništvo svojom karizmom i svojim životom "pokazuje svim vjernicima (da su) već i na ovome svijetu prisutna nebeska dobra" pa sve članove Crkve poziva "da revno ispunjavaju dužnosti kršćanskog zvanja" (4). Duboko zasadjeno u Crkvu, redovništvo je crkvena karizma: postoji u Crkvi i za Crkvu, a svojim sadržajem, poslanjem, ulogom i ostvarenjem ulazi u opći božanski plan spasenja svijeta. Redovništvo pripada životu i svetosti Crkve (LG 44) (5). Dakle, redovništvo je nastalo iz težnje za što vjernijim življenjem Evandjelja. Prvi motiv nije bio življenje savjeta, nego radikalno življenje Evandjelja – prvog zajedništva i misterija Isusa Krista.

Redovništvo u svijesti Crkve

Nasljedovanje Isusa Krista u kršćanstvu ne može naći svoje potpuno osmišljenje, bilo pod ne znamkavom formom izvan poziva cijelog Božjeg naroda.

Ipak, bolje poznavanje crkvene svijesti i povijesti pokazalo bi nam da je organiziranje bilo kojeg oblika redovništva redovito izazivalo osjećaj nelagodnosti u Crkvi. Makar je formiranje redovničkih zajednica išlo za tim da radikalizira ono što dotična mjesna Crkva isповијeda i naviješta, ipak se često te zajednice smatralo kao neke unutarcrkvene kontestacije. S nekog unutarcrkvenog vida redovništvo i može izgledati kao osporavanje mediokritetske naviknutosti na evangelijske pozive. Nameće se pitanje: zašto redovništvo nekad izgleda kao kontestacija u samoj mjesnoj Crkvi, ili kakav postoji odnos izmedju redovništva i kršćanske zajednice okupljene oko svoga biskupa (na planu Naroda Božjega)?

a) Redovništvo i kršćanski poziv

Dotičem: vrlo osjetljivu i tešku temu (6). Zar ponekad ne izgleda kao da je redovništvo odvojeno od Crkve u kojoj se nalazi i od redovitog kršćanskog poziva? Već je Luther postavio slično pitanje. Da se ne bismo našli u čorsokaku s ovim pitanjem, pokušat ćemo označiti dvije stvari koje su često zaboravljanе i necijenjene i od samih teologa redovništva. Prvo: redovništvo ne pretendira na potpuno zahvaćanje cijelog evanđeoskog iskustva. Ono je trajni program koji treba ostvarivati u raznim vremenima i sredinama na potpuno različite načine. Znači, redovništvo treba razumjeti kao program i trajno traženje.

Drugo se nadovezuje na prvo. Radi se o novome odnosu Crkve i svijeta. Od unazad nekoliko godina Crkva je bolje razumjela da Kraljevstvo Božje, čiji dolazak pripravljamo, nije nešto strano ovome svijetu koji se smatrao neprijateljem i koji je trebalo nadići i zanijekati. Istina, postoji u svijetu neka opozicija prema Spasu, ali je ipak očito da Isusovo spasenje ide za tim da zahvati cijelo stvorene, čovjeka i svijet. Crkva, inspirirana Duhom Svetim, nije nešto nadodano svijetu, niti ide za tim da apsorbira svijet i da mu oduzme njegovu svjetovnu vlastitost. Njezina je težnja da utisne u svijet novost i preporodjenje nastalo iz ūskrslog dogadjaja. Crkva je u isto vrijeme transcedentni dogadjaj (nad -svjetovna) i konkretna prisutnost u najintimnijoj biti svijeta. Ova su dva odnosa sadržaj njezina misterija. Povežemo li ovo s kršćanskim pozivom, koji predstavlja djelomično ostvarenje evandjeoske punine, biva nam jasno da se pojedini kršćanin u svojem odgovoru na evandjeoski poziv može više oslanjati ili na unutarnju dimenziju svijeta ili na transcendentalnu nadsvjetovnu dimenziju. Ovo različito centriranje evandjeorskog odziva uključivat će viši ili manji odnos u misteriju Crkve kao takve. Onaj koji izabire živjeti evandjeosku stvarnost imanencije u svijetu biti će manje predan Kraljevstvu Božjem od onoga koji je osjetljiviji prema transcendentalnom odnosu istoga Kraljevstva, mako se radi o različitoj ravnoteži unutar iste milosne stvarnosti.

Već nam ovo pokazuje usmjerenost redovništva.

Iz dogadjaja Kristova uskrsnuća dolazi u svakog krštenika, preko krštenja, dinamizam ostvarenja Kristova zagospodarenja svijetom. Nema sumnje da Kraljevstvo Božje još nije u svojem potpunom ostvarenju. Esatološki darovi još nisu došli do svojega dovršenja. Iako Kraljevstvo Božje još nije u svojoj punini, ono je ipak već medju ljudima (7). Znaci, mi živimo VEĆ započeto Kraljevstvo, ali NE JOŠ ostvareno. Već imamo zalog (2 Korr 1,22;Ef 1,14). Moć koja se očitovala u Kristovu uskrsnuću s krštenjem počinje donositi plodove kršteniku. Ako to krštenik shvati, onda je sigurno da neće ostati ravnodušan pred novom stvarnošću s kojom mu život postaje "život za Boga u Isusu Kristu" (Rim 6,11). A već prema svojemu temperamentu i prema primljenim karizmama, novo će nastajanje dobiti više ili manje životno ostvarenje. Onaj koji se potpuno preda VEĆ započetom Kraljevstvu Božjem, taj ne zaobilazi svijet, nego ga nadilazi. Na toj je liniji redovništvo.

S primitkom sakramenta "vode i duha" kršćanin ne smije ostati pasivan jer se isporučuje Ocu za službu Evandjelu. Tu je izvor kršćanskog angažmana. Dakle, iz našega krsta izvire naše predanje Evandjelu, bilo kroz apsolutno oslanjanje na karizmu radikalnog prihvaćanja Evandjela i življenja u zajednici ili kroz karizmu poslanja u svijet i preobrazbe svijeta.

b) Redovništvo u lokalnoj Crkvi

II. vatikanski sabor kaže da je "redovništvo dar što ga Crkva prima od Gospodina" (LG 43), a nastaje iz obveze kršćanskog poziva koji Duh trajno budi i potiče u Crkvi. Redovništvo ima specijalnu funkciju, ali neće ostvariti svoju misiju u Crkvi i svijetu ako ostane nepročitani znak transcedentnosti Božjega kraljevstva. "Sigurno je da znak neće biti uvijek shvaćen, neće ga shvatiti ne samo "svijet" (u smislu kako ga shvaća sv. Ivan), nego ni ljudi dobre volje, kao što su to vaša braća i sestre. Vi ćete zbog toga trpjeti.... Vaš život može izgledati u njihovim očima kao nešto otajstveno, čudno, a kod nekih kao nešto neljudsko", kaže Papa Pavao VI. redovnicima (8). Redovništvo kao znak već započetog Kraljevstva Božjega treba biti upoznato.

Ovim dotičemo vrlo osjetljivu točku, u isto vrijeme pitajući same redovnike i druge članove Crkve na čelu s hijerarhijom, osobito tamo gdje redovnici prebivaju. Danas kada iščezava cijeli izvanjski aparat – habit, poslovi koje su radili samo redovnici – koji je bio oznaka redovništva, redovništvo se mora upoznati u samome sebi, u svojoj karizmi. A jer se radi o znaku koji nema u svojoj moći moderna sredstva preko kojih bi se očitovao svijetu, sami su redovnici obvezani da ga očituju, a zatim i zajedništvo lokalne Crkve koje izvlači redovništvo iz anonimnosti, a druge kršćane iz narkotične indiferenosti.

Biskupi su kao lokalni pastiri Crkve najviše odgovorni i od njih puno ovisi da li će redovništvo biti otkriveno i vrednovano u pravom svjetlu.

U posljednje je vrijeme puno toga učinjeno na ovome planu.

Redovnici se i redovnice uključuju u život lokalne Crkve, pastoralno su angažirani, pa čak su negdje prihvaćeni i u dijecezanska vijeća. Međutim malo se napredovalo na vanapostolskom nivou. Jedna redovnica je na kongresu USMF studenoga 1961. rekla: "Nas više poznaju i cijene nekršćani negoli kršćani koji nas skoro i ne svrstavaju u članove odredjene lokalne Crkve. "Što bi tek rekli kontemplativci koji su skoro zaboravljeni, uz najpohvalnije riječi o njihovu "uzvišenom pozivu", osim u momentima teške situacije kada ih se moli da mole za potrebe Crkve u kojoj su nastanjeni. Mislim da unutar lokalne Crkve i zajedničkog angažmana na planu evangelizacije nije dovoljno priznati redovnike samo u njihovu djelovanju, već ih treba priznati u njihovu postojanju i karizmi i to ugraditi u Crkvu u kojoj se nalaze. Redovništvo ima puno većenznačenje nego li obično uklapanje u pastoralni rad kao takav. Radi se o odnosu lokalne hijerarhije prema redovništvu. Na ovome se tijekom povijesti dosta spoticalo, bilo s jedne bilo s druge strane, zato ćemo to pokušati malo više razjasniti.

1. Karizma i sloboda

Dekret o pastirskoj službi biskupa (Christus Dominus) kaže:

"Svi redovnici dužni su svaki prema svom pozivu živo i marljivo radeći na izgradnji i porastu cijelog otajstvenog Tijela Kristova i na dobro mjesnih Crkava" (CD 33). Isto tako spada na mjesnog ordinarija, koji sudjeluje u božanskoj inicijativi, da s najvećim poštovanjem omogući slobodno djelovanje Duha Gospodnjega u redovničkim zajednicama. Ovo kažemo jer je "juridičko poimanje suviše nepovjerljivo prema dinamici slobodnog Božjeg Duha koji u Crkvi puše grje i kako hoće, a ne može se unaprijed zakonom odrediti." (9). Riječ je o redovništvu kao karizmi i o njegovoj slobodi pa bi bilo krivo izjednačavati ga s raspuštenošću koja pretendira na neku inspiraciju (10). Uz hijerarhijsku strukturu Crkve ne smije se zaboraviti ni njezina karizmatička struktura (11), što spada specifično na pavlovsку ekleziologiju. Karizme nisu samo prošla pojava, nego eminentno sadašnja i aktualna; nisu sporedna nego središnja i bitna pojava u Crkvi (12). Zato, kako kaže H. Küng, "karizmatičko uredjenje Crkve ne znači entuzijazam, koji bi se izrodio u samovolju i nered, niti takvu zakonitost, koja bi se izrodila u jednoličnost i jednoobličnost. Niti dakle, samovolja, ni jednoobličnost, ni jednoznačnost, nego red i sloboda. Gdje je Duh Gospodnji, onđe je sloboda (2 Kor 3,17)" (13). Međutim, crkveni pastiri, primajući poslanje vodja naroda Božjega, moraju bdjeti nad redovničkom karizmom, koja je već jednom autentificirana, kako bi se ostvarila na dobro svih.

"Svakome se daje objava Duha na opću korist" (1 Kor 12,7). Nasljeđovanje Krista ostvaruje se u Crkvi i ne smije biti nevrednovano od onih kojima je povjerenio da bđiju nad evandjeiskom vijernošću i povezanošću naroda krštenika. Na pastira lokalne Crkve spada da bđije da ne bi "svjetlo ostalo pod posudom", a opet s druge strane da ne bi "karizmatički poziv" bio izjednačen s nekim prosvjetljenim profetizmom. Važno je da pastiri lokalne Crkve vode pomnu brigu da karizme ne izmiču njihovu znanju, iako karizma sam pa sebi traži veliku slobodu i nikakav autoritet nema pravo da je suspreže ili ograničuje dokle god je na "osluhu Duha Svetoga".

Letimičan pogled na povijest velikih redovničkih zajednica pokazuje da u početku formiranja tih zajednica, u određenoj Crkvi, hijerarhija redovito nije igrala (nikakvu) ulogu. Vrlo često u početku ne zna ništa o formiranju tih zajednica ili ako zna, postavlja se dosta sumnjičavo prema njima. Lokalna hijerarhija nije nagovorila Antuna pustinjaka da rasproda svoja dobra ili Pahomija da organizira u "bratsku zajednicu" one koji mu dolaze. Kod osnivanja drugih redovničkih zajednica lokalna je hijerarhija učinila samo toliko što ih je prihvatile i ništa više. Vrlo često s oklijevanjem prihvaća inspiraciju koja ne dolazi od nje (hijerarhije), iako izbija snagom Duha Božjega u krilu lokalne Crkve (14). Razvoj redovničkog života samo je sekundarno okupirao hijerarhiju.

Koliko nam je poznatoprvi je tekst hijerarhije o monastičkom životu, četvrti kanon Kalcedonskog sabora. Ni taj kanon puno ne govori o životu redovnika nego o odnosu redovnika prema "poslovima Crkve i države", te o privrženosti uz molitvu i post (15). Sve do IV. latranskog sabora (1215), hijerarhija je bila okupirana redovništvom samo toliko koliko je bilo potrebno da se kanalizira difuzni dinamizam redovništva. Pravila redovničkih zajednica u početku nije trebao potvrdjivati crkveni autoritet. Ona su se oblikovala i ustaljivala na iskustvu muževa i žena vodjenih Duhom Svetim na putu naslijedovanja Krista.

Sloboda koja je povezana s redovničkom karizmom sigurno je za Crkvu veliki rizik, ali bez te slobode redovnički život ne bi postigao svoju puninu. Spomenimo, makar na prvi pogled izgledalo para-doksalno - stvaranje centraliziranje zakonitosti, davanje ovlasti kongregaciji biskupa i redovnika imalo je za cilj osiguranje redovničke slobode pred uplitanjem pojedinih biskupa naklonjenih prelasku svojih prava (16).

Duh Božji je od početka podržavao u narodu Božjem redovnički oblik evandjeoskog iskustva. Zato su neki pokušaji tumačenja odnosa izmedju redovničkih zajednica i lokalnih biskupa olako prelazili preko napetosti koja se pojavljuje izmedju juriđičkog poimanja redovništva i slobode koju traži redovnička karizma.

Odgovorna hijerarhija nema pravo, u ime službene "odgovornosti", tražiti od redovničke karizme povinuće niti da njom upravlja ad nutum, u ime zajedničkog dobra. Hijerarhijska odgovornost i redovništvo postavljaju se recipročno, kao hijerarhijska i kao karizmatička struktura Crkve. Sigurno, svi redovnici nisu niti Savanarole niti Katarine Sijenske, već je svaki prema svojoj mjeri sudionik u proročkoj karizmi. Mislim da ne bi bilo u skladu s Duhom Svetim, kada bi se išlo za tim da se redovništvo i hijerarhija izjednače u htijenju, jer bi se time postavljale granice karizmi. Izjednačenje u ime poslušnosti brzo bi se okrenulo protiv pravoga finaliteta redovništva i svelo bi ga na radnike drugoga reda. Što bi ostalo od slobode karizme? Pa i kada Koncil poziva redovnike da se što više uklope u lokalnu Crkvu, nije to na račun ograničenja slobode redovničke karizme. Sloboda redovničke karizme nije niti smije biti ono što se dogodilo posljednjih stoljeća, izmaknuće redovničkih zajednica ispod ruke mjesnog ordinarija. Da bi se izbjeglo redovništvo bez lokalnog biskupa i totalna vlast nad redovništvom, postavljeni su općeniti zakoni koji su se često pokazali kao prigušenje i umrtvljenje specifične redovničke znakovitosti u lokalnoj Crkvi. Oci su II. vatikanskog sabora to dobro uvidjeli pa su stoga i predložili stvaranje novog zakonika koji bi redovnike izvukao iz anemičnosti i uniformnosti i vratio izvornoj karizmi (PC 1).

Stoljetna tradicija pokazuje da i redovničke zajednice i Crkva gube ako im crkveni autoritet milostivo udijeli potpuno gotove kalupe kako će naslijedovati Krista. Time zamire karizma i kreativnost u Crkvi. Norme, nametnute u prošlom stoljeću i početkom ovoga stoljeća od kongregacije za biskupe i redovnike, protiv svojih namjera, daju utisak suviše jednoličnih struktura kojima se svaka ustanova morala uskladiti kako može i umije pa makar pri tome gubila svoju unutranju harmoniju i karizmu (17). Međutim, dobro organizirana redovnička zajednica, grupa okupljena u snazi iste karizme, tokom životnog iskustva evandjeiskog poziva, stvara na neki način posebnu unutarnju socijalnu strukturu koja toj istoj zajednici omogućuje da potpunije odgovori na poziv Duha Gospodnjega (18). Ako pojedina redovnička karizma nije bila vezana uz neku posebnu prolaznu situaciju – što se može dogoditi i što katkada zaboravljamo već-zahvaća trajno stanje evandjeiskog iskustva, onda svaka generacija treba pronalaziti vlastite oblike institucionalnosti koji će joj omogućavati trajnost u uvijek promjenjivim uvjetima čovječanstva i Crkve (19). Tako karizma, kao slobodni čin Duha Gospodnjega, trajno zadržava svoje attribute prelazeći granice povjerene hijerarhijskom autoritetu. Redovnička zajednica time posjeduje unutarnju snagu kreativnosti, podržavanu mudrošću svoje vlastite tradicije, koju lokalni pastiri Crkve ne bi smjeli prigušivati. U području vlastite karizme sama je redovnička zajednica sebi glavni sudac.

A ako se pojavi problem i ako hijerarhija misli da je potrebno interverirati radi dobra lokalne Crkve i osoba u pitanju i radi vlastitog mandata primljenog od Gospodina, možda bi tada bila najpametnije da zajednicu u pitanju usmjeri na drugu redovničku zajednicu sličnog tipa.

Naravno, sve ovo ne sprečava postavljanje opće zakonitosti kojoj je cilj potvrđivanje autentičnosti redovničke karizme i uklapanje u lokalnu Crkvu, jer o tome može ovisiti zdravlje Crkve u kojoj se nalazi redovnička zajednica.

2. Egzempcija

Pavao pri kraju nabranja karizmi (1 Kor 12,31) kaže: "Čeznite za većim darima! A pokazat ću vam još uzvišeniji put". Ovaj "uzvišeniji put", ova najveća i najbolja od svih karizmi jest upravo ona neupadljiva, svakidašnja: ljubav (20), koja premašuje strukturu službi i koje se domet ni teološki ni praktično ne može predvidjeti. A redovnička sloboda, koja izvire iz karizme, u dijalogu a ne u konfliktu s hijerarhijom donekle, omogućuje osvjetljavanje kompleksnog pitanja egzempcije. Kolike li su svadje otežavale raspravu o egzempciji, iako su te svadje vrlo često nastajale iz napuhane ispraznosti a ne iz želje da se služi općoj i lokalnoj Crkvi. Nadilazeći juridički pojam egzempcije, ne smije se zaboraviti da je u njoj uključeno i jedno vrlo važno eklezialno pitanje (21). Mi ne postavljamo pitanje egzempcije radi toga što bismo htjeli dati pravo nerazumnoj trci za povlasticama i iznimkama što su puno doprinijele odvraćanju od prave svrhovitosti egzempcije kojoj je nakanata da što više omogući potpunu angažiranost Evandjelu (22).

Sigurno je da egzempciju danas treba ponovno domisliti u svjetlu svesti koju Crkva ima o sebi, o svojem pastoralnom zadatku i o biskupu kao kreatoru unutarnjeg jedinstva u svojoj Crkvi. Medjutim krivo bi bilo da je se jednostavno dokine. Ona sadržava u sebi elemente eklezijalne plodnosti.

Što podrazumijevamo pod egzempcijom? Službenu garanciju da hijerarhija prihvata, u ime samoga dobra Crkve, da se neće miješati u jednu odredjenu zonu religioznog života kako bi omogućila službeno priznatoj karizmi (redovničkoj) razvitak prema vlastitom zakonu u onome što se odnosi na nutarnji život zajednice i na vlastite aktivnosti, ukoliko postoje. Ali izravnija veza s lokalnim biskupom, koji je zađužen za jedinstvo u Crkvi, omogućuje da se redovnička sloboda ne rasprši u razne smjerove, a pogotovo ne da dodje do stvaranja sekta. U egzempciji ne smijemo gledati koncesiju ili dodjeljivanje privilegija, kao nagrada za usluge, još manje kao zeleno svjetlo za religiozno življenje koje ne bi vodilo brige o načinu i životu lokalne Crkve i odgovornim pastirima. Egzempcaja, shvaćena u službi karizme, odgovara želji Crkve da ne bi sputavala Duha tamo gdje se službeno priznala njezina prisutnost.

Danas bi, čini nam se, više nego u prošlosti, jednostavno dokidanje egzempcije bilo vrlo malo proročki. U času kada Crkva traži svoj put u novom čovječanstvu i kada se tu i tamo radjaju želje za slobodnjim redovničkim zajednicama koje hrabro slijede Evandjeosko iskustvo koje

drugi ne mogu prakticirati zbog obiteljske ili pastoralne okupiranosti, pitamo se, u ime koje mudrosti treba izbrisati jedan vid slobode - garantiran dugom tradicijom - i iskustvo u mnogočemu plodonosno za samu Crkvu u kojoj se nalaze te zajednice? (23).

Istina, moglo bi se različito govoriti o plodovima egzempcije kroz stoljeća. Treba priznati da je egzempcijom naglašena rimska centralizacija, a lokalni je biskup stavljen po strani. Priznajemo takodjer da se koji put redovnici ponašaju bezobzirno prema lokalnoj Crkvi pokrivajući to svojom hvalevrijednom prošlošću. Ovim ne mislimo na monahе iz legenda koji lutaju svijetom, niti na razne nediscipline koje ispunjavaju stupce provincijalnih sabora. Mislimo na ono što je jedan biskup rekao na II. vatikanskom saboru, optužujući sve oblike egzempcije kao "pastoralnu nerazboritost i doktrinalnu bezobzirnost" (24), te kao smetnju integracije lokalne Crkve. Dogadja se da redovnici, oslobođeni od apostolske djelatnosti, pokrenu neka pitanja, bez opće svesti i pastoralnog osjećaja, koja bi bolje bilo pustiti da sazrijevaju u teološkim krugovima. Neki se opet u svojim kućama upuštaju u eksperimente koji su puni kompleksnosti. Sve je ovo točno, ali ipak, bez upadanja u apolođiju, redovnički nekonformizam može imati i pozitivno značenje za Crkvu. Prisiljava Crkvu da ne stagnira i da se razvija. Spomenimo samo pionire liturgijskog pokreta i katoličkog ekumenizma. Izazvali su puno uzbudjenja medju biskupima, pa ipak bez njih Crkva ne bi oživjela jednu od bitnih stvari izražajnosti svoje vjere.

Da li bi ti pioniri to ostvarili bez "slobodne zone" u koju se obično upisuju sve redovničke "nerazboritosti" i "doktrinalna bezobzirnost" ?

Postoji još nešto važnije u egzempciji. Redovničke zajednice - svaka na svoj način i sa svojom egzempom - integrirane u lokalnoj Crkvi, omogućuju mjesnoj Crkvi da se ne zatvori sama u sebe već da služi koinoniji čitave Crkve. Lokalna Crkva, na čelu sa svojim biskupom, mora voditi brigu i o drugim crkvama i o cijelom katoličanstvu. Gledajući povijest posljednjih stoljeća, možemo konstatirati da su redovničke zajednice najviše radile u misijama "ad gentes", da su najviše radile na razvoju teološke misli, iako je taj njihov posao bio doista neovisan u odnosu na biskupe. Tako se preko redovničkih zajednica ostvarivala evandjeoska otvorenost i briga za sve narode. Kada se knjiga nekog splitskog teologa čita u svijetu, time splitska Crkva služi katoličanstvu; kad jedna redovnička zajednica šalje svoje redovnike u zemlje koje još nisu evangelizirane, tada biskupija iz koje odlaze ti redovnici služi cijeloj Crkvi; kada se jedna grupa redovnika istraživački angažira o uvjetima evangelizacije danas, time se lokalna Crkva, u kojoj su oni asignirani, angažira u općem apostolatu. Dakle, egzempcija može sprečavati totalnu integraciju redovništva u lokalnu Crkvu, ali ona takodjer omogućuje redovništvu da univerzalizira istu tu lokalnu Crkvu.

Papa Pavao VI. reče predstavnicima nacionalnih konferencija viših redovničkih poglavara: "Vi ćete se uvijek sjetiti da se i sama egzempcija nadasve odnosi na unutarnje strukture vaše kongregacije (Evangelica testificatio", br 50); ona nikada ne mora biti zapreka u ostvarenju dubljeg, srdačnjeg zajedništva osjećaja i akcije s vašim biskupima" (25). Egzempcija osigurava širu evangelizatorsku djelatnost na korist naroda Božjega nad kojim bdiye biskup. Ako je egzempcija, koju su uživali pojedini redovi, često u povijesti služila kao instrumenat nasilnog širenja centralne vlasti na štetu lokalnog episkopata i stavljalna u pitanje hijerarhijsku strukturu Crkve (26), zbog toga ne treba prebrzo zaključiti pa egzempciju proglašiti zlom u samoj sebi. Sve ovisi o viziji Crkve u koju se ugradjuje egzempcija. Ekleziologija II. vatikanskog sabora, svojom nutarnjom logikom, ne vodi k ukidanju egzempcije, već naprotiv, ide za time da je ozdravi i smjesti u zdrav odnos izmedju biskupske kolegije i Petrova naslijednika, vodeći računa o onome što je rečeno u Lumen gentium o naslijedovanju Krista i dobru Crkve (27). Danas, kada se iznova razmišlja o dužnostima i službama u Crkvi, vrlo je važno da se ne padne u pogrešku minulih stoljeća, potrebno je da se u strukturu lokalnih Crkava ugradi i zdrava egzempcija koja će biti u službi Crkve koja se obnavlja. Očito uz jedan uvjet. Bilo bi smiješno ako bi se apostolska slобода ugušila jednim centralnim autoritetom koji je odsječen od realnog kontakta s konkretnom situacijom lokalne Crkve.

U tom slučaju ništa ne bi bilo riješeno i svi bi izgubili: redovnici bi bili dovedeni u nemogućnost da se angažiraju kako to prilike zahtijevaju, biskupi lišeni oslonca živih snaga misionarskog kapitala, a rimski bi se autoritet podnosio bez respeka i uz snalažljivo diskretno varanje. Egzempcija pretpostavlja odnos povjerenja između rimskog autoriteta zaduženog za redovnike i lokalnih biskupa. Situacija je puno teža kod mnogih ženskih kogregacija jer im još nije priznat vlastiti autoritet u vlastitim problemima, a one nemaju još moći (teološke i druge) kojom bi nametnuli svoje mišljenje. Stoga su često prepustene samovolji jednoga ili drugoga crkvenog autoriteta.

Ovoga momenta kada se misli o postavljanju drugačijeg odnosa između redovništva i hijerarhije, u duhu opće kršćanske karizme ljubavi, Papa Pavao VI. opelira na redovništvo da "svaki Institut mora dobro precizirati svoj vlastiti identitet, da bi se u ovu službu (pastoralnu, apostolsku) uklopio svojim vlastitim pozivom; ne radi se o tome da se ovo bogatstvo vaših mnogolikih, tradicionalnih karizma apsorbira u neke autoritativne pregrupacije ili da ih se osiromaši i tako nivelira. Ipak svatko mora sudjelovati sa svom raspoloživošću u poslanju Crkve, u skladu s apostolatom koji se vrši u zajednici Božjeg naroda, pod odgovornošću hijerarhije (28). Dakle, ne radi se o tome da se redovnička karizma stavi pod "nadzor" hijerarhije, niti da se ukine egzempcija, već se ide za time da se karizma i egzempcija uklope u zajedničku brigu lokalne Crkve i cijelog Božjeg naroda.

Z a k l j u č a k

Slijediti redovničku karizmu znači živjeti za Krista i njegovu Crkvu. Redovništvo ima svoje opravdanje u Crkvi i po Crkvi pa ga s tog stajališta treba gledati i vrednovati. Ono je Crkva baze i milosni dar samoj lokalnoj Crkvi, jer je po svojem prebivanju i djelovanju najviše vezano uz lokalnu Crkvu, međutim, po svojoj karizmi nadlaže lokalnu Crkvu i biva općecrkveno. Naravno je da bude vezano s hijerarhijom lokalne Crkve, ali isto tako slobodno od hijerarhije da bi moglo šire, inspirativnije i općenitije raditi za opću Crkvu. Dekret "Perfectae caritatis" naglašava "neka - redovnici - bratskom ljubavlju ljube udove Kristove, a sinovskim srcem poštuju i ljube pastire; neka sve više i više žive i osjećaju s Crkvom i neka se potpuno stave u službu njezina poslanja" (PC 6). A dekret "Christus Dominus" kaže: "Izuzetnost po kojoj su redovnici podložni vrhovnom svećeniku ili spadaju pod koju drugu crkvenu oblast pa su izuzeti od jurisdikcije biskupa, ima osobito u vidu unutrašnje uredjenje ustanova, kako bi u njima sve bilo što bolje medjusobno uskladjeno i povezano te tako bilo što bolje u prilog razvoja i savršenstva redovničkog života. Izuzetnost također omogućava da vrhovni svećenik može s njima raspolagati na dobro cijele Crkve, a druga mjerodavna ovlast na dobro Crkve vlastite jurisdikcije" (br.35).

Lokalna Crkva na čelu sa svojim biskupom mjesto je gdje Duh Kristov daje redovničku karizmu na korist te iste Crkve i cijelog kršćanstva. Sv. Pavao kaže: "Svakome se daje objava Duha na opću korist, na korist zajednice" (1 Kor 12,7). Uz lokalnu hijerarhijsku strukturu Crkve postoji istovremeno i karizmatička struktura. Egzempacija zaštićuje karizmatičku strukturu, ali ne kao nešto odvojeno od lokalne hijerarhije. Podvojenost izmedju lokalne hijerarhije i redovništva očit je znak da nema karizme ni na jednoj strani. Najveća i najbolja od svih karizmi jest ljubav. Bez ljubavi dar jezika i proroštva, sama vjera, podjela svega svoga imanja i mučeništvo nije ništa (1 Kor 13,4-8;14,1).

Bilješke

1. Usp. PAPA PAVAO VI, Svjedočanstvo Evandjelju, apostolski nagovor, br.1.
2. Usp. P. BONNARD, L'Evangile selon saint Mathieu, Neuchâtel Paris 1963, str. 288.
3. H. SCHURMANN, Le groupe des disciples de Jésus, signe pour Israël et prototype de la vie selon les conseils, Christus 50, 1966, str. 191.
4. Dogm.konst. LUMEN GENTIUM, br. 44, Dokumenti drugog vatikanskog koncila str. 163.
5. Usp. E.HOŠKO, Teološka zasnovanost redovničkog zajedničkog života, u Da svi budu jedno, Zgb, 1974, str. 16.
6. Usp. H.URS VON BALTHASAR, A Theology of the Evangelical Counseis, u Cross Currents 1966, str. 213-236, 325-337.
7. Usp. O. CULLMAN, Christ et le temps, Neuchâtel Paris 1957.
8. PAPA PAVAO VI, Govor Pavla VI. predstavnicima nacionalnih konferen-cija viših red. poglavara, u Svjed. Ev. str. 43.
9. HANS HÜNG, Là chiesa, 2.ed. Queriniana - Brescia, str. 203
10. Usp. G.HUSENHÜTTL, Charisma, Ordnungs-prinzip der Kirche, Freiburg 1969, osobito kroz tradiciju.
11. H. KÜNG, spomenuto djelo, str. 205
12. IBID.
13. IBID.
14. Usp. FRÈRE CHARLES DE JÉSUS, Directoire, Paris 1961, str. 15, bilj. 1 i 2.
15. Usp. T.P. Mc LAUGHLIN, Le très encien droit monastique de l'Occident. Etude sur le développement général du monachisme et ses rapports avec l'Eglise séculière et le monde laïque de saint Benôit de Nursie à saint Benôit d'Aniane, Paris 1931.

16. Usp. A. BATTADNIER, Guide canonique pour les constitutions des Soeurs à voeux simples, avec les modifications pour les Instituts d'hommes, ed. 1900, str. 187-194.
17. Usp. NORMAE secundum quas S. Congregatio procedere dolet in aprobandis novis institutis votorum simplicium, u L.R. RAVASI, De regulis et constitutionibus religiosorum, Desclée 1958, str. 188-232. Tekst od 1901. utjecao je puno na Kan. pravo od 1917. i djelomično izdat 1921.
18. Usپoredi studiju DOM GH. LAFONT, L'Esprit Saint et le Droit dans l'institution religieuse, u Vie Spir. Puppl. 1967, str. 453-501, 594-639.
19. Usp. J.M.R. TILLARD, o.p. Le projet de la vie religieuse, (manuscript) Ottawa, str. 56.
20. H. KÜNG, op. cit. str. 207
21. Usp. Y. CONGAR, Aspects ecclésiologique de la querelle entre Mendians et Séculiers dans la seconde moitié du XIIIe siècle et le début du XIVe, u Arch. Hist. doctr. et Litter. du Moyn Age, 28, 1961, str. 35-151.
22. Reakcija protiv natječaja za privilegijama, usپoredi 9, kan III Lateranskog koncila (1179), Conciliorum Oecumenicorum Decreta 191-193, Konstitucija Religiosorum diversitatem IV. Lionskog sabora ibid. 302-303.
23. Uspor. J.M.R. TILLARD, op. cit. str. 58
24. IBID.
25. Govor PAVLA VI. predstavnicima nac. konfer. VRP, u Svjed. Evandj. str. 45.
26. Usp. Y. CONGAR, art, cit.
27. Usp. J.M. TILLARD, Relations entre hyérarchie et supérieurs majeurs d'après les directives de Vatican II, u NRT, 89, 1967, str. 561-581
28. Govor PAVLA VI... str. 44.

Robertina Medven, iz družbe Srca Isusova, Rijeka

REDOVNICE U MJESNOJ CRKVI

(teološki vid)

Moram vam već na početku reći da se sve ovo što ču govoriti ili barem gotovo sve, odnosi općenito na redovništvo u Crkvi i to zbog toga što u teološkoj literaturi, koja mi je bila dostupna, o redovnicama u mjesnoj Crkvi malo što ima. Ali kad sam već ovdje, pokušat ču iznijeti neke misli koje će možda pokrenuti proučavanje ove tematike i pomoći redovnicama u budućnosti.

I. Crkvena dimenzija redovničkog života

U zakonodavstvu "stare Crkve", crkvena dimenzija redovništva nije bila dovoljno naglašena. Prema učenju otaca, redovništvo se smatralo najprikladnjim načinom pokore. Naglasak se stavlja na osobno usavršavanje. II. vatikański sabor, napose u dogmatskoj konstituciji o Crkvi (*Lumen gentium*) i u dekretu o prilagodjenoj obnovi redovničkog života (*Perfectae caritatis*), osvjetjava i teološki produbljuje crkvenu dimenziju redovničkog života. Ta dimenzija može se svesti na tri točke:

1. zavjetovanje rast krsta,
2. konačna svrha redovničkog života,
3. udio Crkve u redovničkom zavjetovanju

1. zavjetovanje - rast krsta

Po snazi krštenja čovjek umire grijehu, posvećuje se Bogu i učlanjuje u Crkvu. Redovnik i redovnica prihvaćanjem evandjeoskih savjeta predaju se na jedan intimniji način službi Bogu pa se kaže da ta posebna posveta ima korijen u krsnoj posveti. "Stari" oci redovništva toliko su naglašavali povezanost krsta i zavjetovanja da su zavjetovanje nazivali drugim krštenjem. Sv. Atanazije u životopisu sv. Antuna tvrdi da su sv. Antunu bili oprošteni grijesi od rođenja pošto se zamonašio i zavjetovao Bogu. Još izrazitije svjedočanstvo nalazimo kod sv. Jeronima, a na Istoku kod Dionizija Areopagita, koji tvrdi za zavjetovanje čini krunu krštenja.

U 9. i lo. stoljeću Odan, opat Clinya ističe da se oblačenjem redovniku daje milost kao na krštenju.

Vrlo je jasna izjava sv. Bernarda da je redovnički život pokornička ustanova koju možemo nazvati drugim krštenjem. Oni koji se posvećuju Bogu po drugi put odijevaju Krista, i ne samo da ostavljaju tamu ističnog grijeha nego i ostalih grijeha i ulaze u svjetlost kreposti. Zavjeti su, za razliku od krštenja gdje je sve djelo Božje, drugi slobodan preporod. Tu nije dovoljno odreći se djavla i njegovih djela, nego se treba odreći svijeta i vlastite volje. (1)

Medjutim, otačke izreke, gdje zavjetovanje nazivaju drugim krštenjem, imaju samo simboličko značenje; ni u kojem slučaju zavjetovanje ne može nadomjestiti krštenje već ga samo usavršuje.

Ovakvo učenje proteže se sve do II. vatikanskog sabora i pape Pavla VI.,

koji kaže da se posvećenje redovničkog zavjetovanja sjedinjuje s onim od krštenja i dopunjuje ga. Zbog tjesne veze s krštenjem, redovničko zavjetovanje stoji na čvrstom sakramentalnom temelju i prema tome predstavlja jednu duboku crkvenu dimenziju.

2. konačna svrha redovničkog zavjetovanja

Prema koncilskim dokumentima redovničko zavjetovanje jest:

- a) znak eshatološke stvarnosti,
- b) posebna zauzetost za Božji kult - davanje slave Bogu,
- c) nasljedovanje Krista,
- d) služba Crkvi - apostolat

a) Znak eshatološke stvarnosti

Objašnjavajući narav Crkve Koncil je posebno istaknuo njezinu eshatološku značajku. Crkva trajno podsjeća lude na stvarnost onkraj groba i vodi čovječanstvo do tih stvarnosti.

Da bismo shvatili vrijednost "znaka" koji se pripisuje Crkvi u svijetu i redovništvu u odnosu na narod Božji, treba protumačiti sadržaj ovog izraza. To je jedan novi teološki pojam koji označuje bit života Crkve i njezinih udova. Predmet i sadržaj znaka, prema papinskim tekstovima, prije svega jest Krist i njegov evandjeoski oblik života, njegov siromašni i bezbračni život u poslušnoj predanosti poslanju što ga je dobio od Oca; Crkva i njezina svetost i djevičanska povezanost s Kristom kao i njezin eshatološki karakter, hodočasnički život putujućeg

Božjeg naroda koji ide postojano u strpljivoj nadi prema nebeskom
 Jeruzalemu. (2)

Redovnički život mora se gledati kao upućivanje na Božju
 transcendenciju, na božanski izvor (počelo) ljubavi, na kršćansko
 životno predanje kao Božje ostvarenje i na eshatološku dinamiku
 kršćanskog života, a time kao znak eshatološko-transcendentne
 dimenzije kršćanske egzistencije. (3)

Y. Congar kaže: "Ako je redovnički život autentičan, on je
 znak da duhovno postoji. Nebo postoji i to daje relativnu vrijednost
 zemaljskim dobrima. Konačno, redovnički život stoji u izvoru tajne
 Crkve, ako je istina da riječ Eklesia znači saziv, skup ljudi koji
 odgovaraju na jedan poziv, na poziv u Kraljevstvo Božje... Redovnič-
 ki život ima uvijek u Crkvi to poslanje: pokazivati da je kršćanski
 život drugo rodjenje koje ima svoj početak u pozivu ..." (4)

Što se tiče praktične problematike znaka redovničkog živo-
 ta, traži se da taj znak bude prepoznatljiv i shvatljiv u današnjoj
 situaciji. Današnji ljudi moraju redovničko svjedočanstvo prepozna-
 ti kao evandjeosko.

Da li redovnički život u svom današnjem obliku vrši funkc-
 ju znaka djelotvorno ili su potrebne preinake i obnove? - Crkva je
 poslana u svijet koji se mijenja. Potreba obnove i posuvremenjenje Crkve
 i redovničkog života osjeća se u tolikoj mjeri u kojoj je znakovita
 snaga redovničkog života smanjena.

"Znak je samo onaj što ga ljudi mogu prepoznati i razumjeti,
ljudi kojima je on upravljen, tj. današnji ljudi." (5)

Da li nas naši suvremenici prepoznaju kao "znak"?

b) Posebna zauzetost za Božji kult – davanje slave Bogu

Redovništvo po svom posvećenju pruža najviše što stvorene može dati Bogu. Budući da je zadnji cilj utjelovljenja slava Božja, Crkva, ujedinjena s Kristom, i njegov produžetak u vremenu ima za cilj: slavu Božju. Ako su svi vjernici dužni dati slavu Bogu, onda to još više vrijedi za redovnike i redovnice.

Redovnički stalež, obvezujući vjernika na evandjeoske savjete, određuje ga posebno na kult Bogu. (usp. LG 44). To se može vidjeti i u formuli obreda zavjetovanja, obnovljenog po uputama II. vatikanskog sabora:

"Ja N.N. na čast Bogu, potaknut čvrstom voljom, želim se više njemu posvetiti ..." (6)

c) Nasljedovanje Krista

Život prema savjetima u sestrinskoj ili bratskoj zajednici jest posebno ostvarenje nasljedovanja Krista. Poziv je Kristove Crkve dati svjedočanstvo da Bog djeluje u čovječanstvu, a osobito je to poziv onih njezinih članova koji su se slobodno stavili u službu Božje stvari. Redovnici i redovnice trebaju svojim suvremenicima otkriti da sva

ljudska i bratska ljubav, svako predavanje samog sebe, sve služenje – imaju svoj izvor i objašnjenje u tajni koja je izvan čovjeka, u tajni samoga Boga. Zbog toga svako ljudsko naprezanje oko ljubavi i bratstva predstavlja božansku vrijednost u srcu svemira ... Bitno je da redovništvo pokazuje kako je ta vrijednost rascvjetavanje Boga Oca, Isusa Krista u ljudima i po ljudima. (Tillard)

To nije toliko svjedočanstvo veličine čovjekove ljubavi prema Bogu, koliko svjedočanstvo neiscrpnog obilja Božje ljubavi prema ljudima. Redovnici i redovnice, ostavljaju sve za ljubav Kristu, nasljeđuju ga kao jedino potrebna, slušajući njegove riječi pune brige za Božje stvari. (usp. Mt 19,21; Mklo,28; Lk 10, 39; 1 Kor 7,32)

Što se redovnici i redovnice po predanju samih sebe čvršće s Kristom sjedinjuju, to je bogatiji život Crkve i plodniji njezin apostolat. (usp. PC 1)

d) Služba Crkvi – apostolat

Redovništvo se mora posvetiti apostolatu Crkve, učvrstiti Božje kraljevstvo u dušama, proširiti ga svuda po mjeri njihovih mogućnosti i prema specifičnosti karizme svog zvanja – osobnog ili zajedničkog. Zvanje svakog kršćanina jest zvanje na apostolat. Ta dužnost ima čvrsti sakramentalni temelj. Ako se to odnosi, po snazi krštenja i potvrde na svakog kršćanina, još više se odnosi na redovništvo po snazi zavjetovanja. Apostolat je nedjeljiv od svakog oblika redovništva.

ZAKLJUČAK: Iz svega dosada rečenog proizlazi da redovnici i redovnice moraju živjeti za Crkvu, aktivno sudjelovati u njezinu životu, pomažući joj u stvarima što ih ona želi ispuniti, napose u biblijskom, liturgijskom, dogmatskom, pastoralnom, ekumenskom, misijskom i socijalnom polju. Moraju se, naime, staviti njoj u sužbu, sudjelujući u djelu otkupljenja i istodobno u izgradnji Crkve (PC 1, 2, 6)

3. Udio Crkve u redovničkom zavjetovanju

Vrlo važna crkvena dimenzija redovničkog života jest njegova povezanost s crkvenim autoritetom, kako se jasno vidi iz koncilskih dokumenata. Crkva, naime, izravno sudjeluje bilo u formiranju redovničkih zajednica, bilo u preuzimanju obveza svakog vjernika. Redovnički život, budući da ima početak u Kristu, dar je Božji što ga je Crkva primila od Gospodina i koji nastoji uvijek sačuvati (LG 43).

"Tijekom svoje povijesti, vjerna Kristu i svojoj zadaći, Crkva je uvijek bila na strani onih koji su se zalagali za evandjeoske savjete, ne samo priznavajući i prihvaćajući osobitost njihova života, već dajući im pravne oblike s posebnim kanonskim propisima, organizirajući ih na takav način da su postali jedan od temelja crkvenog ustrojstva."⁽⁷⁾

Crkvena se vlast treba brinuti za redovništvo. Ona odobrava konstitucije predložene od utemeljitelja i sa svojim autoritetom pomaže zajednici živjeti po duhu utemeljitelja. (Usp. LG 45)

Crkva prihvata zavjete onih koji se zavjetuju, preporuča ih Bogu i sjedinjuje njihovo predanje s euharistijskom žrtvom. Prema Rahneru redovništvo ostvaruje žrtvu (dar) što na poseban način dokazuje prevlast duhovnih dobara nad zemaljskim. Crkva ujedinjuje tu žrtvu redovničkog života s Kristovom žrtvom. Zato se preporuča u konstituciji *Sacrosanctum concilium* da se zavjeti polažu pod misom.

Crkva zahvaća redovnički život: bilo na općem planu, stvorivši stalež evandjeoskih savjeta; bilo na povijesnom, dajući svakoj redovničkoj zajednici, prema karizmi utemeljitelja, posebnu ulogu u svom postojanju.

II. Položaj redovnica u mjesnoj crkvi

Lumen gentium ne gleda Crkvu prvenstveno kao društvo, nego kao otajstvo sudjelovanja na Božjem životu i sakramenat spašenja. Funkciju Crkve nosi sav Božji narod. Hijerarhija ima uvijek važno i nenadomjestivo mjesto, ali uvijek u funkciji Božjem narodu. Njezin primat jest genetički (jer je ona instrumenat radjanja Crkve), ali ontološki i funkcionalni primat ima narod. Takvo shvaćanje Crkve osvjetjava i konstitucija o liturgiji kad govori o euharistiji. Prototip Crkve jest u mjesnoj euharistijskoj zajednici a ne u strukturi univerzalne Crkve.

U središtu je pažnje, dakle, mjesna Crkva koju bi u stvarnosti trebalo predstavljati biskupija (samo što su danas biskupije prevelike za fizičko okupljanje oko biskupa). Opća Crkva sastavljena je od mjesnih

Crkava. Primat i autoritet pape izražava se i učvršćuje u suradnji biskupske kolegije. Redovništvo takodje istim načinom i svojstvom po kome pripada općoj Crkvi, pripada i mjesnoj.

II. je vatikanski sabor definirao na nov način položaj redovništva u mjesnoj Crkvi, ali ostaje činjenica da redovnici, a osobito redovnice, nisu ni sada, kako bi trebalo, uklopljeni u stvarnost mjesne Crkve. Pred nama su naslage prošlosti u kojoj se redovništvo ignoriralo i zaobilazilo kao da ne postoji i kao da nema nikakve veze s mjesnom Crkvom i to, bilo da ih se u programiranju rada na planu biskupije jednostavno zanemarivalo, bilo da su se sami zatvarali u svoj krug, u crkvice unutar mjesne zajednice. Suradnja je bila rijetka i manjkava. (8)

Dogadja se i to da se pomoći redovnika i redovnica traži samo u slučaju potreba. Tako se njihovu radu daje isključivo značaj pripomoći. Radimo jedni pored drugih, izbjegavajući se, pa čak i prezirući se, a to nanosi veliku štetu Božjem narodu - Crkvi - čijoj se službi svi predajemo.

Krist nas zove i treba, a gdje drugdje, ako ne u Crkvi, u zajednici iz koje smo rođeni i izabrani. - "Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas da idete i rod donosite ..." (Iv 15,16)

Redovnički stalež, kako smo vidjeli u prvoj točki, nije nešto nepotrebno, dodatno u Crkvi, nego s teološkog gledišta ima bitno mjesto u mjesnoj Crkvi. Koncil je naglasio vrijednost znaka redovničkog

života za sveopću Crkvu, ali praktički to se ostvaruje u mjesnoj Crkvi, jer se u njoj sastaje stvarni Božji narod. Pripadnost redovništva mjesnoj Crkvi slijedi i iz teološko-liturgijskog argumenta. Pošto se liturgijski život naјsvršenije provodi u mjesnim zajednicama sabranim oko svoga biskupa, redovništvo snagom sudjelovanja u liturgiji,(a radi se o bitnom sudjelovanju iz kojeg se radja Crkva), postaje njezin konstitutivni dio.

Isto tako u dekretu o misijskom djelovanju medju nužno potrebnim elementima za savršeno ustrojstvo jedne mjesne Crkve, traži se prisutnost skupine svećenika, laika i urodjenih redovnika.

Redovnički život ne samo da je izvor dragocjene pomoći za misijsku djelatnost, nego svojim posvećenjem Bogu dokazuje i jasno izražava unutarnju narav kršćanskog zvanja pa mu se zato povjerava zadaća da daje na svjetlo onu dragocjenost što čini duhovno bogatstvo Crkve, i to, prema običajima i naravi pojedinih naroda – da se iskoriste običaji i predanja asketskog i kontemplativnog života koji dotični narodi već posjeduju.

ZAKLJUČAK: Svi elementi crkvene dimenzije redovničkog života praktički se ostvaruju ili bi se barem trebali ostvarivati u mjesnoj Crkvi. Ako jedna Crkva hoće biti zaista onaj dio Božjeg naroda u kojem se vidi djelovanje opće Crkve i odražava lice Krista, ona mora imati redovništvo kao vidljivi znak svetosti.

III. Odnosi izmedju redovništva i mjesne Crkve

Da bi izvorna karizma utemeljitelja mogla zauzeti trajno mjesto u Božjem narodu, ne kao pobožno sačuvana i visoko cijenjena stvar za muzej, nego kao zov Duha koji se i danas, za danas, treba ostvariti, potrebna je temeljna obnova redovničkog života. Činjenica osnivanja novih samostanskih zajednica kroz povijest dade se lakše razjasniti iz neprilagodjivanja starih oblika u novim strukturama života, nego iz ostvarenja nove karizme. Umjesto da bi stari, teško pokretni red prilagodili novim prilikama, prepustiše ga njegovoј sudbini i pridavaše važnost novonastalim redovničkim zajednicama.⁽⁹⁾

Što bismo mi trebali učiniti da ne postanemo arhivska gradja, da budemo živi organizam mjesne Crkve? – Koncilska obnova traži od nas kao prvotno da dajemo mjesnoј Crkvi:

1. Svjedočanstvo posvećenog života – posvete Bogu i ljudima.

Redovnici i redovnice dužni su dati mjesnoј Crkvi svjedočanstvo temeljitoг i radikalnog proživljavanja Evangeliјa, život utemeljen na primjeru i riječi samog Gospodina. (LG 43) Dakle, na prvo mjesto dolazi duhovni život: molitva, djela pokore, primjer života.

Duh Sveti u Crkvi posvećuje Božji narod i vodi ga iz krepести u krepost dijeleći svakome svoje darove, te čini vjernike sposobnima da prihvate zadaće za obnovu i još veći napredak Crkve (usp. LG 12).

Ako to vrijedi za svakog vjernika koji mora naći mjesto u mjesnoj Crkvi da može očitovati i dalje razvijati primljene karizme, to vrijedi također i za redovnike i redovnice.

Redovnici i redovnice su nekada, u društvu koje je barem formalno bilo kršćansko, morali isticati smisao Božje transcendencije, svetosti, kao odijeljenosti i udaljenosti od svijeta, a danas, u klimi sadašnjeg društva i u suvremenoj situaciji Crkve, morat će ostvarivati smisao utjelovljenja; poput Isusa koji je nosio puninu svog božanstva u autentičnoj inkarnaciji, trudeći se, osobito u početku, da uvjeri ljude da je On jedan od njih, da je doista kao oni, odgadajući za kasnije objavu svojeg božanstva.

"Redovnici i redovnice, kao pojedinci i kao zajednica, moraju se brinuti, ne samo da budu, nego da stvarno žive i pokazuju sada svoje posvećenje. - Čistoća bi se trebala očitovati u radosti predanja svim ljudima i u obvezi da razumiju sve ljude i sve situacije; siromaštvo se treba očitovati poglavito u odricanju od "moći" vlasti, od utjecanja na političke i društvene situacije; poslušnost se treba očitovati u vedom prihvaćanju svih uvjetovanosti nametnutih od konkretnog života, od zajednica i civilnih i crkvenih.

2. Mjesnoj Crkvi moramo dati i svjedočanstvo komunitarnosti
u oživotvorenju onog duha sestrinstva i bratstva koji bi morao biti
dušom zajedničkog života.

3."Po bogatstvu vlastitog uklapanja u mjesnu Crkvu očituje se prema vani i svjedočanstvo crkvene suodgovornosti, koja bi trebala dovesti do napora da se zahtjevi redovničkog života lojalno usklade s pastoralnim potrebama, te da se u mjesnoj Crkvi gleda konkretna objava Crkve..."⁽¹⁰⁾

4. Apostolat na planu mjesne Crkve

Redovnički život se ne iscrpljuje samo u vršenju evandjeoskih savjeta unutar redovničke zajednice i u pasivnom označavanju i svjedočenju za velike kršćanske vrednote. Koncilski dekret o dužnostima biskupa kaže da svi redovnici i redovnice na poseban način pripadaju dijecezanskoj obitelji, te mogu i moraju svaki dan sve više pomoći hijerarhiji, budući da su porasle apostolske potrebe. (usp. CD 34)

"Redovnički život stupa u veliku kerigmatičku funkciju Crkve, tj. u izvršavanje poslanja koje se proteže na cijeli njezin život: da navješta 'Radosnu vijest o Kraljevstvu'."⁽¹¹⁾

Što treba shvatiti pod apostolatom? – Prema Suenensu "apostolat je djelo evangelizacije: Evangjelje objaviti i učiniti da Evangjelje prodire u sve ljudske i socijalne stvarnosti... To je produžetak Kristova poslanja u Crkvi i preko nje... Postoji, međutim, sklonost da se niz stvari označi nazivom apostolat, ali su u stvari apostolske tek u smislu nakane. – Može se netko rrtvovati cijeli život u njegovanju bolesnika, ali evangelizacija nastupa tek onda kad im se izda tajna naše požrtvovnosti, kad se ljudi upoznaju s Kristom."⁽¹²⁾

"Crkva u nas obiluje redovništвом. Impozantan je broj od 7.965 redovnica... U pokušaju ispitivanja oblika zaposlenosti redovnica obuhvaćено je 3.506 redovnica iz osam različitih družbi s dvanaest provincija, što predstavlja 45,23% svih redovnica. Ispitivanje je bilo usmјereno prvenstveno pastoralnim oblicima zaposlenosti, dok su izvan ispitivanja ostale djelatnosti kao: odgoj u vlastitim zajednicama, domaćinstva u vlastitim kućama, različiti poslovi privredjivanja i dr. To pokazuje i podatak po kojem je od ispitivanih 3.506 redovnica samo 48,2% zaposleno u nekoj bližoj ili daljoj pastoralnoj službi, dok su ostale redovnice vezane uz vlastiti redovnički dom naročitim poslovima ili su već izvan svake djelatnosti.

Po izvjesnoj ljestvici pastoralne vrijednosti treba istaknuti slijedeće oblike apostolske zauzetosti redovnica u nas: katehizacija, orguljaška služba, dužnost sakristanke, djelatnost u vlastitim formativnim ustanovama, uključenost u zdravstvenu službu te obavljanje domaćinskih poslova u crkvenim ustanovama."⁽¹³⁾ Mi vrlo dobro znamo kako sve ovo realno izgleda, pa mislim da navedenu statistiku ne trebam posebno komentirati. - Zar nije za žaljenje odsutnost i gubitak tolikih duhovnih energija?! - U Sv.pismu nema prezira i manjeg vrednovanja žena. U našoj Crkvi mi smo ipak često puta svedene ispod položaja drugih žena vjernica. Pred nama je trinaest stoljeća naše Crkve. Što su sve žene redovnice učinile u toj teškoj i krvavoj prošlosti?!

"Bez straha da će se izložiti pogibelji žene su slijedile Isusa na putu prema Kalvariji, dok su apostoli, izuzev Ivana, pobegli... Bez ikakva straha - uključivši i mučeništvo - posvećuju se širenju vjere i službi prve Crkve... Veronika je, prkoseći mržnji i kritikama išla za Gospodinom da mu otare krvavo i znojno lice... Dužnost redovnice je tek onda dovršena kada daje Krista okupljujući oko sebe duše koje će zapaliti ljubavlju Božjom i koje će osvojiti da žive Kristovim životom u svim dimenzijama obiteljskog, osobnog i društvenog života te koje će poučiti kako će Krista prenositi dalje u svoju okolinu." (14)

Istina je da mi nismo dovoljno sposobljene za apostolat unutar Crkve, ali je isto tako istina da možemo Crkvi mnogo više pružiti nego što dajemo. - Petru je bilo teško vjerovati da će, nakon neuspješnog noćnog ribolova išta uhvatiti, ali je na Kristovu zapovijed bacio mrežu...

Redovnice mogu i na drugi način pružiti suradnju mjesnoj Crkvi. Njihova prisutnost prema specifičnim sposobnostima i posebnim karizmama vrlo je korisna u pastoralnom vijeću biskupije kao i raznim biskupijskim komisijama kao što su: komisija za duhovna zvanja, za odgoj, za izdavačku djelatnost, za liturgiju, za crkvenu umjetnost i glazbu, za katehizaciju, za laički apostolat, za misijsku suradnju, za ekumenizam, za emigraciju, za obiteljski apostolat i još neke druge službe - prema potrebama svake mjesne Crkve. Redovnice su, tu i tamo, učlanjene, makar ponekad samo formalno, u neke od spomenutih djelatnosti na planu biskupije, ali sve je to, uvezši u obzir potrebe i razmjere vrlo malo.

Namjera mi je bila, prema mojim skromnim mogućnostima, načeti pitanja i probleme. Kako to u praksi izgleda u pojedinim družbama, redovima i mjesnim Crkvama, čut će se i premisliti u radu po skupinama.

Bilješke

1. BERNARDUS, De praecepto et dispensatione, 17
2. S. REGLI, Das Ordensleben als Zeichen in der Kirche der Gegenwart, Freiburg Schweiz 1970, str. 16
3. IBIDEM, str. 48
4. IBIDEM str. 50
5. IBIDEM str. 79
6. Ordo professionis religiosae, Città del Vaticano 1970. p. III
7. PIO XII., Cons. ap. Sponsa Christi, 21.XI. 1950., u AAS 43 /1951/
8. Usp. S. MARONCELLI, I religiosi e la Chiesa locale, Bologna 1975
str. 151
9. Usp. I.M.R. TILLARD, Vertrauen zur Gemeinschaft, Freiburg 1973
str. 160
10. Usp. Iz izlaganja mons. LUIGI BETTAZZI, na X. plenumu Konferencije
provincijala Italije, od 18. do 20.XI.1970. Tekst objavljen u knjizi
"Integrazione dei religiosi nella Chiesa locale", Roma, 1970. str. 26-28.
11. Y. CONGAR u knjizi REGLI, Das Ordensleben als Zeichen in der Kirche
der Gegenwart, Universitätsverlag Freiburg/Schweiz, 1970 str. 50.
12. Usp. SUENENS, Redovnice i apostolat, str. 30-32
13. O.dr. E. HOŠKO, Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelova-
nja redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas (referat održan pred
Mješovitom komisijom na sastanku 27.XI. 1974. u Zagrebu, str. 6,
točka B, cikl. izd.)

14. L.J.SUENENS, Redovnice i apostolat, KS Zagreb 1969. str. 76-77

Bibliografija:

1. SETTIMIO MARONCELLI: I religiosi e la Chiesa locale,

Dottrina del Vaticano II,

Edizioni Francescane, Bologna 1975.

2. Integrazione dei Religiosi nella Chiesa locale, Roma 1970.

3. SIGISBERT REGLI: Das Ordensleben als Zeichen in der Kirche

der Gegenwart, Universitätsverlag Freiburg/

Schweiz 1970.

4. M.I.Th. VAN DER LEEUW: Ordensleben im Umbruch

Warum Ordensfrauen ihre Gemeinschaften verlassen, Eine psychologische Studie

5. Dokumenti II. vatikanskog koncila, KS Zagreb 1970.

6. LEON-JOSEPH KARD. SUENENS: Redovnice i apostolat, KS Zagreb 1969.

7. O.DR.EMANUEL HOŠKO: Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog

djelovanja redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas, ckl.izd.

referata koji je održan 27.XI.1974. u Zagrebu.

DISKUSIJA NAKON PREDAVANJA

Gabriel Štokalo: Sama impostacija i ton prvog predavanja bili su za mene malo loši. Mi smo se ovdje okupili da premislimo svoja prava i dužnosti prema mjesnoj Crkvi, dok je predavač jače naglasio prava i dužnosti mjesne Crkve prema redovnicama. Mislim da takav način ne odgovara. Na primjer, kad je govorio da redovnici moraju biti spoznatljiv znak, više je naglasio što mjesna Crkva mora učiniti da mi to budemo, a mislim da je trebalo govoriti što moramo mi učiniti da to postanemo.

Marijan Jurčević: Vi ste se zabrinuli, dakle, pogodio sam što sam stavio takav naglasak! Ja bih htio sve nas pitati: gdje smo dosad u teologiji našli traktat o redovništvu, kada smo čuli vrednovanje karizmatičke Crkve? Išao sam za tim da se posvijesti, a ne da se drugima predbaci. Drugim riječima: da se svatko u mjesnoj Crkvi upita o tome.

Predrag Belić: Meni se to predavanje dopalo. Ipak, trebalo bi dotjerati neke terminološke nejasnoće. Na primjer, rečeno je da redovnice dosad još nisu mogle dočekati da Crkvi nametnu svoje pravo. Ekleziološki je to zapravo nedosljedno, jer nisu sestre i Crkva, nego su i sestre Crkva. Kada kažem Crkva, mislim na pavlovski pojam živog organizma, u kojemu mora biti ravnoteže, ni previše, ni prema-lo. Ova delikatna tema odnosa redovništva i mjesne Crkve može se promotriti s jedne i druge strane. Ali se ni jedno ni drugo ne smije apsolutizirati. Računajmo s medjusobnim slabostima. Što se tiče egzempcije, treba reći da ona nije postojala samo na Zapadu, već i na Istoku, i da je ona tu odigrala svoju ulogu. Zato ovaj odnos treba promotriti ne kao neku konkurenčiju, već kao suradnju koja pomaže.

Šime Šipić: Imam reči dvije stvari. Prvo, mogao bi se steći dojam da svaki pojedinac kada stupa u red, dobiva karizmu svog reda. Zatim se ne može poistovjetiti pripadnost redu ili kongregaciji s osobnom karizmom, jer ovu treba tek dokazati, a ne prepostavljati. Drugo se odnosi na mnoštvo karizmi. Jedna te ista osoba može imati ne samo jednu već mnogo karizama. To je danas jako aktualno, kada netko ima, na primjer, ne samo redovničku, već i svećeničku karizmu. Tu se onda postavlja pitanje kojoj od tih karizama dati prednost? Da li redovničkog svećenika promatrati kao redovnika ili kao svećenika koji je redovnik? Iz toga proizlaze konkretni zaključci.

Marijan Jurčević: Istina jest da se karizma dokazuje tokom života, ali Koncil potiče svaki red da otkrije svoju vlastitu karizmu, koja nas vodi da život provodimo na taj i takav način. A što se tiče više karizama u jednog pojedinca, treba reći da se ne može jedno promatrati odvojeno od drugoga, već kao jedna cjelovita osoba. Sv. Pavao prepostavlja da svaki kršćanin ima više karizmi, pa zato i kaže da sve one ne vrijede ništa ako nedostaje glavna: ljubav.

Jozo Visković: Pohvalno je što je s. Robertina otvoreno postavila pitanje odnosa redovnica i mjesne Crkve. Postavlja se i pitanje isključivanja redovnica iz mjesne Crkve. Da li to čine drugi ili se ponekad one same isključuju iz aktivnosti? Evo primjera: bio sam na župi s 850 djece za vjeronauk. Tražio sam dvije redovnice za katehizaciju djece kod devet grupa redovnica i sve su odgovorile negativno. A ovdje bi mogle regrutirati nova zvanja, jer je već pet djevojaka ove župe otišlo u samostan. Pitam se da li naše redovnice preuzimaju dužnost i ovdje, ili idu u ona mjesta gdje će ekonomski biti bolje nagradjene, ne gledajući prvenstveno na momenat biološke budućnosti vlastite družbe?

Robertina Medven: Ja sam u svojem predavanju naglasila da iz položaja redovnica u mjesnoj Crkvi proizlaze obostrana prava i dužnosti, a isto tako i obveze, na primjer, na planu biskupije. Takodjer je rečeno da se nas zaobilazilo, ali da smo često puta i mi same sebe postavljale kao otočiće, kao crkvice unutar mjesne Crkve. Znači, zatvarale smo se u sebe. A ono što sam namjerno zaobišla to je upravo ekonomsko pitanje, problem opstanka i redovničke ogzistencije danas. Od čega se naše družbe i redovi uzdržavaju? Ponovit ću riječi koje je jedna redovnica izgovorila na svećeničkom tečaju u Rijeci: "Koliko ima svećenika koji traže sestre? I isto tako uzdržavaju svoju rodbinu, školuju nećake i nećakinje... A da li negdje ima svećenika i redovnika koji se zauzimaju da se neka sestra školuje za potrebe Crkve?"

Frane Franjić, nadbiskup: Htio bih izraziti svoje zadovoljstvo nad ovim sastankom, nad ovim simpozijem i nad ovim predavanjima koje sam čuo. Vidi se da su predavači ozbiljno pristupili ovoj problematici. Ja sam sretan što se ovaj skup održava baš u Splitu. I ja vas uvjerenim, ne samo ja nego i svi drugi biskupi koji prate s najvećim zadovoljstvom ovaj vaš rad kroz ova tri dana rada u Splitu i Solinu, da su biskupi zadovoljni i sretni kad imaju u svojim biskupijama i kvantitativan i kvalitativan broj redovnika i redovnica, koji žive i rade na području biskupije. Mi vas biskupi zaista smatramo za najodličniji dio naše biskupije, pa vas molimo da nikada ne podlegnete napasti, kao da bismo vas mi nešto manje cijenili nego druge. Dapače, želimo vam iskazati svoju zahvalnost, svoju ljubav i svoje poštovanje. Evo, primite bar ovaj izraz sadašnjeg mojeg interventa kao dokaz iskrenog poštovanja i ljubavi.

Meni se čini, kao što je naglašeno u prvom predavanju, da je redovništvo niklo iz mjesne Crkve kao organski cvijet, kao jedna grana tog života mjesne Crkve, i to kao najodličnija grana, kao njezin najljepši izraz, i to iz njezine vjere. Glava te mjesne Crkve i glava vjere te iste

Crkve uvijek je bio biskup. I prema tome uvijek možemo naći, pa i povijesno bismo mogli naći, osobito u prvim stoljećima, kako je pod okriljem, pa i djelovanjem i propovijedanjem biskupa nicalo redovništvo u Crkvi. Koliko je meni poznato, mislim da su, kao oni kojima je povjereni da propovijedaju zajedničku vjeru, biskupi najsretniji kada je ta vjera dala najbolje plodove. A nije teško uočiti da je redovništvo najbolji plod vjere.

Uvijek sam isticao, i za svoju biskupiju i za druge, da se za nju ne može reći da je razvijena i da dobro stoji ako u sebi nema jako redovništvo, redovnice i redovnike. A što se tiče nekih kao dijalektičkih napetosti koje mogu nastati, to je ljudska stvar, jer sol ne bi bila sol kad ne bi nekoga i grizla. Svjetlo ne bi bilo svjetlo kada ne bi rastjerivalo tamu. Naravno, mi smo ljudi, pa se ovi naši i medjuljudski i medjukršćanski odnosi lako komplikiraju. Najbolje je govor početi sam sa sobom, pa reći: ja sam kriv. Eto, ja ovdje pred vama uzimam svoju odgovornost, i tako bi bilo uvijek dobro kad bi se na našim skupovima počelo na taj način: evo, kriv sam ja, krivi smo mi!

Stjepan Vučemilo, provincijal: Ne postavljam primjedbe predavačima, nego bih nešto još naglasio, što po mojoj mišljenju nije dovoljno naglašeno. Odnosi se na prvi dio obaju predavanja. Naime, istaknuto je doista da iz krštenja izvire potpuno predanje Evandjelu, a ono je poruka koju treba prenijeti, drugim riječima: svaki je kršćanin apostol. To je uostalom jasno naglašeno u dokumentima II. vatikanskog sabora, npr. riječima da su laici oni koji ostaju u svijetu i da se bave svjetovnim poslovima, ali da na taj način oni ipak pridonose kraljevstvu Božjem. Oni su dakle i kao takvi apostoli.

Idem sada dalje i kažem: ako su svi kršćani apostoli i ako ih danas kao takve treba držati, neka ih Crkva pokuša posebno angažirati,

recimo u pastoralnim vijećima, itd. Ali i redovnike i redovnice treba takodjer uključiti u apostolat općenito, a to znači i u apostolat pojedinih mjesnih Crkava. Meni se čini da su oni ti koji se i kao pojedinci i kao zajednice ne samo mogu već i moraju uključiti u apostolat današnjeg vremena. Ako to tražimo od običnih kršćana, onda to vrijedi na poseban način za redovnike i redovnice. Oni koji su na poseban način odgovorni za mjesne Crkve - a to su naši pastiri i natpastiri, mislim na biskupe, na župnike, i uopće na sve one koji su izravno odgovorni za apostolat - moraju što više uvoditi redovnike i redovnice u apostolat. To vrijedi za sve redovnike i redovnice, ali napose za redovnike-svećenike, koji su postavši svećenicima automatski dobili onu trostruku zadaću: učenja, propovijedanja i upravljanja.

To sam želio naglasiti i mislim da će možda sutrašnja predavanja pokazati nove vidove kako bi se redovnici i redovnice što više uvukli i u naš apostolat pojedinih mjesnih zajednica.

Štefan Balažic, provincijal: Ja bih nadovezao na riječi predavača, a koje su već ranije spomenute. Naime, često puta kada govorimo o redovništvu, identificiramo, odnosno smatramo redovništvo identičnim sa svećeništvom. Čini mi se da je baš predavač htio reći da je bitno za nas da smo mi najprije redovnici i da najprije živimo karizmu redovništva. Prvo, za mene je osnovno da sam redovnik i kao redovnik mogu onda vršiti drugu službu, za jednoga će to biti svećenička, za drugoga profесorska, za trećega katehetska ili orguljaška, za nekoga će to biti izradjivanje crkvenog ruha. Time želim reći da je osnovna karizma biti redovnik, a kao redovnik mogu vršiti različite službe u Crkvi. Drugo, nadodao bih samo ono što je rekla s. Robertina na ono što je netko pitao o traženju redovnica za pomoć. Čini mi se, ako Crkva, ako mi svećenici tražimo pomoć redovnica, onda stvarno moramo uzeti u obzir i to da one

moraju živjeti, pa mi se čini izrugivanjem u današnjim ekonomskim prilikama uzimati časne sestre za župski rad i davati im mjesečno 20.000 ili 30.000 starih dinara.

Alojzije Tomić: Nemam ništa prigovoriti današnjim predavačima, nego sam nekako stekao dojam da smo svi mi karizmatičari. Sve smo preskočili i – odmah u karizmatiku. Mislim da mi imamo puno karizmatičkih darova Duha Svetoga i potrebnije bi bilo govoriti o mistici, o duhovnom životu, i intimnosti s Bogom, jer je to preduvjet karizme. I još nešto praktično: da se ispitamo svi što za nas znači npr. Presveto Trojstvo? Je li to samo *thesaurum clausum*, apstrakcija koja za moj život ne znači ništa? Tada ćemo lakše doći do karizama, pa bismo mogli i jasnije raspravljati.

RAD U SKUPINAMA

1. skupina - voditelj: Iva Čulina

zapisničar: Nevenka Grgat

12 sudionika u skupini, od toga dva redovnika

Započelo se pjesmom radi stvaranja raspoloženja. Budući da je većina redovnica u skupni, odlučeno je da se raspravlja o temi: redovnice u mjesnoj Crkvi.

Postavilo se pitanje: koliko sestre mogu odlučivati i birati rad u duhu vlastite karizme, ili za sve trebaju odobrenje? Opaža se da svi rade sve, da nema različnosti koje obogaćuju. Rečeno je da su tome uzrok prilike u kojima živomo.

Skupina se prilično vremena zadržala na pitanju životnosti: da li su naše redovničke zajednice životne, da li svjedoče? Čuli su se pojedini primjeri svjedočenja. Ali opaža se da su zajednice većinom ukočene i sterilne. Nije se pokušalo pronaći nešto novo, pa se tako ostalo na beznačajnosti.

Postavljeno je pitanje: da li smo prihvaćeni u Crkvi kao Crkva? Odgovor je bio negativan. Ima onih koji žele samo radnu snagu, ali ima i onih koji od sestara traže da svjedoče Krista svojim životom. U razgovoru se osjetila potreba za duhovnicima, a tu nema podrške i pomoći od strane dijecezanskih, ali ni redovničkih ordinarijata.

2. skupina - voditelj: Imelda Andjelić

zapisničar: Vinko Pulišić

18 sudionika, od toga četiri redovnika

Za temu razgovora bilo je više prijedloga, a da bi donekle svi bili zadovoljni, razgovor se vodio o ovim pitanjima:

1. Zašto mlade djevojke kada dodju u samostan (i one i njihovi roditelji, u većini slučajeva) traže školovanje, i to u vanjskim, a ne crkvenim školama?

2. Koji je razlog da toliki napuštaju svoje redovničko zvanje?

3. Bi li bilo moguće osnovati staračke domove i tako pomoći onima za koje se nema tko brinuti?

U vezi s prvim problemom, jedan je član skupine rekao da je to najbolji znak da se odredjena djevojka želi školovati, a ne postati časna sestra, jer da je u samoj školi za juniorke primijetio kako ih ne zanimaju teološki predmeti. S time se nisu složili svi prisutni. Jedna od juniorki je rekla da su predavanja preteška, a da mnoge za to nemaju dovoljno predznanja, a ni razumijevanja sa strane svoje zajednice u kojoj se dotična sestra nalazila. Nije im se omogućilo vrijeme za učenje i nisu mogle izaći na ispite. Ali netko je nabacio: kad se radi o medicinskoj školi, onda one nadju vremena i ispite polažu u odredjenom roku, makar bile i u radnom odnosu. To je istina, jer sve žele imati priznatu školu za slučaj...

Što se tiče problema napuštanja redovničkog poziva, nemoguće je bilo doći do nekog zaključka, premda su se izredali svi u skupini. Jedan je rekao: izgubi se kontakt s Bogom, zanemarivanjem kontemplativnog života gubi se smisao za žrtvu, slabija je vjera, a kriza zvanja nastaje iz krize vjere. Više je njih reklo da ima dosta nerazumijevanja, zapostavljanja i nitko se čovjeku u takvom stanju ne približi da mu pomogne rasti i možda pronaći sebe. S druge strane, pala je primjedba i na odgojitelje, da bi tijekom formacije ipak trebali više paziti koje su naravi podesne za zajednički život u odredjenoj družbi, pa na vrijeme vršiti neku selekciju i svakoga uputiti u zvanje koje odgovara odredjenoj naravi.

Jedna redovnica iz Pule navela je probleme rada po staračkim domovima s vanjskim osobljem. Sestre su voljenje, pa dolazi do

trzavica i rad je otežan. Jedan je redovnik rekao da je najveći apostolat koji sestre mogu učiniti u svojoj velikodušnosti: brinuti se za starce i starice koje su napustili čak i njihovi sinovi. Rekao je da ih u samom Splitu ima preko dvije tisuće po kućama.

O ovoj temi razgovor je bio vrlo živahan i konstruktivan, ali je bilo nemoguće sve zapisati.

3. skupina: - voditelj: Jerko Penava

zapisničar: Julijana Parić

22 sudionika, od toga 4 redovnika

Nabačene teme za rad ove skupine:

- apostolat u raznim oblicima,
- zajednički put u radu i medjusobna suradnja redovnika i redovnica,
- kako se uklopiti u svijet i kako naći svoje mjesto u svijetu, u mjesnoj Crkvi.

Tema rada: Redovnički identitet u svijetu – traženje osobnog redovničkog identiteta..

Misli sudionika u skupini: Kontakti na putovanju. Ljudi zapazaju razliku u djelovanju redovnika danas i nekada. Uspjeh kontakta često zavisi i o raspoloživosti da budemo prihvaćeni od pojedinaca koji može utjecati na grupu.

Pitanje uniforme u apostolatu. Razlog: posjet obitelji, bolesnicima, djeci, mladim katekumenima, pripremanje bračnih drugova koji su sami ili su njihovi na odgovornim položajima. To je pitanje naše gipkosti i svijesti za odgovornost djelovanja u današnjem trenutku.

Treba tražiti dobro u svim mogućim oblicima i trenucima.

Potrebne su nam redovničke duše koje su jednako velike osobito u malim stvarima što obnavljaju i obogaćuju svijet. Koliko smo se izgradili

da budemo na raspolaganju Bogu i čovjeku u Crkvi? Donesimo svijetu Boga, a ne sebe i svoje sposobnosti.

Potrebna je osobna izgradnja i gipkost u procjeni trenutka, jer isto djelovanje u različitim mjestima nailazi na razne pastoralne probleme. Postavlja se i pitanje osamljenosti. Možda češći posjeti subraće-susestara.

Svačiji rad valja cijeniti, bez obzira na vrste poslova. Čovjek, redovnik, redovnica - svi oni žele da im rad bude priznat, cijenjen, nagradjen.

4. skupina - voditelj: Leonard Oreč

zapisničar: Regina Kristanić

20 sudionika skupine, sve redovnice osim voditelja

Susret je započeo pjesmom, a nakon upoznavanja prešlo se na rad u vezi s današnjim predavanjima. Kao prvo pitanje postavljeno je: jesmo li prepoznatljiv znak u mjesnoj Crkvi, koliko smo redovnici, odnosno redovnici, svojim postojanjem uključeni u Crkvu. Sestre su iznosile konkretne primjere uključenosti svojih zajednica u mjesnu Crkvu. Općenito su manje zajednice bolje uključene i to u manjim mjestima, dok su veće zajednice, osobito po gradovima, relativno slabije uključene. Posebno je zapaženo vrednovanje svjedočanstva života i rada sestara u dijaspori (Crna Gora, Vojvodina).

Razgovaralo se i o problemu euharistijskog slavlja u redovničkoj zajednici, kao i o sudjelovanju redovnica u misi župske zajednice.

Na kraju je procijenjen rad i mnoge su redovnice izrazile svoje zadovoljstvo radom u skupini. Nakon razgovora, koji je potrajan oko sedamdeset minuta, zaključeno je da su mnogi problemi tek načeti. Završilo se pjesmom.

5. skupina - voditelj: Imakulata Lukač
 zapisničar: Rafael Lukarić
 7 sudionika, od toga 3 redovnika

Pokušalo se odgovoriti na jedno pitanje iz jutrošnjeg predava-nja: što bi trebalo učiniti da ne budemo ljudi za muzej? Trebalo bi osjetiti ono što je u datom trenutku potrebno, poput Majke Terezije. Otvoriti samostane današnjim problemima i biti osjetljiviji na pojave alkoholizma i narkomanije.

Na pitanje: kako se mi kao redovnici osjećamo u Crkvi? neki su odgovorili: nadničarski! Dok možeš, dobro si došao, a kad ne možeš, vrati se kući koje nemaš.

6. skupina - voditelj: Anastazija Trobentar
 zapisničar: Eva Marija Zrilić
 18 sudionika, od toga 2 redovnika

Nakon upoznavanja prešlo se na pitanje: da li smo mi znak današnjem vremenu? Odgovor: mnogo ovisi o okolini, a i o svjedoku. Glede tvrdnje da nas inovjerci i ateisti više cijene negoli sami kršćani, došli smo do zaključka da to ne vrijedi u vijek (na primjer: ekrani-zacija raznih filmova, proturedovnički romani, skandali u tisku). Za kršćane redovništvo nije više ništa neobično.

Svjedočenje je lakše zbog tradicionalne vjere, pa je to potak-lo da se razmotri redovnička vjera. Sudionici su poželjeli da se ta vjera jača, osmisli, doživi, hrani i razvija.

Božja se ljubav očituje u slabima, potrebnima, patnicima. Bu-dući da često nismo svjesni svoje slabosti, to i vjera slabi.

U današnjem svijetu Kristovu prisutnost svjedoče društvene kreplosti: uslužnost, razumijevanje, interes za drugoga. Netko je

primijetio da gradsko stanovništvo, ipak, smatra indiskretnim zanimanje za privatni život. Zato je na mjestu razborita ljubav.

Zaključak: odgovorni trebaju više brige pokazati za rast i produbljivanje vjerskog znanja u redovništvu.

7. skupina: voditelj: Renata Mrvelj

zapisničar: Ljudevit Kalinić

21 sudionik, od toga 6 redovnika

Nakon malog osvrta na predavanja, postavilo se pitanje znaka u današnjem svijetu. Kako nas svijet gleda, po čemu smo nekakav znak, i po čemu bismo trebali biti još veći. Redovničko odijelo kao vanjski znak nešto je relativno, dok je važnije ponašanje, rad, sam život.

Drugo pitanje: kako se pojedini redovnik osjeća kao član Crkve, kako i po čemu? Odgovori: po samom poslanstvu, krštenju i zavjetima. Po apostolatu, koji sadrži razne probleme, kao na primjer zaposlenost, strukture, vjera. Pomažu molitva, zajednički život, izmjena iskustava.

Postavilo se i pitanje: koji su razlozi brojnog napuštanja zvanja, posebno kod mladih redovnica? Odgovor: kriza vjere, pomanjkanje smisla za žrtvu, manjak religiozne i stručne formacije, posebno sestara i braće nesvećenika.

Predlaže se i moli odgovorne da sestrama i braći dadnu bolju i dublju formaciju, kako na religioznom, tako i na stručnom području. Da im se dadne i povjeri dužnost koja odgovara njihovoj stručnoj spremi.

Govorilo se i o odnosu redovnik-svećenik. Većina se složila da je naglasak prvo na redovniku, a onda na svećeniku. Na ovo treba pričekati kod formacije, kako bi se redovnik svjesno i svojevoljno odlučio za svećeništvo. Treba više pažnje posvetiti braći redovnicima, kako bi redovnički vid došao jače do izražaja.

8. skupina - voditelj: Gabrijel Štokalo
 zapisničar: Leopolda Božićević
 26 sudionika, od toga 7 redovnika

Započelo se molitvom Duhu Svetomu. Nakon upoznavanja prešlo se na izbor teme. Najprije je naglašena dužnost da se svaki pastoralni radnik (vjeroučitelj, bolničarka, odgojiteljica djece) mora prilagoditi prilikama osoba medju kojima djeluje. To se osvijetlilo nekim konkretnim primjerima.

Zatim se većina odlučila progovoriti o stvarnom stanju napesti između župnika i redovnica. Izneseno je dosta konkretnih primjera. I dobrih i loših. Svako slaganje u zajedničkom radu kapelana i župnika, kao i župnika sa sestrama, uvijek pozitivno djeluje na pastvu. U nekim konkretnim i težim slučajevima potrebno je na temelju ugovora zaštitići prava jedne i druge strane. Svećenici bi se uvijek morali pitati: kako bih ja postupao sa sestrom kad bi se radilo o mojoj rodjenoj sestri? Isto se tako redovnice moraju pitati: kako bismo mi postupale kad bi nam ovaj župnik bio rodjeni brat?

Dotaklo se i pitanje ponekad teškog stanja naših redovnica u inozemstvu, pa se za takve slučajeve apelira na odgovorne poglavare da zaštite osobnost i redovništvo svojih sestara.

Pri kraju se razmotrilo pitanje: kako očima vjere gledati i svoje zvanje i svoj apostolat (pod kojim se misli svaki posao koji vrše redovnici i redovnice). Išlo se putem iznošenja vlastitih iskustava. Pri tom su neke redovnice pokazale pravu osobnu duševnu zrelost, a s druge strane posvjedočile kako im je pomogla vjera i razumijevanje zrelog svećenika.

Nije bilo dovoljno vremena za produbljenje nekih pitanja, ali se svejedno zahvalilo Bogu za ovu prigodu medjusobnog obogaćenja.

9. skupina - voditelj: Klaudija Djuran

zapisničar: Filip Musa

18 sudionika, od kojih 6 redovnika

Nakon kratka upoznavanja, postavilo se pitanje: Da li nas današnji svijet može prepoznati kao znak? Razgovor je tekao neusiljeno, slobodno. Iznosili su se primjeri prepoznavanja svećenika i redovnika (-ca) "u civilu". Dakle, prepoznatljivi su! Samo je pitanje da li smo pozitivan ili negativan znak, svjetlo ili tama? Netko je duhovito nabacio: "žmigavac"!

Svijet od nas očekuje da mu damo Boga, da budemo znak nadnaravnoga. Kao znak Kraljevstva Božjega medju ljudima u jednoj mjesnoj Crkvi, redovnička zajednica efikasnije djeluje kao cjelina negoli pojedini njezin član. Zato treba nastojati da čitava zajednica živi svoju redovničku karizmu.

Gоворило се затим о односу redovničke karizme i svećeničke. Којој од тих dviju karizmi dati prednost u svagdašnjem životу? Догадја се да svećenik-redovnik живи осамљен, дaleko od svoje zajednice, заокупljen svoјим svećeničkim (redovničkim) dužnostima, te osjeti kako u njemu slabi redovnički ideal. Jedna je redovnica lijepo primjetila da ove dvije karizme ne smijemo dijeliti. Zar i svećenik ne mora biti свет? Свећenika ne smijemo gledati само kroz funkciju svećeništva, nego u svim njegovim dimenzijama: a jedna od njih jest da potpuno pripada Kristu. Свећenik-redovnik mora svoje redovništvo utkati u svoj svećenički život. Radi se o jednoj, cjelovitoj, a ne dvostrukoj osobnosti.

lo. skupina - voditelj: Judita Čovo

zapisničar: Franjo Zelenika

23 sudionika, od toga 5 redovnika

Odmah na početku pokušalo se dotaknuti najvažnije pitanje povezano s našim redovništvom. Svjedočenje našeg redovništva vani ujedno je svjedočenje našeg unutrašnjeg shvaćanja poziva. Svijseni smo da nam je cilj uzvišen, ukoliko je to nasljedovanje Isusa Krista. Ponekad se nalazi čudna izlika o uvjetovanosti našeg djelovanja (društvene prilike, nespremnost). Naše se unutarnje svjedočenje nužno očituje vani. Postavlja se pitanje: koliko sam ja zadovoljan u svojem pozivu. Činjenica je da postoje krize. Kako pristupamo osobnim životnim krizama?

S jedne strane izgleda kao da smo prezasićeni Evandjeljem, a zapravo smo gladni pravog Evandjelja. Kakav je naš pristup Evandjelu? Što nam pomaže da pravilno pristupimo njemu? Angažiranost u doživljavanju jutarnje mise, pristup duhovnim vježbama, itd.

Kakvo je naše djelovanje na planu mjesne Crkve? Ne dajemo ono što bismo morali davati. Nepripremljeni smo u stvarima koje su od osnovnih potreba (katehizacija i ostale crkvene potrebe). Poglavarji grijese ako šalju svoju braću i sestre onamo gdje se ne osjećaju sposobnima. U odnosu prema redovnicama, ostali se moraju odnositi kao prema sestrama, a ne kao službenicama.

II. skupina - voditelj: Stjepan Katulić

zapisničar: Marija Kruna Pavec

24 sudionika, od toga 4 redovnika

Na početku rada sudionici su predložili nekoliko tema o kojima bi isključivo radili, npr. o molitvi, o redovničkom životu ukoliko

se temelji na vjeri, o pravom mjestu redovnika u Crkvi. Uglavnom, raspravljaljalo se o vjeri, njezinu rastu, o uzrocima njezina slabljenja. Ti su uzroci vanjski i unutarnji. Uredjeni unutarnji medjusobni odnosi između pojedinih članova i prema pretpostavljenima sigurno najviše pomažu rastu vjere. Dakako, naglašena je i osobna zauzetost svakog člana zajednice, da u pravom smislu bude duhovna osoba, da se odlikuje posebno krepošću ljubavi, poniznosti, požrtvovnosti i nesebičnosti. Ne smije se zaboraviti da je u tom osobnom razvoju važna uloga poglavara, kojih je dužnost da se u prvom redu brinu za duhovni napredak zajednice.

Uočena je važnost redovničkog poslanja kao znaka. Taj znak treba da odsjeva u radošti koja izvire iz ljubavi. Ako nema ljubavi, ljudi to odmah primijete. Kao znak u mjesnoj i općoj Crkvi redovničke osobe mogu to biti samo ako žive karizmu svojih utemeljitelja. Ponekad se ne pokazuje dovoljno razumijevanja za to, osobito sa strane nekih župnika. Svi sudionici skupine osjećaju veću potrebu solidne izgradnje za rad i apostolat u mjesnoj Crkvi.

Rad u skupini završen je molitvom.

12. skupina – voditelj: Agneta Tadić-Šutra

zapisničar: Miroslava Crljenković

15 sudionika, od toga 7 redovnica

Nakon kratkog upoznavanja prešlo se na biranje teme. Bili su prijedlozi: karizma i njezino očitovanje. Kao baza toj temi potvrđena je tipologija redovništva prema II. vatikanskom saboru, u *Perfectae caritatis*. Postoje tri središnje skupine kojima Crkva razlikuje redovništvo:

- redovnici-redovnici: svjedočenje krštenja,
- redovnici-apostoli: svjedočenje krštenja + propovijedanje,
- apostoli-redovnici: uvjetovani karitativno-socijalnim radom.

Nakon toga razvila se diskusija o identitetu redovnika i redovnica. Zatim se raspravljalo o karizmatičkim grupama unutar naše mjesne Crkve, o njihovim pozitivnim i negativnim vidovima s obzirom na zajedništvo.

Društvena situacija i ekomska nestabilnost uvjetovali su nesagledavanje specifičnosti pojedinog reda.

S obzirom da je u skupini bilo dosta bogoslova, naglašen je problem manjkavog odgoja za specifično svjedočenje i autentični molitveni duh. Dotaklo se i pitanje socijalne pravde u Crkvi, i to s obzirom na neodgovorno besposličarenje i rasipanje vremena. Diskusija je pri kraju skretala na pitanje plodnog pastoralnog angažmana u Crkvi, pa je voditelj skrenuo pažnju da je to tema za sutrašnju diskusiju.

13. skupina – voditelj: Leonija Šušnjara

zapisničar: Celestin Belamarić

12 sudionika, po 6 redovnika i redovnica

Kao tema uzeta je: vjera – temelj redovničkog poziva. Ako je vjera temelj redovničkog života, a tako bi trebalo biti, zašto onda često puta i pred najmanjim teškoćama ta vjera dolazi u pitanje, te klonemo ili čak napuštamo poziv?

Neki smatraju da jedan broj kandidata dolazi iz socijalnih razloga, pa bi redovnička zajednica takvima trebala stvoriti ozračje vjere u kojima će oni socijalne razloge svoga dolaska zamijeniti razlozima vjere. Mnogi od takvih mogu biti veoma revni i ustrajati cijeli život, dok će drugi, ipak, ostati u svojim prvotnim nakanama i napustiti redovničko zvanje.

Vjera je nešto vitalno, pa kao što svoj tjelesni život svaki dan uzdržavamo da ne oslabi, tako i vjeru treba svakodnevno hraniti molitvom, sakramentima, kreposnim životom i ispravnim medju-ljudskim odnosima. To je posebno važno.

14. skupina - voditelj: Marko Matić

zapisničar: Blažena Hohman

20 sudionika, od toga 2 redovnika

Počelo se čitanjem Svetog pisma, pozivom Samuelu. Zatim se tražila tema: da li ostati kod predavanja ili sami izabrati nešto drugo? Inspirirala je misao s. Robertine: "Redovnici mnogo više vrijede po onom što jesu negoli po onome što oni rade".

Pokušalo se analizirati što je redovništvo. Otkrilo se da su redovnici mjesnoj Crkvi dar od Boga, dar zajednici u kojoj žive jedni s drugima. Konstatirano je da se premalo živi ova svijest da smo dar. Naš odgovor na taj dar bio bi evandjeoski radikalizam, onaj Samuelov odgovor: "Evo me!", totalno predanje samoga sebe.

Spomenuto je da Bog daruje na svoj način: on to čini oduzimajući, uskrisuje ubijajući. Potrebno je biti dijete pred Bogom i dopustiti da on djeluje.

15. skupina - voditelj: Radogost Grafenauer

zapisničar: Antonija Rehlicki

21 sudionik, od toga jedan redovnik

Tema diskusije: redovnica kao znak u Crkvi. Dugo se govorilo kako sestra u bolnici može biti znak, osobito onima koji ne vjeruju. Svjedočimo odijelom, strpljivošću, dobrotom, naravnim nemamještenim.

pristupom prema bolesnicima. Neki se katolici sablažnjavaju zbog toga što sestre nisu prema njima pažljivije nego prema drugima. Došlo se do zaključka da ne smijemo praviti nikakve razlike među ljudima, ni na kojem području, ni kod katehiziranja, pjevanja, njegovanja bolesnika i slično.

Primijećeno je da često i mлади и одрасли imaju veće povjerenje prema redovnicama nego prema svećenicima, pa bi se htjeli kod sestara čak isповједiti! Došlo se do zaključka da je to iz tog razloga što sestre za njih imaju vremena da ih slušaju.

Svi su se u skupini složili da je najteže biti znak u kuhinji, jer neki svećenici imaju zajedničke crte s onim kršćanskim bolesnicima koji od sestre traže više. Došlo se do zaključka da su takvi kršćanski bolesnici iznimke. A kuvaricama kao utjeha ostaje gospodin Bog i mala Terezija.

16. skupina - voditelj: Vinko Šesnić

zapisničar: Luka Livaja

11 sudionika, od toga tri redovnika

Rad je otvorio sam voditelj postavivši neka pitanja na temelju kojih se trebala razvijati diskusija. Kao prvo: da li nas danas prepoznaju kao znak i što učiniti u tom pravcu? Diskusija je išla u tom vidu, ali se ipak skretalo i prelazilo na neka druga periferna pitanja, ali ipak u vezi s temom. Jedna je sestra primjetila da nas danas prepoznaju jer nam mnogo puta odobravaju, ali nas i kontestiraju. To je očiti znak da smo neki znak u svijetu. Jedna sestra je rekla da mi malo dajemo Crkvi, a mnogo puta i stoga što nas dušobrižnici i uopće službena Crkva ne trebaju.

Dotaklo se i pitanje egzempcije. Riječi je bilo i o karizmama. Jedna sestra primijetila je da je najveća karizma ljubav. Mi smo znali samo ako među nama vlada sklad i ljubav. Po plodovima će nas poznavati.

Jedno od glavnih pitanja na temelju kojega se razvila živahna diskusija bilo je: da li smo mi redovnici i redovnice, po svom pozivu pozvani na radikalno kršćanstvo, u tom pogledu ispred svjetovnog klera? Ako nismo, jesmo li onda potrebni Crkvi kao takvi? Ima li tada smisla tražiti da se uključimo u mjesnu Crkvu? Ovdje se razvila živahna diskusija. Zaključeno je da smo u nekim vidovima života (molitva, zajedništvo) ispred drugih, ali ima oblika za koje se to ne bi moglo reći.

Na kraju je postavljeno pitanje kao izazov: da li bi nas naši utemeljitelji danas prepoznali kao svoje sljedbenike?

17. skupina - voditelj: Snježna Večko

zapisničar: Fabijan Rajić

14 sudionika, od kojih 7 redovnika i 1 dijecezanski svećenik

Nakon pjesme postavilo se pitanje o karizmi. Nakon nekoliko intervenata došlo se do nekih spoznaja. Karizma u širem smislu jest dar, talenat koji posjeduje čovjek. U užem smislu to je izvanredan, nadnaravni dar za osobnu izgradnju i izgradnju zajednice. Redovnički poziv također je karizma za izgradnju Crkve.

No, postoje veliki problemi kod pojedinih redovničkih zajednica i pojedinaca, jer ne žive karizmu u duhu Crkve ili osnivača. Ovaj povlači problem: vrednovanje pojedinih službi u zajednicama redovnica (kuharica, pralja - u odnosu na medicinsku sestruru). I u muškim

redovničkim zajednicama to povlači problem odnosa prema svjetovnom kleru, jer se mnogi redovnički svećenici nalaze još u vijek u drugorazdnom položaju.

Kako riješiti te probleme? Potreban je naprije medjusobni dijalog. Potrebna je i prisutnost redovnika i redovnica u crkvenim vijećima. Redovnicima i redovnicama trebalo bi povjeriti specifične i specijalne službe. I na kraju, potrebna je permanentna duhovna formacija.

U čemu je radikalnost redovništva? Bila bi u potpunom prihvaćanju evandjeoskih savjeta kao zapovijedi, pa je kao takvo redovništvo znak eshatološke nade.

18. skupina – voditelj: Vlastimira Šarac

zapisničar: Jakov Bubalo

13 sudionika, od toga 4 redovnika

Svi su se složili da je prvo predavanje bilo izazovno u najpozitivnijem smislu. Stoga je to predavanje bila polazišna točka za vrlo plodnu diskusiju. Skupina se posebno zadržala na pitanju karizme. Tu su se tijekom rasprave iskristalizirala dva mišljenja. Jedno je više naglašavalo da je karizma visoki stupanj svetosti, a drugo da je karizma prikladnost i sposobnost ostvarivanja onoga što od nas traži Evanjelje. Na kraju je konstatirano da su ta dva mišljenja dobro došla za dublje pronicanje u pojam karizme. Na kraju uglavnom se jednoglasno zaključilo da karizmu treba shvatiti prije svega kao prikladnost za evandjeoski radikalizam.

19. skupina – voditelj: Pero Mijić

zapisničar: Ljerka Kunić

12 sudionika, od toga 3 redovnika

Nakon molitve i upoznavanja počela je diskusija. Najprije osvrt

na predavanja i iznošenje primjera u izmjeni iskustava.

Prisutnost hijerarhije u životu redovnika ima svoje poteškoće s jedne strane, a s druge strane redovnik kao čovjek s pozivom da se radikalno predal u vjeri stvara dvostruku napetost, pa nije predan ni vjeri ni hijerarhiji.

Klica zvanja dolazi od Boga. Kako tu klicu odgojiti, pustiti da se razvije? Imamo iskustvo da svako zvanje i nakon dvadesetak godina može biti uzdrmano. Za neke je to realnost, i o tome se duго razgovaralo.

Življenje vjere u redovničkoj zajednici jest svjedočenje i podrška za radikalno predanje i život onih unutar iste zajednice, kao i onima koji pripadaju mjesnoj crkvenoj zajednici.

Skupina se razišla s mišljem da treba zapaliti iskru, tj. moliti i ljubiti Crkvu. "Kažite svima da umirem kao prava kćerka Crkve" izjavila je mala Terezija.

D R U G I D A N

Hrvatin Gabrijel Jurišić, franjevac, Sinj

REDOVNICI U Mjesnoj Crkvi

(Pastoralni vid)

Što je to redovnik, a što opća i mjesna Crkva⁽¹⁾ - to smo čuli u jučerašnjim predavanjima i diskusijama.

Da su svi kršćani dužni svjedočiti i propovijedati riječju i životom - bjelodano je iz Kristovih riječi u Evandjelu⁽²⁾.

Da su svi svećenici, redovnički svećenici, redovnici i redovnice dužni na pastoralno angažiranje - jasno je iz smjernica i zasada Drugoga vatikanskog sabora.⁽³⁾

Kontemplativni život i apostolat nisu nespojivi i dijeliti ta dva vida kršćanskog života bilo bi isto kao i ljudskom i životinjskom organizmu naglašavati hranu, a ne disanje i obratno.

Krivo bi bilo reći da je tek danas nastao taj problem. Sv. Franjo Asiški prije gotovo osam stoljeća postavio je poznato načelo: "Non sibi soli vivere, sed et aliis proficere - Ne živjeti samo za sebe, nego i drugima koristiti!" Dakle, ne samo kontemplacija, nego i akcija, tj. pastoralni angažman. Sv. Grgur Veliki (+ 604), ni kao monah ni kao papa, nije dijelio jedno od drugoga, pa ni njegovi suradnici, npr. sv. Augustin, apostol Engleske. Istina je da je pojava prosjačkih redova

jače naglasila i upozorila na taj problem, ali on je zapravo uvijek postojao. Kanoni, strukture, naslijedje prošlosti i danas su oklop koji ne da da se slobodnije i životnije krećemo u tom prostoru. Staro puca, novo nismo pronašli. No, zapravo nikada nećemo ni pronaći neko konačno i trajno rješenje. U procjepu smo, u traženju, u neprestanoj borbi.

Apostolat kao dužnost i imperativ našoj svagdanjoj praksi - eto, o tome ćemo pokušati zajednički razmisliti. Ovdje neću uzeti u obzir redovnice, jer će o toj temi biti govora posebno.⁽⁴⁾ Nećemo govoriti ni o povijesnim uvjetovanostima i nasljedu prošlosti. Pokušat ćemo razmisliti o današnjem stanju i pogledati u budućnost. Nećemo povlačiti paralelu i vidjeti što su drugi pokušali i što su njihove mjesne Crkve u tom pravcu ostvarile, iako bi i to bilo vrlo zanimljivo i poučno.⁽⁵⁾ Ostanimo ovdje u nas, unašoj Crkvi i našim mjesnim Crkvama.

I. Župski apostolat

1. Župe u domovini

Na teritoriju SFRJ danas ima 2.624 župe. Od toga redovnički svećenici vode oko 300 (a sami franjevci oko 240). Dakle, redovnički svećenici vode oko 14% župa, a biskupijski oko 86%.⁽⁶⁾

Sve naše biskupije zajedno imaju 2.479 svećenika. Dakle, kada bi svi ti svećenici bili razmješteni na župe, i kada nitko ne bi imao

kapelana, i kada nitko ne bi bio star ni bolestan, i kada bi svaki biskup bio župnik bez pomoćnika, gotovo 200 župa bilo bi bez svoga svećenika.

Svi redovničkih svećenika u nas ima 1.873 (klerika 658, braće neklerika oko 300). Dakle, od svih svećenika u državi redovničkih svećenika ima 32%.

Tabelarni pregled:

	1939 g.	1974 g.	razlika
Biskupijskih svećenika	3.291	3.001	(- 290)
Redovničkih svećenika	1.385	1.768	(+ 383) ⁽⁷⁾

Iz tih se podataka vidi da redovnički svećenici drže relativno malo župa (14%) i da bi ih trebalo, gledajući čisto statistički, više angažirati u pastoralu.

2. Župe u inozemstvu

a) stalna pastorizacija

Kad se govori o stalnoj ili trajnoj pastorizaciji i pastoralnoj angažiranosti naših svećenika, onda se mora uzeti u obzir pastoralni rad medju strancima i medju našim ljudima. Tu bi trebalo reći:

- Medju strancima ima vrlo malo, uglavnom pojedinih svećenika, koji su dospjeli u tu pastvu "slučajno", bez neke organizacije ili plana.

Stoga bi se moglo reći da je taj vid apostolata gotovo beznačajan.

- Sasvim je drugi slučaj s našim ljudima. Poznato je da su naši ljudi uvijek selili, posebno iz pasivnih krajeva domovine. Za njima su išli i svećenici. Tu na prvom mjestu treba spomenuti Hrvatsku franjevačku kustodiju sv. Obitelji, koja pripada Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji. Kustodija danas ima 3 samostana, 12 župa u SAD i 4 misije u Kanadi. Osnovana je kao komesarijat 1926. god. Danas u njoj radi 48 svećenika franjevaca. U Argentini postoji Kustodija Srca Marijana Franjevačke provincije sv. Jeronima (Zadar). Ima 3 rezidencije s 12 svećenika. I hrvatski franjevci trećoreci imaju svoj komesarijat u SAD s 3 župe i jednim samostanom. Osnovan je 1939. godine. Slovenski franjevci imaju Kustodiju sv. Križa u SAD, osnovanu 1912. godine. (8)

b) privremena pastorizacija

Osim spomenutih zajednica što su osnovale svoje kustodije i stalno rade s našim iseljenicima koji se više neće vratiti u domovinu, naši su redovnički svećenici zaposleni i u privremenoj pastorizaciji u inozemstvu. I njih možemo podijeliti na dvije osnovne skupine: medju strancima i medju našim ljudima:

- Medju strancima radi uglavnom manji broj redovničkih svećenika, koje su na tu službu uputile pojedine zajednice, u prvom redu

radi dobivanja zajmova za izgradnju nekih značajnijih objekata. To su najčešće sjemeništa i bogoslovije. Tako je Bosanska franjevačka provincija uputila nekoliko svojih članova, zatim Provincija presv. Otkupitelja, Provincija franjevaca trećoredaca i još neke.

-Kako je poznato, iz cijele države imamo u inozemstvu na privremenom radu velik broj ljudi svih zvanja i zanimanja, a najviše nekvalificirane radne snage (oko 700.000 u svemu). Velik dio radnika katoličke je vjere, pa se odmah s njihovim odlaskom počelo misliti i na njihovu pastorizaciju. Danas u inozemnoj evropskoj pastvi radi oko 130 svećenika, a od toga većina redovnika (odnosno 2/3), a isto toliko u drugim dijelovima svijeta.⁽⁹⁾

I slovenskih svećenika koji rade u dušobrižništvu u inozemstvu ima preko stotinu.

- . . . -

Dobar dio redovničkog svećenstva, dakle, radi u župskom apostolatu, bilo u domovini bilo u inozemstvu. I uvriježilo se mišljenje da je to sav posao apostolskog radnika. No, to nije tako. Ipak prije nego prijedjemo na pojedine vrste apostolata, treba nešto reći baš o ovom župskom apostolatu.

S obzirom na broj župa, broj vjernika, broj biskupijskih svećenika (dalje BS) i broj redovničkih svećenika (dalje RS), čini se da je zapravo malen broj RS angažiran u župskom apostolatu. Zašto? Svakako je istina da ima više razloga. Pravno-povijesni razlog je ovaj: redovnici su u početku bili nesvećenici. Crkveno pravo kojim se i danas služimo potječe iz toga doba. A kad su kasnije redovi postali uglavnom svećenički, zakonodavstvo je ostalo isto, staro. I nikada ta greška nije potpuno ispravljena. K tome treba dodati povijesne opterećenosti i uvjetovanosti, krivi mentalitet i ideje, prevlast paragrafa nad potrebnama i realnošću evangelizacije. No, svakako treba spomenuti inerciju RS, strukture redova i družbi, kao i unutarnje potrebe pojedinih zajednica. Eto, tu bi bili razlozi današnjega stanja.

Mi smo sretni što živimo u ovo pokoncilsko vrijeme, jer je tu Sabor nešto izmijenio, odnosno naglasio. Svi svećenici tvore jedan prezbiterij i svi jednakost sudjeluju u Kristovu svećeništvu i svi su jednakost dužni na navješćivanje Vesele vijesti.⁽¹⁰⁾ U tom jednom prezbiteriju treba svakoga pojedinog prezbitera (svećenika) vrednovati posili Duha, sposobnosti, zalaganju i radu. Drugi kriteriji ne bi smjeli biti presudni: član zajednice, titul, položaj, ugled i sl. To bi zapravo značilo: vrijednom svećeniku ne smetati da radi, nego mu omogućiti i čak ga poticati i sokoliti i pomagati mu da se što više angažira u apostolatu. Mi smo još daleko od toga. Kad će se to ostvariti u našoj Crkvi?

Meni se čini da će to biti dosta kasno. Netko će pomisliti da je to previše pesimističan stav. Ja ne bih tako rekao. Radije bih ustvrdio da je ovo realan pogled na današnje stanje s kojim nikako ne možemo biti zadovoljni.

Svi znamo da postoji neki antagonizam i borba izmedju BS i RS. Previše o tome govoriti i pisati bilo bi zlo, a šutjeti bilo bi jednako nepoštено i škodljivo. Stoga, evo, samo dvije riječi.

Svi ti "slučajevi", veliki i mali, žalosni i tragikomični, zapravo su u biti isti. Poznati tzv. "hercegovački slučaj" već je tolika rana na tijelu naše Crkve da će teško zacijeliti, a njegove negativne posljedice dugo će se osjećati i u vjeri i u narodu. Jasno je da ga ovdje ne namjeravam riješiti. Utrošeno je i previše vremena, živaca i sredstava... Ali sam slobodan pred ovim značajnim skupom reći što mislim: ako jedan svećenik dobro vrši službu župnika, evangelizatora, pastorizatora, ktehete i dr., onda je grijeh priječiti ga u tom svetom poslu, pa bio on biskupijski ili redovnički svećenik. A ako jedan svećenik ne radi kako treba, ili slabo radi, ili je na sablazan narodu Božjem, onda ga treba maknuti s radnog mjesta i to radno mjesto povjeriti vrijednom pastoralnom radniku, pa bio on BS ili RS! To bi bilo zlatno pravilo spasa duša (*salus animarum*). Sve drugo je igra i rezultat povijesnih opterećenosti, paragrafa i zakona, sile i prestiža, ekonomije i sličnih faktora, koji s Kristovim poslanjem medju ljudima nemaju ama baš nikakve veze.

3. Nežupska pastva u redovničkim Crkvama

Postoji u nas kao i u svijetu dosta Crkava i svećenika koji u njima okupljaju vjernike, ali su kao "neželjene Crkve" ili čak "vanbračna djeca". RS i te Crkve nemaju prava raditi svim svojim silama. Priječe im paragrafi stvorenji povijesnim nasljeđjem i raznim opterećenostima. Da je tako bilo u Pavlovo i Barnabino vrijeme, ne bi Sredozemni bazen onako munjevitom brzinom bio kristijaniziran, niti bi bilo baš to vrijeme nazvano "zlatnim dobom kršćanstva".

Dakle, trebalo bi da svaka naša Crkva (zgrada) bude pastolarni centar sa svim pravima i dužnostima. I doklegod se Crkva, opća i ova naša hrvatska i svaka mjesna, ne oslobodi te mlore, mi ćemo sami sebi vezati ruke i priječiti da Vesela vijest dodje do onih kojima je upućena.

II. MISIJSKI APOSTOLAT

1. Misije medju poganima

Naša Crkva općenito (i hrvatska i slovenska) nije dovoljno svijesna svoga misijskog poslanja. Planski nije gotovo ništa za to učinjeno. Sve je bilo (a i danas je) prepusteno pojedincima koji su puni entuzijazma. Imamo oko 50 hrvatskih i isto toliko slovenskih svećenika u misijama medju poganima. Svakako je redovnika više nego BS.

No, to je mala utjeha. Ima nešto i redovnika nesvećenika.

Svakako naša Crkva mora misliti, domisliti, planirati i aktivno raditi da misijska svijest poraste u svih, posebno u redovničkih osoba.
Nešto je učinjeno u posljednje vrijeme, ali to nikako nije dosta. ⁽¹¹⁾

2. Misije medju kršćanima

Misije medju kršćanima ili tzv. "pučke misije" poseban su i važan vid apostolata. Nekada su puno značile. Time su se bavili isključivo redovnici.

Danas one moraju doživjeti stanovite izmjene i unutarnju i vanjsku reorganizaciju, ali su svakako i danas vrlo vrijedan vid pastoralnog rada. U istu kategoriju pastorala spadaju i duhovne obnove, dani sabranosti, devetnice, trodnevnicice i slični pastoralni zahvati.

I danas neki naši redovnici rade kao misionari. Najčešće uz ostale dužnosti odvoje i koji dan za misijski rad. Takvih ima vrlo mnogo. Medjutim, postoje i posebni svećenici kojima je glavna i jedina dužnost misije. To su zapravo u pravom smislu riječi "pučki misionari".

Tako je u našoj provinciji ⁽¹²⁾ prije dvije godine oživljena ta stara služba. Bio je prvotni plan formirati misionarsku ekipu, ali kako nije bilo raspoloživih sila, ta je služba povjerena jednom svećeniku.

III. POSEBNI OBLICI APOSTOLATA

1. Laički apostolat

Iako živimo u specifičnim uvjetima, ipak je laički apostolat⁽¹³⁾ i potreban i moguć u našoj Crkvi. Vrlo je važno pitanje za našu Crkvu: koliko Crkva pomaže katoličkim laicima da se formiraju i koliko da se angažiraju? Uvjeren sam da tu nije učinjeno što bi trebalo i što bi se moralo. Možda se i bojimo većega angažmana katoličkih laika? Kad ćemo se osloboditi tih i sličnih nekršćanskih stavova i nerealnih bojazni!

Nešto je ipak učinjeno. Već imamo institute za teološku kulturu laika i u Zagrebu i u Rijeci i u Splitu. No, to je samo dobar početak sistematskog rada.

2. Obiteljski apostolat

Osim redovitoga pastoralna i apostolskog rada koji provodi svaki župnik u obiteljima, moderno doba traži i specijalizirane pastoralne radnike za obiteljska pitanja. U nas se na to prije nije puno mislilo. Ipak su redovnici prvi osjetili tu potrebu i, konkretno, isusovci se prihvatali pionirskog posla: 1971. god. Filozofsko-teološki institut DI otvara Odjel za obitelj u Zagrebu i Slavonskom Brdu te Odjel za kršćanski nazor.

Tu se rodila ideja o organiziranju Obiteljske ljetne škole, raznih tečajeva i savjetovanja za zaručnike, kao i posebno naglašen apostolat obitelji prigodom pučkih misija.

Da je sve to potrebno našoj Crkvi, suvišno je i spominjati. Trebalo bi samo još bolje razraditi, a teren bi to morao što prisnije prihvatići.

3. Apostolat odraslih

Posebnu pažnju u našem apostolatu treba obratiti odraslima, jer su oni nosioci sadašnjeg trenutka u životu naroda i jer s pravom zahtijevaju drugačiji pristup nego, npr. djeca, mлади, ili starije osobe. Na poseban način trebalo bi razraditi pastoralni plan i sadržaje za razne kategorije i zvanja. Tu u prvom redu treba misliti na radnike, a posebno na radničku omladinu. Svakako posebnu pažnju treba posvetiti seoskom stanovništvu. (No, možda je cijela naša pastva još uvijek i previše ruralna!) Svakako bi trebalo misliti na činovništvo i intelektualce. A poseban su problem, odnosno djelokrug rada, neudate djevojke, činovnice i radnice, koje su materijalno osigurane i mogu biti izvanredne pomoćnice u raznim akcijama župskog apostolata (npr. rad s katakumenima, bolesnicima, karitas i dr.).

Dok sam bio student Filozofskog fakulteta u Zagrebu (tada je Fakultet imao oko 2.500 studenata i oko 200 nastavnog i pomoćnog osoblja),

više sam puta pomislio da je to sasvim dovoljno velika župa (pastoralna jedinica), u kojoj bi jedan ili više svećenika imali dosta posla. Ako se tome doda da je tu koncentrirana na neki način naša humanistička inteligencija, onda bi važnost toga pastoralnog punkta nadilazila mnoge naše stare, časne, nekada značajne i još uvijek samo na papiru postojeće župe. Zar i na tom primjeru ne vidimo kako slabo i sporo reagiramo?

4. Apostolat mladih

Prestankom mogućnosti održavanja vjeronauka u školama naša je Crkva morala naći načina da katehizira mlade. U početku je to bilo samo za one najmladje (osnovna škola), da bi mogli pristupiti sakramentima isповijedi, pričesti i potvrde. Međutim, ubrzo se vidjelo, posebno u gradovima, da tolika srednjoškolska i visokoškolska mladež malo zna i loše živi svoje kršćanstvo. Tu je trebalo nešto učiniti.

I opet su redovnici bili pioniri. Počeli su sa srednjoškolskim i studentskim vjeronaukom. I danas oni drže dobar dio tog apostolata. No, danas se u svim našim većim centrima održava studentski vjeronauk, a i srednjoškolski je postao opća praksa. Ipak bi trebalo misliti na pitanje: koliko su katehete osposobljeni, kakvi su im uvjeti rada, na koje (ne-)razumijevanje nailaze u sredinama u kojima rade i koliko se zalažu.

Pok. Stanko Weissgerber radio je neumorno na programima i priručnicima. Pokrenuta je i Katehetska ljetna škola. Uhodala se i mnogi su od nje imali koristi. (Ove jubilarne godine na žalost nije održana!) Radi i Katehetska zimska škola za katehistice. Pokazala se korisnom i potrebnom.

Ipak bi trebalo reći da se u svemu tome više mislilo na studentsku omladinu, zatim na srednjoškolsku humanistički orientiranu, a mala se pažnja posvećivala radničkoj omladini. Hoće li tako i nadalje biti?

5. Apostolat duhovnih zvanja

Uvijek su duhovna zvanja bila veliki potencijal Crkve, conditio sine qua non. Danas pogotovo.

Činjenica je da od 2.624 župe u nas redovnici imaju oko 300 župa. A ipak je činjenica da u sjemeništima redovnici imaju gotovo isto toliko pitomaca kao i biskupije. To je svakako rezultat određenoga rada na apostolatu zvanja. (14)

Da na tom apostolatu treba raditi, da ga treba ažurirati, pristupiti mu planski – to je imperativ našega vremena. Meni se ipak čini da je nerealno dizati veliku viku i paniku kako nema zvanja. Ako hoćemo, možemo ih imati dovoljno. Ja se čudim da ih imamo i ovoliko, kad gledam kako se neki od nas odnose prema tome problemu. Po svemu sudeći trebalo bi ih biti i manje... No, o tom problemu trebalo bi raspraviti malo (15) dublje ne bojeći se pogledati istini u oči. Ja sam ipak optimist.

6. Odgoj svećeničkog i redovničkog podmlatka

Redovnici se sami brinu za svoj podmladak i sami ga odgajaju. Koliko je u odgojilištima stručnih odgojitelja, a koliko onih koji su tu službu morali preuzeti, jer drugih nije bilo - teško je reći. Možda na prvi pogled upada u oči veliki broj redovnika angažiranih u odgojilištima. No, treba se sjetiti da redovnici imaju svojih desetak sjemeništa, a rade i u nekim biskupijskim sjemeništima (npr. Interdijecezansko sjemenište Šalata u Zagrebu, biskupsko u Dubrovniku, Djakovu, Splitu, Subotici).

7. Apostolat redovnica

Svi su svećenici dužni snagom svoga redjenja raditi i na formaciji duhovnoga lika redovnice. To se uvijek i radilo. Trebalo bi samo napomenuti da bi RS ipak mogli i morali na tom području puno više raditi, jer su po svojoj redovničkoj formaciji i načinu života puno bliži takvim zajednicama nego BS.

Kakva je današnja praksa? Uglavnom neorganizirana. Svaka se zajednica (čak i pojedina redovnica) snalazi kako zna, a i pojedini RS uglavnom se sami odlučuju na takav apostolat (ispovijedanje, duhovne vježbe, duhovni nagovori i sl.). Koliko u tome mogu pomoći i što bi sve mogla učiniti razna vijeća za redovništvo - to ćemo valjda moći u diskusiji doznati.

Ipak je nešto učinjeno i konkretno: osnovan je Katehetski institut pri Bogoslovnom fakultetu, Institut za crkvenu glazbu (slušači su uglavnom redovnice), zatim "Marianum", gimnazija za redovnice u Zagrebu, i Katehetska gimnazija u Splitu također za redovnice. Sve te ustanove pomažu stručnom osposobljavanju redovnica.

(Prije tri godine Provincijalat školskih sestava III. reda sv. Franje u Splitu zatražio je od našega Provincijalata da im imenuje jednoga svećenika za kapelana u matičnoj kući na Lovretu. Kad je Uprava o tome rasprávljala jedan je od sudionika rekao da smatra kako tu treba postaviti vrijednoga i sposobnog svećenika (ne stara, a ne ni previše mlada), jer voditi zajednicu od preko 100 redovnica (a imat će veze i s ostalim dijelom provincije), koje su svoj život posvetile Crkvi, znači više nego voditi neku malu župu. Čini se da svi misle da i mala župa mora imati župnika, a svi se ne slažu da ovakva jedna redovnička zajednica mora imati svoga kapelana).

U ovoj franjevačkoj jubilarnoj godini nastalo je posebno gibanje medju svim franjevačkim obiteljima: priprema se zajedničko izdanie vlastitih slavlja franjevačkih zajednica za Misal i Časoslov, osnovan je Središnji odbor za proslavu jubileja, tiskat će se zbornik o franjevaštvu u nas pod naslovom "Franjo medju Hrvatima", održat će se povjesno-znanstveni sippozij na temu "Franjevačke zajednice u izgradnji naše Crkve i kulture", organizirani su sastanci po regijama (predavanja

za klerike, juniorke, postulantice, kandidatice), duhovne vježbe, "franjevački dani" pojedinih zajednica, a izlazi i mjesecni bilten "Zajedno" koji sve obavještava i pokušava povezati. Dakle, i na tom planu je nešto pokrenuto.

Radi i Vijeće viših redovničkih poglavara i Unija viših redovničkih poglavarica, koji su organizirali nekoliko Redovničkih tjdana, susreta odgojitelja i odgojiteljica, voditelja duhovnih vježbi i dr. Osim biltena "Vijesti" Tajništvo je izdalo i nekoliko vrijednih edicija. (16)

8. Apostolat bolesnika

U našoj Crkvi nije se posvećivala posebna pažnja apostalatu bolesnika ni starijih osoba, defektne djece i onih samo djelomično sposobnih za rad. Prije rata neke su zajednice redovnica imale čak i svoje bolnice, mnoge su radile pa i sada rade po bolnicama kao stručno medicinsko osoblje, ali koliko su osposobljene da djeluju i apostolski bilo na bolesnike, bilo na bolničko osoblje - o tome možda nije vodjena posebna briga. Odnosno, u formaciji redovnica trebalo bi na to posebno misliti, a na osobit način kod onih koje će i cijeli život biti u bolnicama. Svakako treba priznati da su redovnice svojim radom, požrtvovnošću i samoprijegorom učinile izvanredno mnogo i da to i danas rade. No, sav njihov rad ne smije priječiti nastojanje da se još više i bolje radi i da se uvijek iznalaze nova sredstva i načini da sestra bolničarka bude i suvremeni apostol.

S redovnicima je bilo sasvim drugačije. Kao što naša Crkva nije posebno radila na apostolatu bolesnika, tako ni redovnici nisu na tom području učinili nešto osobito. Poneka mala inicijativa pojedinog entuzijasta ostala je samo njegov posao.

U poslijeratnom razdoblju ipak se krenulo naprijed. Imamo i poseban list za bolesnika, "Betaniju", kojemu je neko vrijeme urednikom bio redovnik. Imamo i emisiju na Radio-Vatikanu za bolesnike. I u "Glasu koncila" postoji redovita rubrika "Braća naša zaboravljeni", a nije daleko od toga ni ona "Tko je moj bližnji?". Dakle, nešto se kreće.

Morali bismo ipak više učiniti za "trpeću Crkvu", osamljene starce i starice po gradovima i selima.

Možda je ovdje mjesto i vrijeme da se zapitamo tko misli i tko se brine za kronične pijanice, prostitutke, delinkventnu omladinu i uopće za one s ruba društva. U prošlosti su nastajali redovi i družbe kojima je bila prva dužnost briga za takve. Ni današnje redovništvo ne bi smjelo na njih zaboraviti. Zar Krist nije jeo i pio s "carinicima i grešnicima" (Mt 9,11; Lk 5, 30) i zar nije došao "spasiti izgubljeno" (Mt 18,11; Mk 2, 15-16)?

Kad će naša Crkva, a redovništvo posebno, pristupiti organizirano tom apostolatu? Zar se bojimo i pomisliti da je i to naš zadatak?

9. Karitas

Što sve radi medjunarodna organizacija "Caritas" po cijelome svijetu! I u našoj specifičnoj situaciji proradio je Karitas. Svakako je istina da i redovnici doprinose Karitasovim pothvatima. No, može li se silno mnoštvo od nekoliko tisuća redovnika i redovniča lako ispričati i opravdati što tako malo rade za Karitas?

10. Hodočašća - religiozni turizam

Moderna tehnika omogućila je brzo i lako svladavanje čak i velikih udaljenosti i to relativno jeftino i svakome dostupno. Nekadašnja hodočašća u doslovnom smislu riječi zamijenio je moderni način putovanja pomoću raznih prijevoznih sredstava ("vozočašće"). Tolika hodočašća u Rim, Lurd, Fatimu, Čenstohovu, čak i u Palestinu, postala su i svojevrstan znak svjedočenja vjere (i strani tisak je na to upozorio prilikom Tevelićeve kanonizacije, Svetе godine, Mandićeve beatifikacije i dr.).

To je jednako i potreba suvremenog čovjeka.

Hodočašća u domovini takodjer imaju svoju religioznu i nacionalnu vrijednost. To je posebno došlo do izražaja u ovoj našoj jubilarnoj Marijanskoj godini. Sva naša Gospina i druga svetišta, od Medjimurja do Gospe od Škrpjela u Boki Kotorskoj, od Istre do bačkih ravni, svake godine iznova bude i rasplamsavaju baklju vjere u dušama.

Sve to voditi, pravilno usmjeravati, osmišljavati i svemu dati pravu mjeru - nije lak posao.

Ne može se reći da redovnici u svemu tome nisu angažirani i kao vodje i kao duhovnici. Čak bi se moglo reći da u tome poslu i prednjače. U svakom slučaju, hodočasnički turizam je ovdje. Dužni smo ga vrednovati i pravilno usmjeravati i kao metanoju i kao svjedočenje.

No, ne samo hodočasnički turizam, nego turizam uopće, treba da bude naša posebna briga. Mi smo zemlja turizma, posebno u ljetnim mjesecima. Trebalo bi da naša Crkva pokuša prihvati turiste, te moderne nomade. Nešto je učinjeno. I redovnici su ponešto doprinijeli. No, da li smo svi skupa prihvatili taj moderni fenomen kao šansu za našu Crkvu? (17)

II. Znanstveni rad i tisak

Osim odgojno-obrazovnog djelovanja na fakultetima, bogoslovama, crkvenim gimnazijama i novicijatima, redovnici su angažirani i znanstvenim i popularnim teološkim i neteološkim radom. Danas imamo oko 100 doktora teologije i isto toliko profesora gimnazije.

Mnoge redovničke zajednice uz svoje škole imaju i znanstvene časopise i zbornike u kojima objavljaju radove ne samo članovi dotične zajednice nego i drugi. (Poseban bi bio problem racionalizacije sredstava i sila i programiranje radova i edicija na planu zajedničkih crkvenih i nacionalnih interesa. O tome bi trebalo posebno i ozbiljno razmisleti.).

Ovdje bi trebalo spomenuti: "Dobri pastir" (zbornik i kalendar), zbornik "Jukić" i "Pastoralna biblioteka" (bosanski franjevci), "Kačić" (zbornik radova) i "Služba Božja" (pastoralno-liturgijska revija) te dvije knjižnice "Bogoslovna biblioteka" i "Knjižnica Službe Božje" (franjevci, Split), "Obnovljeni život", nizovi "Biblioteka Obnovljenog života", "Theosis", "Vrela i prinosi" (isusovci).

Zanimljivo je da su redovnici i urednici nekih edicija kojih su druge crkvene ustanove izdavači, npr. "Svesci", "Sveta Cecilia" AKSA i dr.

Znakovito je da je najnoviji katalog izdanja KS 76 uz ostalo donio u značajnom nizu "Analecta Croatica Christiana" (znanstvene monografije iz hrvatske crkvene povijesti) osam brojeva, od kojih su pet napisali redovnici (od toga četiri franjevca).

Dobar dio posla pri izdavanju novog prijevoda Biblije obavili su redovnici (nije slučajno da su od četiri urednika – dvojica svjetovnjaci književnici – a dvojica bibličari franjevci), bilo kao prevodioci, bilo kao biblijski suradnici.

Da redovnici rade kao znanstveni radnici i na neteološkom polju – to je u nas uvijek bilo normalno. Sudjeluju na simpozijima i kongresima, suradjuju u edicijama i znanstvenim publikacijama u zemlji i inozemstvu. To svakako treba istaknuti, jer u današnjem službeno ateističkom društvu nije baš nevažno da svećenik ima pristupa i u tzv.

necrkvene djelatnosti. Na primjeru naše Provincije možemo vidjeti koliko je sudjelovanje redovnika u društvenom tisku. (18)

12. Ostali tisak

Da je tisak osobito pomagalo u pastoralnom radu i da se danas bez njega ne može ni zamisliti prisutnost Crkve u suvremenom društvu - u tome se, valjda, svi slažemo. I Sabor je na to upozorio u dekretu "Inter mirifica". Svakako je produžena ruka tiska film i RTV. No, kako suvremeno društvo u nas Crkvi pripušta samo dio tiska, i to praktično tek od 1960. godine, potrebno je istaknuti da su redovnici bili prvi pioniri apostolata tiska. Uz spomenutu "Službu Božju" (franjevci, Makarska) pojavio se "Glasnik sv. Antuna" (kasnije "Veritas", franjevci-konventualci, Zagreb), "Vjesnik bl. Nikole Tavelića" (kasnije "Tavelić", franjevci, Šibenik), "Marija" (franjevci, Split) itd. I sam "Glas koncila" začeo se i rodio u franjevačkom samostanu na Kaptolu u Zagrebu, a "Mali Koncil" dugo je uredjivao franjevac Gabrijel Djurak. Bosanski su franjevići i u nemogućim uvjetima i vremenima pokrenuli već spomenutu reviju "Dobri pastir", pučki kalendar istoga imena i druge povremene edicije.

Danas redovnici osim spomenutih znanstvenih i religiozno-popularnih listova izdaju i ove:

- Glasnik srca Isusova i Marijina (DI, Zagreb),
- Izvori istine (OP, Korčula, revija i biblioteka),

- Naša ognjišta (OFM, Duvno),
- Dobri otac Antić (OFM, Zagreb),
- Selezijski vjesnik (Zagreb),
- Blaženi Leopold Mandić (OFMCap, Osijek),
- Kršni zavičaj (OFM, Drinovci),
- Majka Klaudija (OSU, Varaždin),
- Petar Barbarić (DI, Zagreb).

Ima više listova kojima su urednici redovnici, iako su im drugi izdavači:

- AKSA (KS, Zagreb),
- Effatha (KS, Zagreb),
- Svesci (KS, Zagreb),
- Svjedočenja (KS, Zagreb),
- Poslušni Duhu (KS, Zagreb),
- Sveta Cecilija (HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb),
- Ivan Merz (Župni ured sv. Petra, Zagreb).

Postoji gotovo u svakoj zajednici i službeno glasilo, a na mnogim župama koje vode redovnici izlaze i župski listovi. Nekako u tu skupinu spadaju i glasila pojedinih svetišta. Tu posebno treba istaknuti: "Marijin Trsat" (OFM, Trsat, Rijeka) i "Gospa Sinjska" (OFM, Sinj).

Nisu neznačajni ni listovi u odgojilištima i sjemeništima i gimnazijama, npr. "Novi cvijet" (OFM. Visoko), "Žarište" (OFM, Sinj), "Na izvorima" (OFM. Humac) i dr.

Treba se sjetiti da je VVRP I.UVRP takodjer izdalo nekoliko
 vrijednih edicija. (19)

13. Osobitosti pojedinih redovničkih zajednica

Ideja osnivača reda ili družbe izazvana potrebama odredjenoga vremena i prostora svakako je za svaku redovničku zajednicu od posebnog značenja i daje svakoj odredjenoj zajednici poseban pečat. To je ona "karizma" o kojoj se danas puno govori i piše kad se veli da treba poći na izvore.

Medutim, u našim konkretnim situacijama (a tako je i inače po svijetu) često su pojedine zajednice suočene sa sasvim drugim problemima, a ne s onima koji su bili važni u vremenima nastanka pojedine zajednice. (Sjetimo se reda mercedaraca za otkup robova!). Stoga je moderno vrijeme sa svojom problematikom imperativni poziv današnjem redovništvu. Odgovoriti tom izazovu i pozivu, po mom mišljenju, u biti je odgovor karizmi utemeljitelja. On je naime baš odgovorio potrebama svoga vremena. I kad bi se danas pojavio, odgovorio bi potrebama našega doba. Dakle, i mi smo pozvani da vodjeni njegovim duhom stavimo sebe i svoje sposobnosti na raspolaganje Crkvi i svijetu baš u ovom povijesnom i društvenom trenutku.

Ako uz to pojedina redovnička zajednica može odgovoriti i onoj svojoj povijesnoj i vremenski prvoj zadaći, onda je to puni pogodak. Samo se treba sjetiti da je "puni pogodak" redovito rijetka sreća!

Konkretno, ne znam da li bi se benediktinci u našoj situaciji mogli smatrati uzornom zajednicom koja nam pruža izvorni i pravni liturgijski život i apostolat,

- da li su dominikanci i danas "ordo praedicatorum", tj. zbilja red suvremenih propovjednika i navjestitelja Riječi modernom čovjeku,

- da li su franjevci, "mala braća", zbilja maleni, tj. ponizni i siromašni, ili ih doživljavamo na drugi način,

- da li salezijanci odgajaju mladi naraštaj i to posebno radničku i zapuštenu omladinu poput svetoga don Bosca? itd.

Dakle, nameće se potreba ispita savjeti u dvije osnovne točke:

1. odgovoriti potrebama sadašnjeg trenutka Crkve i svijeta i

2. odgovoriti nadahnuću i izvornoj karizmi utemeljitelja.

O tome treba razmisliti svjesno i odgovorno i povući odredjene zaključke.

14. Redovnici neklerici

Redovnika neklerika u nas ima relativno malo (oko 300). Ipak se ne bi smjelo ne svratiti pozornost i na njihov pastoralni rad i apostolski angažman. Mnogi su: sakristani, orguljaši, a neki (i to

većina) krojači, kuvari, šoferi, vratari i dr. Neki rade u kancelarijama i uredima, a ima ih koji katehiziraju i dijele sv. pričest. Svakako bi trebalo više misliti na njihovo školovanje i pastoralno angažiranje...

Moralo bi se nešto reći i o redovnicima studentima teologije i drugih znanosti. Saborske smjernice traže da budu pastoralno angažirani i preko školske godine i preko praznika.⁽²⁰⁾ Nešto je na tom polju učinjeno, ali ne puno, barem ne planski. Valjalo bi tražiti načine i putove da ti mladi ljudi osjete ljepotu i potrebu pastoralnog rada i vrijednost svoga angažmana.

15. Moguće nove pastoralne službe

Mnogi po svijetu misle i traže što bi se dalo učiniti da bi pastoralni rad bio živiji i djelotvorniji. U nestaćici svećenika, npr. u Brazilu više od stotinu redovnica vodi župe. U nas to još nije potrebno. Ali, zašto ne bismo mislili i na druge pastoralne djelatnosti, osim župske i kapelanske, koje smo naslijedili od naših starih?

Pokušajmo se poslužiti tudjim iskustvom i trudom. Biskupija Mainz⁽²¹⁾ već je uspostavila slijedeće službe:

- Pastoralni pomoćnik (-ica) vodi službu Riječi, vjeronauk i vjersku izobrazbu odraslih. Za to treba viša stručna spremna s odgovarajućom teološkom naobrazbom, npr. institut za teološku kulturu laika.

- Pastoralni referent (-ica) osim navještanja Riječi priprema bogoslužje, radi s odraslima i sudjeluje u javnim pastoralnim radovima i u određenim biskupijskim tijelima. Potreban je teološki studij i određena radna praksa.

- Djakoni su ljudi s određenom stručnom spremom i teološkom naobrazbom. Mogu vršiti sve osim euharistije i isповijedi. Oni su zapravo "kapelani" župnika.

Sve bi te službe mogli vršiti i redovnici neklerici (djakoni su već klerici), iako moramo imati u vidu da je u biskupiji Mainz sve to predvidjeno u prvom redu za katoličke laike.

Osim gore navedenih službi trebalo bi spomenuti još neke:

- Djeteljitelj sv. pričestij (Znam jednoga redovnika i jednu redovnicu koji vrše tu službu. Ako tko zna još koga, nek nas ovdje obavijesti da znamo što radimo i kakva su iskustva).

- Pomoćni katehete bi mogli raditi u obiteljima gdje bi spremali cijelu obitelj na zajedničku molitvu, sakramente i dr.

- Pastoralno-administrativni radnik može raditi u uredu ili ga čak voditi (biskupije, provincijalati, župe, društva...).

- Pastoralno-karitativni radnik puno može pomoći u župskoj zajednici povezujući je s bolesnim i potrebnim članovima, nadahnjujući način i metode rada u župskom karitasu i dr.

IV. Poteškoće

Da bi se redovnici što bolje uključili u apostolat i pastoral,
potrebno je razmisliti o nekim poteškoćama i pokušati ih ukloniti. (22)

1. Jedna od osnovnih poteškoća jest idejno postavljanje kontemplacije i apostolata kao suprotne i isključive. O tome smo nešto rekli na početku izlaganja.

2. Osobita su vrst poteškoća pravno-administrativne naravi.

Naslijedili smo feudalno-pravne strukture biskupija i župa. Možda je to nekada odgovaralo ruralnoj pastorizaciji. Danas je jasno da to tako ne može ostati. No, otpori su jaki, nova rješenja nisu "prokušana" (kao da sve mora odmah biti jasno!) i zato ljudi u njih nemaju povjerenja. No, to ne znači da nismo dužni tražiti...

3. Kao skupina poteškoća mogla bi se nazvati "pastoral opterećen navikama prošlosti". Tu spada u prvom redu:

- rezidencijalnost pastve. Gotovo sve radimo u Crkvi i uredu.

Trebalo bi izići iz tih okvira i poći medju ljude. Zar sv. Franjo Asiški nije baš tako započeo i nastavio svoj apostolat?

"Pastorizacija pastve" mogla bi se nazvati poteškoća koja se sastoji u tome da se stalno obraćamo vjernicima koji k nama dolaze. A to su često djeca i dobre bake. A kome prepuštamo odrasle, poluvjernike i nevjernike?

- Ruralan je naš pastoralni rad, tj. radimo kao "dobri stari seoski župnici". Medjutim, većina naših vjernika živi u gradu, a ni naše selo nije više "ono staro dobro" selo. Ili nećemo, ili ne možemo da shvatimo problem urbanizacije. O tome postoji već cijela literatura ne samo na Zapadu, nego i u nas. Naša je dakako marksistička, no svakako se možemo služiti ponudjenim podacima. (23)

- Vršiti obrede - to je za neke pastoral. A gotovo bi se moglo reći da je to negacija pastorala. Samo obredni pastoral, i to shvaćen po starom(rubricistički) pogoduje magiji i mitologizaciji. A to onda znači da škodi vjeri. Na taj način ti sastanci tzv. vjernika više su sociološki skupovi nego vjerski.

(Nedavno mi je pri povijedao jedan naš čovjek koji je za sebe dugo mislio da ne vjeruje. Našao se u Rimu. I pobudila mu se želja da "vidi" u bazilici sv. Petra jednu kanonizaciju koja je baš tih dana obavljena. Bilo je sve puno blještavila... No, na kraju kardinali, biskupi - oni iz uže papine pravnje - išli su "kao s posla", brisali znoj... a sakristani i drugi službenici skupljali su s oltara i prezbiterija kao da su na nekoj pozornici... Doživio je rutinerstvo i to ga je razočaralo... A nadao se religioznom doživljaju!).

- Velike potrebe, raznovrsnost rada, manji broj zvanja svakako će uskoro postaviti i problem kadra. Trebat će voditi smišljenu kadrovsku politiku. Na općem i zajedničkom planu nije se baš tako vodila.

- Materijalno uzdržavanje redovnika pastoralnih radnika svakako je veliki problem. Osiguran pristojan život (stan, hrana, socijalno osiguranje) svakako zahvaća i školovanje.⁽²⁴⁾ Ako Crkva prihvata redovnike u službu, trebalo bi da mu pomogne i u školovanju ili barem u doškolovanju. Koliko je u mogućnosti i koliko je spremna u tome pomoći?

Na pitanju socijalnog osiguranja viši predstavnici naše Crkve nisu položili ispit razumijevanja redovničke (posebno za redovnice) situacije, ni vrijednosti redovničke suradnje.

- Ekipni rad je imperativ suvremenog života gotovo na svim područjima. Čini se da povjesne opterećenosti, nesuvremenost naše formacije i teološkog studija, pa i raslojenost redovničkog života, poticajna centrifugalnim silama zadojenim egoizmom i drugim - izmima, ne daju redovnicima da se tako lako uključe u taj rad. No, bez njega nećemo poći daleko.

- Ne smije se zanemariti ni problem permanentnog obrazovanja, koje je takodjer imperativ našega vremena. O tome je nešto rečeno kad smo govorili o raznim ljetnim i zimskim školama, tečajevima i seminarijima. Da im treba posvetiti odredjenu pažnju i brigu - to ne treba ni spominjati.

V. Zadaci

Što bi, dakle, trebalo učiniti? To nam je, valjda, jasno: hrvatski narod učiniti živom Crkvom, tj. živim Kristom na ovim meridijanima i paralelama. Stoga:

1. Treba probuditi svijest odgovornosti u svih redovničkih osoba za život i zadatke naše Crkve.

2. Bez obzira na trenutno zakonodavstvo, suradjivati s hijerarhijskim strukturama Crkve i tražiti način za koordiniran, smišljen, svrshodan i zajednički rad.

3. Stoga prihvatići na nacionalnom planu:

- mješovitu komisiju BK, provincijala i provincijalki,
- sudjelovanje provincijala u radu BK,
- suradnju redovnika u vijećima BK,
- sve to i na razini biskupije i župe,
- u svemu tome imati povjerenje u Boga i ljudi i ne klonuti pred poteškoćama.

VI. Zaključak

Redovnici su u nas učinili vrlo mnogo na pastoralnom polju.

Bilo je situacija da su učinili više od biskupijskih svećenika, a neki su pothvati isključivo njihovi. Sjediti na lovorkama prošlosti (a ni ona nije uvijek bila svjetla) nema smisla. Glavno je uvidjeti probleme sadašnjice i otvoreno i s pruzanjem u Pravidnost gledati u budućnost.

Ne bi smjeli redovnici smatrati da je župski apostolat jedini, pa se samo za njega boriti i u isteku te borbe vidjeti svoj uspjeh ili neuspjeh. Kako smo gore vidjeli, postoje mnogi drugi načini apostolata i treba ih prihvatići na poticaj Duha.

Osim toga u unutarnjem životu pojedinih zajednica svakako su potrebni zahvati, pa i pravno-administrativni, koji će omogućiti da što dublje pastoralno angažiranje "ne škodi redovničkom duhu".

Kakav će sutra biti svijet općenito, posebno kakva će biti sutra Crkva u Hrvata i u cijeloj našoj državnoj zajednici, puno će ovisiti i o tome kako ćemo mi redovnici riješiti ta dva pitanja, odnosno u kojem ćemo pravcu tražiti prava rješenja.

Potrebno je s vjerom raditi i odvažiti se biti "poslušni Duhu", a to je u našoj konkretnoj situaciji biti poslušni smjernicama Drugoga vatikanskog sabora.

Bilješke:

(1) Posebno mi je pri ruci bila knjiga franjevca SETTIMIJA MARONCELLIJA, I religiosi e la chiesa locale, Dottrina del Vaticano II, Collectio Antoniana I, Bologna 1975, str. 191. Uz ostalo knjiga je vrlo bogata literaturom kojom se autor služio.

(2) Usp. više mesta u Evandjeljima i uopće Novom zavjetu, npr. Mt 5, 48; Io, 7; Mk 16, 15; Dj 1, 8 i dr.

(3) Svi su saborski dokumenti prožeti tom mišlju, npr. Lumen gentium, 45; Christus Dominus, 15, 34, 35; Presbyterorum ordinis, 1, 2, 5, 7, 8; Perfectae caritatis cijeli, posebno 1, 3, 8, 9, lo, 11, 16, 17, 18, 23; Ad gentes, 18, 27, 30, 40; i dr.

(4) U koreferatu S. KAROLINE BAŠIĆ.

(5) Usp. S. BURGALASSI, La Chiesa italiana tra passato e futuro, Roma 1971; P. M. ZULEHNER, Verfaellt die Kirchlichkeit in Oesterreich, Graz 1971; K. RAHNER, Strukturwandel der Kirche als Aufgabe und Chance, Freiburg in B. 1972.

(6) F. E. HOŠKO, Redovnici i redovnice u misijskom poslanju Crkve u nas, Služba Božja, XIV/1974, 3-4, 182 i 184.

(7) Usp. Opći šematzam Katoličke Crkve u Jugoslaviji 1974, Zagreb 1975, str. lo75. i Vijesti VVRP I UVRPJ, 1976, 2, 15.

(8) Isto, 731, 757, 780.

(9) Usp. D. DUKIĆ, Hrvatski katolici u Njemačkoj poslije Drugoga svjetskog rata, Služba Božja, XVI/1976, 3, 270-274; Vodič kroz zapadnu Evropu i katolički kalendar 1976, Zagreb-Frankfurt/M 1976; Crkva u suvremenoj seobi naroda, ekleziologija

svremenih migracija, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb 1974; Sv. kongregacija za biskupe, Uputa o pastoralnoj brizi za migrante, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb 1969; v. bilj. 23.

(10) V. cijeli saborski dokument Presbyterorum ordinis, posebno 1,3,5,6.

(11) Više podataka o misijama i misijskom apostolatu može se dobiti u Misijskoj centrali (Sarajevo, R. Lukić 7), koja izdaje misijski list Radosna vijest i druge misijske edicije.

(12) Navodim najčešće kao primjer zajednicu kojoj pripadam (Franjevačka provincija presv. Otkupitelja, Split), jer je najbolje poznam i o njoj imam najviše podataka.

(13) Gotovo svi saborski dokumenti o tome govore, posebno Apostolicam actuositatem, dekret o apostolatu laika. Jedan vid tog apostolata vidi dalje u br. 15. Moguće pastoralne službe.

(14) Npr. u Provinciji presv. Otkupitelja osim što postoji "Vijeće za zvanja" evo glavnih točaka o radu na apostolatu zvanja:

- pokrenut je sjemenični i gimnazijalni list "Žarište", koji uz ostalo informira o životu i odgoju u sjemeništu i koji se šalje osmoškolcima da se upoznaju sa životom u sjemeništu;

- već nekoliko godina organizira se "Ministrantsko hodočašće Gospa Sinjskoj" (ili u koji drugi samostan), gdje se priredi prikladan program i mlađi upoznaju s odgojem u sjemeništu i bogosloviji (prisutnih od 300-500);

- preko zimskih praznika po nekoliko osmoljetkaša provede po nekoliko dana zajedno sa sjemeništarcima u sjemeništu;

- upriličeni su u sjemeništu sastanci sa župnicima koji imaju sjemeništarce u sjemeništu i opet s onima koji ih nemaju. Tu se raspravljalo o raznim pitanjima s područja apostolata zvanja;

- sjemenišni VIS "Nada" i dramska sekcija više puta gostuju po raznim župama: upriliče župsku misu, održe prigodne recitacije, propovijed, i sl;

- priredbe koje organizira škola i sjemenište posjećuju ministanti i drugi osmoljetkaši, a nekad se ide i po župama;

- odgojitelji nastoje biti u kontaktu sa župnicima i potiču ih na apostolat zvanja.

(Iz izvještaja za provincijski kapitol 1976.)

(15) Osim rada na apostolatu zvanja treba imati na umu da će Gospodin svojoj Crkvi uvijek darivati vrijednih službenika. Usp.

"Od kamenja djeca Abrahamova", Uz XIII. svjetski molitveni dan za duhovna zvanja, Marija, XIV/1976, 5, 187-188.

(16) V. bilj. br. 19.

(17) Usp. Sv. kongregacija za kler, Opći direktorij za dušobrižništvo turizma, "Kršćanska sadašnjost", Zagreb 1969; Odbor za pastorizaciju turista BKJ, Turizam zbližava narode (radovi s I. pastoralnog simpozija o turizmu u Zadru 1975.), "Kršćanska sadašnjost", Zagreb 1976.

(18) Usp. A.A. AKRAP, Prijevod i tumačenje latinskih biblijskih citata i parafraza u najnovijim izdanjima Zoranićevih Planina, Filologija (izd. JAZU, Zagreb), 1970, 6, 5-26.

G.BUJAS, M. Brlek, Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, III/1954, 1-4.

Sakupljač Stjepan Grčić i guslar Božo Domnjak, Zbornik za narodni život i običaje JAZU, Zagreb 1954, knj. 38, 133-176.

Kačić - pjesnik, Zadarska revija, IV/1955, 3-4.

Ivan Gundulić, Osman, Zadarska revija, V/1956, 1.

Makarski ljetopis od god. 1773. do 1794, Starine JAZU, Zagreb 1957, knj. 47, 279-362.

A. Kačić Miošić., Razgovor ugodni naroda slovenскога, Zadarska revija, VI/1957, 3.

Milovan i Radovan, Zbornik za narodni život i običaje JAZU, Zagreb 1960, knj. 40, 83-93.

Rezultati u proučavanju jednoga dijela stare hrvatske poezije, Radovi Instituta JAZU u Zadru, Zadar 1960, knj. 6-7, 509-537.

Iz doba narodnog preporoda: Makarski kotar u borbi za sjedinjene Dalmacije s Hrvatskom, Zadarska revija, X/1961, 3.

Ivan Despot prevodilac, Radovi Instituta JAZU u Zadru, Zadar 1961, knj. 8, 195-218.

Kačić u narodu i knjizi, Republika, XVII/1961, 2.

Sudbina Kačićevih "Elementa peripathetica", Gradja za povijest književnosti hrvatske izd. JAZU, Zagreb 1962, knj. 28, 333-349.

Kačićevi imitatori u Makarskom Primorju do polovine 19. stoljeća, Gradja za povijest književnosti hrvatske, izd. JAZU, Zagreb 1971, knj. 30, 288.

N. GABRIĆ; Skupni nalaz novaca grada Splita u Trilju, Numizmatičke vijesti, XIV/1967, 25, 15-17.

A. JADRIJEVIĆ, Latinski stihovi u natpisima starohrvatskog doba, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, LX/1958, (Split 1963), 77-92.

Ubikacija Stoca u Cetini, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku, LXIII-LXIV/1961-1962, (Split 1969), 193-197.

H.G. JURIŠIĆ, M. Marulić, Upućivanje na čestit i blažen život, Hrvatski latinisti I. (Pet stoljeća hrvatske književnosti, 2), Zagreb 1969, str. 238-248 (prijevod).

M. Marulić, Davidijada, Isto, str. 264-290.

J. Bunić, Otmica Kerbera, Isto, str. 462-488.

J. Bunić, Kristov život i djela, Isto, str. 490-500.

P. Ritter Vitezović, Dva stoljeća ucviljene Hrvatske, Hrvatski latinisti II (Pet stoljeća hrvatske književnosti, 3) Zagreb 1970, str. 134-144.

M. Grakalić-M.Osmak, Mare nostrum (antologija o moru), Zagreb 1971, 18-19, 82 (preuzeto iz HL II.).

M. Marulić, Plavca nova, Split 1971, (priredili M. Maroević-M.Tomasović), 162-164 (preuzeto iz HL I.).

K. JURIŠIĆ, Tri nova priloga bio-bibliografije fra Andrije Kačića Miošića. Gradja ... JAZU, Zagreb 1956, knj. 27, 7-23.

Stariji hrvatski natpisi Makarskog primorja (XV.-XVIII.st.), Starine JAZU, Zagreb 1966, knj. 53, 89-133.

Nazivi naselja Makarskog primorja, Makarski zbornik I, Makarska 1971, 83-119.

Hrvatski ciriliski natpisi u Južnoj Hrvatskoj, Hrvatski tjednik, I/1971, 21, 21.

Srce mačem probodeno pod Biokovom, Matica kalendar 1972, Zagreb 1971, Matica iseljenika Hrvatske, 187-188.

Hrvatski čirilski epigrafski spomenici na Sućurju, Zapisi o zavičaju, Jelsa 1973, 4, ll4-123.

Lepantska pobjeda i Makarska krajina, Adriatica maritima I, Institut JAZU, Zadar 1974, 211-225.

Isto, Udio hrvatskih pomoraca u lepantskoj bitci 1571. godine, Lepantska bitka, Institut JAZU, Zadar 1974, 211-225).

Upoznajmo bolje naše spomenike - "Tko bude prao rublje platit će šest lira globe", Makarska rivijera, III/1976, 52, 9.

K. KOSOR, O pravopisu i jeziku jednoga književnog časopisa, Jezik, I/1952-53, 5.

Trojezična gramatika fra Josipa Jurina, Rad JAZU, Zagreb 1953, knj. 295, 41-65.

Zaboravljeni trojezični rječnici Josipa Jurina, Rad JAZU, Zagreb, 1955, knj. 3o3, ll9-2lo.

Najstariji slavonski diktcionar, Rad JAZU, Zagreb 1958, knj. 315, 5-28.

Izvori, pravopis i jezik Jurinovih rječnika, Rad JAZU, Zagreb 1958, knj. 315, 77-231.

Dva trojezična rječnika nepoznatog autora iz 18. stoljeća, Rad JAZU, Zagreb 1966, knj. 344, 257-339.

Neka kolebanja u jezičnoj teoriji i praksi, Jezik, 1969-70, 5, 145-15o.

Kolebanja u jeziku nove hrvatske Biblije, Kritika, 1970, 12, 354-369.

"Gospin Plač" fra Petra Kneževića, Godišnjak Instituta za izučavanje jugoslovenskih književnosti u Sarajevu, Sarajevo 1973., knj. 2, 71-89.

F^g NIMAC, Zadruga Duvnjak-Pilipčević, Seljačke obiteljske zadruge I, izd. Etnološkog zavoda Filozovskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb 1960, 5-8.

J.RADIĆ, Gastropod "Mitra" (episcomitra) zonata" u Jardanskom moru, Thalassia Jugoslavica, izd., JAZU, Zagreb 1969, 5, 277-282.

Prilog poznавању flore Biokova, Acta botanica Croatica, Zagreb 1974, XXXIII/1974, 219-229.

Obradio je i nekoliko jedinica u Pomorskoj enciklopediji, 2. izd. (Jug. leksikografski zavod, Zagreb).

J. SOLDO, Ives Edouard Beoglin, Pučki kotari u Poljacima, Historijski zbornik, XV/1962, 314-316.

Dr. Gašpar Bujas, Zadarska revija, XIII/1964, 1, 81-82.

Učešće Vladimira Radnića u Narodnom preporodu, Zadarska revija, XV/1966, 4, 303-312.

Takse "servitum commune" kod nas kroz XIV. i polovicom XV. stoljeća, Arhivski vjesnik, IX/1966, 305-326.

"Varia" samostana sv. Lovre u Šibeniku, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split 1967, sv. 6, 215-229,

Provala Tatara u Hrvatsku, Historijski zbornik, XXI-XXII/1968-69,
Zagreb 1969, 371-388.

Važni starohrvatski nalazi u Kljacima, Slobodna Dalmacija,
(Split), XXVIII/1970, 26.XII. str. 3.

Prilozi proučavanju agrarno-društvenih odnosa u Gornjem Primorju
od XVI. do polovine XIX. stoljeća, Makarski zbornik I, Makarska
1971, 337-380.

Tatari, Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb 1971, sv. 8 (s.v.).

Uloga franjevacà provincije presv. Otkupitelja u borbama za
ponarodjivanje općina u Dalmaciji, Dalmacija 1870. (zbornik), Zadar
1972, 273-287.

Zemljoposjed obitelji Lovrić iz Sinja u XVIII. stoljeću, Radovi
Instituta JAZU u Zadru, Zadar 1972, sv. 19, 295-314.

Agrarni odnosi na otoku Žirju (od XVII. do XIX. stoljeća),
Gradja za gospodarsku povijest Hrvatske, izd. JAZU, Zagreb 1973, knj.
16, 115.

Inventar arhiva franjevačkog samostana u Zaostrogu, Arhivski
vjesnik, XVI/1973, 177-252.

J. ŠETKA, Fra Andrija Kačić Miošić i narodna pjesma, Zbornik
za narodni život i običaje JAZU, Zagreb 1964, knj. 38, 5-74.

Koledanje u Baškoj Vodi, Zbornik za narodni život i običaje
JAZU, Zagreb 1964, knj. 42, 467-474.

Kršćanski termini u novom prijevodu Biblije, Kritika, 1970,
12, 313-317.

(19) Osim Vijesti, povremenog glasila, Tajništvo je izdalo:

JEAN GALOT, Redovnici i obnova, komentar koncilskog dekreta o redovničkoj obnovi, Zagreb 1973, 184.

KERUBIN BARBARIĆ, Redovnici danas, tematski komentar "Perfectae caritatis", Zagreb 1974, 180.

Za bolje svjedočenje Evandjelja, zbornik radova I. redovničkog tjedna (priredio Ljudevit Maračić), Zagreb 1974, 226.

Crkva redovnicima, dokumenti o redovništvu (priredio Hadrijan Borak), Zagreb 1974, 336.

Da svi budu jedno, zbornik radova II. redovničkog tjedna (priredio Ljudevit Maračić), Zagreb 1974, 184.

Gospodine, nauči nas moliti, zbornik radova III. redovničkog tjedna (uredio Ljudevit Maračić). Zagreb 1975, 158.

(20) Usp. Optatan totius, 19, 20, 21.

(21) F.E. HOŠKO, Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelovanja redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas, str. 21-22 (Rukopis u arhivu Mješovite komisije BK-VVRP-UVRP, Zagreb).

(22) USP. F.E. HOŠKO; Pastoralna angažiranost redovnika u našoj Crkvi, str. 30-32 (cikl.izdanje):

(23) Ne samo za ovo poglavlje, nego i za župski apostolat u domovini i inozemstvu osim onoga što je spomenuto u bilj. 9, vrijedno je upozoriti na slijedeća djela (koja donose i obilnu literaturu):

V. HOLJEVAC, Hrvati izvan domovine, MH, Zagreb 1967, 376; S. ŠUVAR, Sociološki presjek jugoslavenskog društva, ŠK, Zagreb 1970, 185; V.S. ERLICH, Jugoslavenska porodica u transformaciji, Liber, Zagreb 1971, 514; A. WERTHEIMER-BALETIĆ, Stanovništvo SR Hrvatske, ŠK, Zagreb 1971, 152; S. ŠUVAR, Izmedju zaseoka i magalopolisa, Zagreb 1973, 241; Društvene promjene u selu, Beograd 1974, 205; P. MARKOVIĆ, Migracije i promene agrarne strukture, Zagreb 1974, 128. Ovdje bi trebalo upozoriti i na brojnu literaturu u tim djelima i na časopis Sociologija sela, koji već 14 godina izlazi u Zagrebu (izdavač: Centar za sociologiju sela, grada i prostora Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu). S druge pak strane dobro će doći i: Vjerske zajednice u Jugoslaviji (zbornik), Zagreb 1970; Š. BAHTIJAREVIĆ, Rasprostranjenost religioznosti na području zagrebačke regije, Zagreb 1969; B. BOŠNJAK-Š. BAHTIJAREVIĆ, Socijalističko društvo, crkva i religija, Zagreb 1970; E. ĆIMIĆ, Socijalističko društvo i religija, Sarajevo 1970; E. ĆIMIĆ, Drama ateizacije, Sarajevo 1971. i dr.

(24) Usp. Presbyterorum ordinis, 20.

Karolina Bašić, školska sestra franjevka, Split:

REDOVNICE U MJESNOJ CRKVI

(pastoralni vid)

U ovom predavanju želimo dati jedan uvid u prisutnost redovnica u evangelizatorskom poslanju Crkve danas.

I. Potreba i dužnost sudjelovanja redovnika i redovnica u pastoralu

U posljednje vrijeme sve se više raspravlja o ekleziološkoj dimenziji redovništva. Bilo muški bilo ženski redovi osjećaju kako bi trebalo da se što više i što neposrednije uključe u pastoral mjesnih Crkava. Ako su svi vjernici snagom sakramenta krsta i potvrde pozvani da suradjuju u rastu Tijela Kristova, da ga što prije dovedu do punine (1.), onda je jasno da su redovnici i redovnice, koji su se još više ucijepili u Crkvu po redovničkim zavjetima, više nego ostali pozvani na izgradnju i rast Tijela Kristova.

Dogadja se da imaju krivo mnogi, bilo oni članovi redovničkih zajednica ili ne, misleći da je nemoguće spojiti aktivna djela apostolata sa samom strukturu redovničkog života. Naime dovodili su u pitanje ostale vrednote redovničkog života: molitvu, zajednički život, siromaštvo itd. Naglašavajući prioritet kontemplacije nad apostolatom, zanemaruju sam apostolat, kao nešto što bi "smetalo" kontemplaciji. Nema antagonizma ni antinomije izmedju ta dva vida redovničkog života (2.). Drugi vatikanski koncil naglašava da "apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezino ime izvršuju. Stoga treba da cjelokupni redovnički život

članova bude prožet apostolskim duhom" (3). Istà misao naglašena je i u dekretu Cristus Dominus: "Svi redovnici - a medju njih se uključuju i članovi ostalih ustanova koje slijede avandjeoske savjete - dužni su svaki prema svom pozivu živo i marljivo raditi na izgradnji i porastu cijelog otajstvenog Tijela Kristova i na dobro mjesnih Crkava. Te su ciljeve dužni promicati prije svega molitvom, činima pokore i primjerom vlastitog života. Ovaj Sveti Sabor ih svom dušom potiče da ta duhovna djela sve više cijene i da u njima nastoje neprestano napredovati. Ali takodjer, imajući pred očima vlastitu narav svakog pojedinog reda, neka se zalaganjem daju i na vanjska djela apostolata" (4).

II. Pastoralna dimenzija kroz bližu povijest

Povijest potvrđuje da su redovnici uključeni u pastoralni život mjesnih crkava, to više jer pripadaju svećeničkom staležu, premda i uz to imaju poteškoća i problema. Prisutnost redovnica u pastoralnom životu ipak je donekle pitanje i problem za sebe.

Pred četrdesetak godina redovnice su kod nas naročito bile prisutne na odgojnem i karitativnom području. Radile su i vodile upravu u osnovnim, stručnim i domaćinskim školama. Držale su odgojne zavode za žensku mladež, brinule se za napuštenu djecu u sirotištima. Neke su ustanove najveći broj svojih članica upošljavale u ambulantama i bolnicama gdje su vodile i upravu. Dakle, redovnice su bile prisutne gotovo medju svim uzrastima: s djecom, mladima, nemoćnima i starcima.

III. Novi oblici djelatnosti uzrokovani promjenama u našem društvu i Crkvi

Korjenite promjene u našem društvu modificirale su vanjski

izgled Redova. Neke djelatnosti nestaju. Redovnice su bile prisiljene tražiti nova područja rada, nove oblike djelatnosti. Svaka se zajednica snalazila samostalno za sebe, kako je mogla i znala. S vremenom redovnice odlaze na župe da bi vodile domaćinstvo, a tek u novije vrijeme odlaze kao katehistice, orguljašice ili sakristanke.

Danas na području Jugoslavije živi 7.545 redovnica, bez klauzurnih redova i nekih manjih zajednica (5). Na slijedećim stranicama donosimo što sve redovnice rade i koliko su pastoralno prisutne na području splitske nadbiskupije.

IV. Pastoralna djelatnost redovnica u Splitskoj nadbiskupiji

Na području splitske nadbiskupije djeluju 522 redovnica. 32 su članice klauzurnih redova: 24 klarise u Splitu i 8 benediktinki u Trogiru, Budući da se ova tema odnosi na redove otvorenog tipa, tj. na one koji se posvećuju izvanjskim djelima apostolata, ispitivanje oblika zaposlenosti nije obuhvatilo klauzurne sestre. To ne znači da njihov rad, a posebno molitveni život, nemaju važno apostolsko značenje koje zaslužuje poseban prikaz.

Ukupan broj promatranih iznosi 1.011 sestara. Te sestre su članice onih provincija koje imaju provincijalna središta u Splitu, bilo da one žive na području splitske nadbiskupije ili izvan nje: služavke Malog Isusa, sestre sv. Vinka Paulskog, službenice milosrdja i školske sestre III. reda sv. Franje. Osim ovih družbi djeluju i redovnice drugih redova, ali u manjem broju. To su: kćeri Božje ljubavi, dominikanke, kćeri milosrdja, križarice i šibenske franjevke.

Od spomenutih 1.011 redovnica, 434 djeluju na području splitske nadbiskupije. Više od polovice, njih 577, nalazi se izvan nadbiskupije.

Oblici djelatnosti

Redovnice u našoj zemlji uglavnom vrše gotovo iste službe.

Možda bi se te djelatnosti mogle navesti ovim redoslijedom: služba katehistice, orguljaška služba, služba sakristanke, odgojna služba u vlastitim ustanovama, služba u zdravstvu, vodjenje administrativnih poslova, vodjenje domaćinstava i još neki drugi oblici zaposlenosti.

1. Služba katehistice

Na području splitske nadbiskupije katehizira 41 redovnica.

Uglavnom katehiziraju prva četiri razreda osnovne škole, a rijedje svih osam. Završile su Katehetski institut u Zagrebu ili Katehetsku gimnaziju u Splitu. Bilo bi zanimljivo navesti s koliko djece katehiziraju i koliko imaju sati tjedno, ali još nema podataka osim za područje splitskih župa, gdje katehiziraju na devet mesta s oko 1.500 djece.

Računajući i one katehistice koje katehiziraju izvan splitske nadbiskupije, a pripadaju gore navedenim družbama koje imaju provincijalna središta u Splitu, najveći postotak svojih članova u katehizaciji imaju službenice milosrdja - 11,29% (20 katehistica na 177 članova), zatim služavke Malog Isusa - 10,2% (30 katehistica na 294 člana), pa školske sestre franjevke - 6,42% (16 katehistica na 249 člana) i sestre sv. Vinka - 5,84 % (17 katehistica na 291 član).

2. Orguljaška služba i služba sakristanke

Iako ove dvije službe ne spadaju u direktni apostolat kao katehizacija, ipak imaju izvjesnu apostolsku vrijednost. Redovnice okupljaju djecu i odrasle u crkvene zborove, vode zborove, sviraju, i tako doprinose svečanosti liturgijskih sastanaka. Tim apostolatom angažirane su 43 redovnice, a to je 9,9 % svih redovnica na području splitske nadbiskupije. One obavljaju tu djelatnost u svećeničkim ili vlastitim crkvama.

Službu sakristanke obavlja 55 redovnica (12,67%) bilo u svećeničkim, bilo u vlastitim crkvama.

Treba naglasiti da orguljašice nisu samo voditelji crkvenih zborova. Ne bi se smjele ograničiti samo na svoju užu dužnost. To vrijedi i za katehistice i sve one koje na bilo koji način dolaze u kontakt sa svijetom.

Poznavanjem djece otvaraju se vrata u cijelu obitelj. Mnogi lakše i spontanije povjere svoje probleme redovnicama. Nameće se pitanje koliko redovnice stvarno vrše apostolat u obiteljima i koliko je uopće prisutna svijest o dužnosti upravo tog apostolata. Obitelj je osnovna jedinica i društva i Crkve, a propusti na tom području veoma se teško ili nikako ne nadoknadjuju. Trebalo bi da redovnica bude uvjereni da ona mora poznavati probleme današnjeg čovjeka. Položaj žene danas u društvu, obiteljske probleme, javni moral, socijalne zakone itd. - sve to treba nužno poznavati da bi se moglo pomoći današnjem čovjeku. Kod školovanja kao i kod daljnog obrazovanja katehistica i svih onih koje dolaze u dodir sa svijetom trebalo bi o tome nužno voditi računa.

Poneke redovnice su angažirane u obje ili čak u sve tri do sada spomenute službe. Zato su neke brojene dva ili tri puta. Da broj ne bi bio veći nego što je stvarno, istaknut ćemo koliko je redovnica istodobno angažirano na oba ili na sva tri polja rada.

Od 84 katehistice i orguljašice, 17 ih je istovremeno jedno i drugo, a to je 20,23%. Od 98 orguljašica i sakristanki, 20 otpada na one koje su to istovremeno (20,4%). Od 96 katehistica i sakristanki, 9 vrši obje službe (9,37%). Istovremeno sve tri službe vrši 21 redovnica (15,1%).

3. Odgojna djelatnost redovnica

Redovnice, uz pomoć svećenika, vode odgoj vlastitog podmlatka: kandidaturu, postulaturu, novicijat i juniorat. Tom djelatnošću zauzeto je 8 redovnica (1,84%).

Za odgojne faze postoje planovi, programi o čemu bi trebalo poучiti pripravnicu i kako joj pomoći da raste u zrelu osobu i redovnicu. Za ilustraciju donosimo vlastitu zajednicu. Više-manje i kod drugih redovničkih zajednica postoje slični planovi.

Za vrijeme kandidature treba pripravnici pomoći da razvija osnovne ljudske vrednote - smisao za odgovornost, poštovanje, povjerenje, prihvatanje, te učiti pravila lijepog ponašanja, produbljivati vjersku izobrazbu koja se mora temeljiti na Svetom pismu i liturgiji.

Pripravnicu treba također poučiti o zvanju žene i redovnice.

Ove teme treba nastaviti i razraditi u postulaturi; obraditi neke psihološke teme, a posebno o zrelosti ljudske osobe i o psihologiji žene i redovnice; sustavno nastaviti proučavanje kršćanskog života, uvoditi ih u molitveni život, a naročito u razmatranje; upoznati ih s poviješću i duhovnošću vlastite kongregacije i provincije.

Novicijat je početak redovničkog života. Prema zahtjevima Crkve, iznesenim u dokumentima kao što su Perfectae caritatis, Optatam totius, Renovationis causam, Evangelica testificatio, treba novakinju upoznati s bitnim i glavnim zahtjevima redovničkog života, da zahtjeve svjesno prihvate i ostvaruju u duhu Crkve, vlastite družbe i vremena.

Juniorke nastavljaju s produbljenjem svog redovničkog života koji su započele u novicijatu. Prema najnovijim planovima i programima naše družbe, sustavno će proučavati razne teološke predmete, da do vječnih zavjeta postignu potrebnu duhovnu, kršćansku i franjevačku zrelost.

Okupljati će se dva puta godišnje u odredjene centre za formaciju. Sastanci juniorki zamišljeni su kao seminari na kojima bi se kroz četiri godine prošli ovi predmeti: Biblija, dogmatika, moralka, liturgika, crkvana povijest, franjevačka povijest i duhovnost. Takodjer se polaže ispit iz određenog gradiva (6).

Institut za duhovnu izobrazbu redovnica

1972/3. godine započela je škola otvorenog tipa za juniorke svih redova u Splitu s namjerom da bi se juniorkama dalo teološko znanje. To bi bila i neka vrsta priprave za vječne zavjete. Naime svake su godine redovnice tražile svećenike koji će juniorke pripravljati za vječne zavjete, ali svećenici se uvijek nisu našli, pa se došlo na pomisao o zajedničkom pripremanju svih splitskih sestara za vječne zavjete. Tako je osnovan tečaj za juniorke. Tijekom godina bio je ovaj raspored:

1. godina: Biblija, dogmatika

2. godina: Biblija, racionalna psihologija

3. godina: opća povijest Crkve, moralka, povijest redovništva i
Perfectae caritatis

4. godina: nacionalna crkvena povijest, liturgika, LG (De ecclesia)

Prve je godine bilo najviše slušateljica: oko 80, a slijedećih manje: druge godine 50, treće 35, a zadnje 44. Broj slušateljica je varirao svake godine i zbog svakogodišnjeg premještaja juniorki, a vjerojatno postoje i drugi razlozi.

Katehetska gimnazija

Jedan dio kandidatica, postulantica pa i juniorki ovog područja pohaja katehetsku gimnaziju. Osnovana je 1.12.1968. godine na pobudu dr. Frane Franića.

Cilj škole je stjecanje opće naobrazbe budućih redovnica s temeljnim poznavanjem vjeronomučnog gradiva.

Uz gimnazijalne predmete predaju se i vjeronomučni: Biblija, dogmatika, moralka, liturgika, apologetika, askeza, katehetika i crkvena povijest.

Od osnivanja pa do danas škola je imala po dva razreda izuzev prve školske godine, tj. 1968/9. i zadnje, tj. 1975/6. kada je imala po jedan razred i 1971/2. kada je imala tri razreda.

Kroz to vrijeme u gimnaziju se upisalo 68 učenica, a 47 ih je položilo ispit zrelosti. Od početka školu vode i u njoj uz ostale rade i redovnice. Do danas je u njoj predavalo 10 redovnica, 8 redovnika, 12 dijacezanskih svećenika i 4 svjetovne osobe. Posljednje školske godine predavale su 3 redovnica, 3 redovnika i 5 dijacezanskih svećenika.

Najbolja je namjera profesora da uvijek bude bar po jedan razred. Učenice bi ubuduće polagale razred i na državnoj gimnaziji. Budući da je kandidata za Gimnaziju sve manje i manje (ove godine je samo jedan razrez s osam učenica), sve je to pod upitnikom.

4. Apostolska vrijednost zdravstvene službe

Čini se da je briga za bolesnike ono područje na kojem su redovnice oduvijek prisutne i rado primane. Neke redovničke zajednice su upravo po tome poznate. Od svih redovnica u Jugoslaviji zaposlenih u zdravstvu 42,5% otpada na hrvatske milosrdnice, a to je 19,3% svih milosrdnica.

Daljnih 33,4% otpada na sestre sv. Križa, a to je 29,2% sestara te družbe.

(7)

53 redovnice, a to je 12,21% sestara koje žive na teritoriju splitske nadbiskupije, posvećeno je zdravstvu, bilo da rade u bolnicama, ambulantama, mirovnim domovima. Veliki dio redovnica splitskih provincija radi u zdravstvu i izvan teritorija splitske nadbiskupije. 231 redovnica, a to je 22,84% od sveukupnog broja ispitivanih (1.011), radi u zdravstvu.

Redovnice koje danas rade u zdravstvu izjednačene su s civilnim osobljem i u pogledu radnog vremena i plaće. Budući da su u tom pogledu izjednačene s ostalima, same bi morale naći načina i mogućnosti da učine više nego što traži dužnost, da i tu osmisle redovnički poziv; da budu ne samo bolničarke nego i svjedoci i nosioci ljubavi Crkve prema nemoćima i bolesnima.

Za zdravstvenu službu redovnice su stručno osposobljene. Zaboravlja se da bi uz stručnu spremu trebalo da imaju i teološku spremu. To bi trebalo i radi njih samih, da bolje osmisle svoj posao i poziv, ali isto tako i radi kontakta s drugima. Zna se da suradjuju medju različitim krugovima ljudi koji imaju i drugačije poglede na svijet i da nekada treba teoretski obrazložiti svoje uvjerenje i poziv. Trebalo bi da budu spremne za dijalog, naročito u krugovima ljudi gdje svećenici rijetko zalaže.

59 redovnica radi po staračkim domovima u inozemstvu. To je 1/4 od svih promatralih koje su zaposlene u zdravstvu. Razumljivo je da redovnice idu za našim "pečalbarima" kao katehistice ili socijalne radnice, da im u stranoj zemlji izidju ususret koliko mogu, ili kao pomoć našim misionarima po zapadnoj Evropi, kao one koje će vodjenjem domaćinstava stvoriti bolje uvjete za direktni apostolat.

Odlazak sestara na rad u staračkim domovima prvenstveno je odlazak iz vlastite potrebe - da zajednica može egzistirati. Oslanjajući se samo na primitke iz domovine, teško bi se mogli podmirivati troškovi za školovanje i doškolovanje sestara, kao i uzdržavanje zdravih i bolesnih članova.

Šteta što tolika snaga mora odlaziti vani kada su i ovdje kod nas tolike potrebe i u direktnom i u indirektnom pastoralnom radu. Jedino bi dobar pastoralni plan, koji bi uposlio sav pastoralni potencijal, mogao spriječiti odlazak u "pečalbu". I ne samo to. Treba riješiti financijsko pitanje. Kad bi hijerarhija, koliko je to u našim prilikama moguće, pronašla načina za kreditiranje ili bar sufinanciranje onih koji se spremaju za pastoralni rad, kao i nagradjivanje onih koji već rade, donekle bi se riješilo materijalno pitanje i ne bi bilo potrebno slati članove vani. Što je najvažnije, pastoral bi bio življ i efikasniji (8).

5. Sudjelovanje u Karitasu splitske nadbiskupije

Neko su vrijeme bile, a sada redovnice nisu organizirano uključene u Karitas. Inače postoje veze s tom organizacijom i sestre se povremeno uključuju u pojedine akcije. Npr.: kuhanje invalidima za vrijeme odmora na otoku Čiovu, posjećivanje i njega bolesnika te spremanje njihovih stanova. Uza sve ostalo bilo bi dobro ponekad prirediti rekreativni program, te i na taj način pokazati brigu za potrebne.

Svakako bi ovom poslu trebalo pristupiti i planski, tj. da redovnice, uz ostale, budu aktivne i u samoj organizaciji ove karitativne djelatnosti.

6. Rad s djecom

Pred četrdesetak godina redovnice su radile s djecom bilo da su se za njih brinule u sirotištima ili ih poučavale kao učiteljice u osnovnim školama. Promjena u našem društvu koje u biti teži da bude ateističko nije bila spojiva s ideološkim pogledom redovnica. Nije bilo "prikladno" da teistički m uvjerenjem djeluju na mlade. Zbog toga su morale napustiti to polje rada.

U najnovije vrijeme redovnice su opet prisutne u toj djelatnosti. Zbog pomanjkanja prostora u državnim vrtićima i imajući povjerenja u redovnice roditelji su im se obraćali za pomoć. Redovnice su prihvatile tu ponudu i tako su zbilja izišle ususret mnogim obiteljima.

Tim oblikom djelatnosti na području splitske nadbiskupije zaposleno je dvadesetak redovnica (4,83%). Možda bi se ta djelatnost još više razvila i proširila. Redovnice su voljne stručno osposobiti sestre za taj posao (neke već i jesu), da bi što bolje udovoljile dužnosti. Uža sve to što su redovnice stvarno pomogle mnogim obiteljima u našem društvu, to isto društvo nerado gleda na takvu ulogu redovnice na ovom našem području. Ali s druge strane ne postavlja se nikakav problem kada je riječ o radu s nedovoljno razvijenom djecom. Dapače, tu se redovnice traže.

7. Administrativni poslovi

Treba naglasiti pastoralnu vrijednost administrativnih poslova. Na prvi pogled izgleda taj posao nespojiv s djelatnošću apostolata. Ipak, ispravno i uredno vodjenje svih kancelarijskih poslova pomaže onima koji djeluju u direktnom i indirektnom pastoralu. Nemoće je zamisliti bilo koju organizaciju rada bez vodjenja administracije. Takvim oblikom djelatnosti zaposleno je 11 redovnica (2,53%) koje obavljaju dužnost u vlastitoj redovničkoj zajednici, u biskupskim ili kojim drugim crkvenim uredima.

8. Kućna radinost

Redovnice se bave vezenjem, pletenjem, šivanjem, kao i drugim oblicima kućne radinosti po vlastitim kućama. To je i jedan način privredivanja i doprinos uzdržavanju zajednice. 52 redovnice, a to je 11,97 % sestara u splitskoj nadbiskupiji, zauzeto je tim poslom.

Možda posebnu pastoralnu vrijednost imaju one koje šivaju i ukrašavaju crkveno ruho. Na te otpada 13,46 % od svih zaposlenih u kućnoj radnosti.

9. Vodjenje domaćinstava

U splitskoj nadbiskupiji je 127 redovnica (29,03 %) zaposleno vodenjem domaćinstava, bilo svećeničkih po samostanima, sjemeništima, biskupskim kurijama, župama, bilo u vlastitim redovničkim kućama. Obavljajući domaćinske poslove, redovnice ostvaruju bolje uvjete onima koji rade u direktnom apostolatu. Tako bi se njihov rad mogao nazvati pastoralnim u indirektnom smislu riječi.

Z a k l j u č a k :

A.) Opći osvrt na uključivanje redovnica u direktni apostolat

Sestre nisu bile oduvijek na župama. U vrijeme korijenitih promjena u našem društvu, kada su napustile neke oblike dotadašnjeg rada, pošle su na župe iz vlastite potrebe, ali i iz potrebe župe. Na žalost potreba sestara na župama svela se do nedavno samo na obavljanje niza materijalnih poslova. I to je potrebno, ali nije to ni jedino polje rada gdje redovnica može nešto učiniti u župi.

Nije krivnja samo na redovnicama što su jednostrano bile prisutne u župi, što nisu bile prisutne u direktnom apostolatu. Mnogo toga je ovisilo i o svećenicima, poglavito redovnicima koji su na bilo koji način dolazili u dodir s redovničkim zajednicama.

Trebalo bi da nam svećenici pomognu kako ćemo ići u korak s gibanjima Crkve i svijeta danas, da danas što bolje i autentičnije svjedočimo Evanjelje.

Ne samo da postoje teološki razlozi veće angažiranosti redovnica nego postoje i pastoralni razlozi. Opadanje broja vjernika kod nas, s jedne strane, i potreba specijaliziranih oblika apostolata, s druge strane, trebalo bi da prisili Crkvu kod nas neka planski pristupi svom misijskom poslanju, neka iskoristi sav pastoralni potencijal, pa i redovnice. Crkvi smo potrebne na mnogim poljima rada. Neke pastoralne djelatnosti treba pojačati i usavršiti. Osjeća se i potreba za novim oblicima pastoralnih djelatnosti. Npr.:

- apostolat katekumena, i to ne samo onih koji se nisu još krstili nego i onih koji su samo primili sakramenat krsta
- katehizacija odraslih
- bračni apostolat
- apostolat radničke omladine
- apostolat bolesnika i staraca koji se kod nas sveo samo na dijeljenje sakramenata (9).

Uz ostale pastoralne djelatnike u našoj Crkvi u ove planove mogle bi ući i redovnice.

**B) Perspektive apostolske djelatnosti prema sadašnjem stručnom
obrazovanju redovnica**

Svaka pastoralna služba traži sposobljene djelatnike. Ne može se tražiti od redovnica da budu uklapljene u pastoralni rad a da se za to prije ne sposobe. U kojem se pravcu za sada redovnice najviše žele usmjeriti, pokazuje nam podatak koje škole one najviše pohadaju.

Od četiri splitske provincije, koje zajedno broje 1.011 članova, 100 redovnica (9,89%) pohadja razne škole, bilo srednje bilo više. Mnoge to čine uz redoviti posao. (Ovdje nisu uračunate kandidatice). Najveći postotak otpada na medicinski smjer - 49 %. 24 % je onih koje pohadaju katehetski ili muzički institut, zatim teološki institut ili teološki fakultet, dokle jedna četvrtina onih koje se spremaju za direktni pastoralni rad. Preostalih 27 % otpada na različite druge smjerove (odgojni, znanstveni, stručni...)

Promatrajući oblike zaposlenosti redovnica, moglo bi se konstatirati da nema baš dovoljno razvijene misijske, odnosno pastoralne svijesti u našim redovima. Svi se još borimo oko materijalne egzistencije. Čini se da bi trebalo malo više probuditi misijsku svijest, uočiti njenu težinu i važnost i onda pronalaziti načine kako bi se mogla što bolje realizirati.

Redovnice u splitskoj nadbiskupiji:

	Službenice mil. Služav.M.I. Ss.sv. Vinka Šs.sv. Franje	Na području split.nadbisk.	Izvan splitske nadbiskupije
	1.011 sestara	434 sestre	577 sestara
kateh.	83 - 8,2 %	41 - 9,44 %	42 (-9) +
orgulj.	88 - 8,7 %	43 - 9,9 %	45 (-7)
sakris.	99 - 9,79%	55 - 12,67%	44
odg.djel.	11 - 1,08%	8 - 1,84%	3
zdravstvo	231 - 22,84%	53 - 12,21%	178 (-59)
kuć.rad.	70 - 16,92%	152 - 11,97%	18
vodj.dom.	310 - 30,66%	127 - 29,03%	183 (-30)
rad s djecom	30 - 2,96%	21 - 4,83%	9 (-3)
uredi	19 - 1,87%	11 - 2,53%	8 (-6)
škole	srednje 72 više 28	100 - 9,89%	
izv.djel.	82 - 8,11%		

+ broj u zagradama otpada na sestre u inozemstvu. Ovdje su ubrojene tri misionarke u Africi

Školske sestre sv. Franje u Hercegovini:

	Šs. sv. Franje Mostar.prov.	Na području most.biskup,	Izvan most. biskupije
	269 ss	182 ss	87 ss
kateh.			
orgulj.	31	23	8 (-4)
sakris.	33 - 12,26%		
orgulj.	2	2	
odgoj.djel.	2 - 0,74%	2	
zdravstvo	43 - 15,99%	31	12 (-12)
kuć.rad.	35 - 13 % +	33	2
vodj.dom.	95 - 35,31%	66	29 (-9)
uredi	7 - 2,6%	4	3 (-3)
škole	29 - 10,78%		
izvan. djel.	15 - 5,57%		

+ većina njih su penzionerke

Bilješke:

- (1) usp. AG 36
- (2) usp. E. HOŠKO, Pastoralna angažiranost redovnika u našoj Crkvi, str. 30
- (3) PC 8
- (4) CD 33
- (5) usp. Vijesti VVRPJ br. 2/1976. str. 16.
- (6) usp. V. poglavljje Konstitucija školskih sestara, Provincijalni statuti
- (7) Ovo su podaci iz 1973. g. - usp. E. HOŠKO, Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelovanja redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas
- (8) usp. E. HOŠKO, Stanje i perspektive....
- (9) usp. E. HOŠKO, Stanje....

Literatura:

E. HOŠKO, Redovnici i redovnice u misijskom poslanju Crkve u nas
 E. HOŠKO, Pastoralna angažiranost redovnika u našoj Crkvi
 E. HOŠKO, Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelovanja
 redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas

Dokumenti, KS, Zagreb 1970.

Crkva redovnicima, priredio H. Borak, Zagreb 1974.

Pravilo i Konstitucije kongregacije Školskih sestara franjevki Krista Kralja, Split 1976.

DISKUSIJA NAKON PREDAVANJA

Jerko Lovrić: Ovo je drugi dan kako mi redovnici govorimo o sebi i mogao bi se steći dojam da smo mi i pritisnuti u našem radu te želimo da nam se dade jedno šire polje rada. Točno je to. A ja sam slobodan iznijeti ovdje mišljenje sadašnje Crkve u vrhu, Svetog oca pape i njegovih kongregacija, o nama redovnicima u ovo naše vrijeme.

Kardinal Gabriel Marie Garrone bio je pred nekoliko godina slobodan kazati, pred velikim skupom svećenika u Rimu: od početaka svetu Crkvu prati redovništvo; ako se nalazila u krizi, iz toga ju je izvlačilo redovništvo. Nakon Drugog vatikanskog koncila Crkva se ponovno našla u velikoj krizi, i Garrone pita: gdje je današnje redovništvo? Da li ono izvlači Crkvu iz njezine krize? Odgovara: Na žalost, ne! Redovnici se ponose svojom karizmom, profetizmom, a ja se pitam – veli isti kardinal – gdje je danas njihov profetizam? Najočitiji dokaz da s današnjim redovništvom nije sve u redu jesu otpadi, apostazije. I zaključuje: ima mjesta za rad, samo treba da se redovništvo samo obnovi, a dano mu je svjetlo u zaključcima Koncila.

Sveti je otac papa naglasio prošle godine u Rimu, prigodom velikog simpozija o značenju križa u naše doba, u povodu 200. obljetnice smrti sv. Pavla od Križa: oznaka kršćana jest shvaćati značenje križa. Na žalost, današnje čovječanstvo bježi od križa, pa i redovnici. Stoga, želimo li pravo svjetlo, kao redovnici smo dužni da budemo svjetlost u Crkvi. Mi se ponosimo da na nas spada odlika: Crkva je jedna i sveta. Redovništvo ima nositi tu karizmu, svetost u Crkvi, a do svetosti se dolazi po molitvi i ljubljenju križa.

Jerko Penava: Imao bih jedno pitanje: naša provincija franjevaca trećoredaca, usput rečeno, proteže se duž cijele Hrvatske, osim Dubrovnika i južnih otoka. Ona u posljednje vrijeme prelazi na pastoralnu djelatnost i kod pojedinaca, recimo koji su više godina na župama

i žive pojedinačno, dakle pomalo osamljeno, osjeća se problem bitnosti redovništva. Čovjek koji, na primjer, živi sâm devet-deset godina na župi, ne znam da li mu se život razlikuje od života jednog dijecezanskog svećenika. Dakle, tu nastaje problem samobitnosti, ljudi ga doživljavaju, on je nametnut praksom, životom. A mene koji put pitaju mladi, koje odgajam, za sutrašnjicu naše provincije i Crkve u cijeloj Hrvatskoj. I što da im odgovorim? Svi se pozivaju na Koncil, i oni koji nas tjeraju iz samostana i oni koji nas okrivljuju da ništa ne radimo već da dangujemo po samostanima, jer da naša molitva uopće nije pastoralni rad. Na što se osloniti? Ne znam da li je taj naš rad po župama možda ujedno i jedan zaokret u redovništvu i ne krije li se tu opasnost gubljenja samobitnosti našeg redovništva? Volio bih čuti odgovor.

Gabrijel Jurišić: Ne znam da li bih na to pitanje trebao odgovoriti ja kao jutrošnji predavač. Svakako, pitanje je na mjestu, i ako treba spomenuti zajednicu, onda ja mogu spomenuti i svoju zajednicu. Naša provincija, kojoj je središte baš u ovom samostanu i ovoj Crkvi, u domovini ima osamdeset župa, što je više negoli što imaju mnoge naše biskupije. Postoji problem kako uskladiti i pastoralni rad i redovnički život. Meni se čini da ga mi već 250 godina nekako uskladujemo i da je ta praksa dovoljno pokazala. Možda tu pomaže i jutrošnja rečenica, zapravo jedno načelo svetog Franje: "Ne samo sebi koristiti!" To od nas danas traži i Koncil, da se stvarno angažiramo, pa ako Koncil kaže da je prezbiterij jedan, onda ne bi trebalo previše naglašavati tu dvojnost. A da će se naći pojedinih svećenika, bilo biskupijskih bilo redovničkih, koji će tu dvojnost isticati, koji će stvar zaoštravati, koji će dokazivati kako ne valja ni jedno ni drugo, to je činjenica na koju se ne treba previše obazirati. Golema većina redovnika naše provincije, tako i u drugim mjestima, radi u pastoralu i mnogi rade vrlo dobro, i ja im se divim.

Na svima je nama, posebno na odgojiteljima, mlade usmjeravati da se stvar ne zaoštrava, da se pokuša naći jedna usklađenost redovničkih pravila i pastoralnog života na župi. To će uvek biti jedan križ, ali redovnik koji ga prihvati s poslušnošću, odgovornošću i pouzdanjem u Božju providnost, neće imati previše problema. Mislim da su naše velike provincije koje tako rade ipak uspjele pronaći način kako treba živjeti i raditi. Neću reći da je sve idealno, ali je ipak nešto učinjeno kroz ove dvije-tri stotine godina i ne bi se toga trebalo stidjeti.

Možda ovaj odgovor neće zadovoljiti jer nije iscrpan, ali mislim da bi u ovim odrednicama trebalo tražiti rješenje tog problema.

Tomislav Sporčić: Ja nisam redovnik, već dijecezanski svećenik riječko-senjske nadbiskupije i radim u Bogoslovnom sjemeništu na Rijeci. Drago mi je da sam mogao ovdje sudjelovati. Imao bih samo primjedbu na prvo jutrošnje predavanje.

U prvom dijelu predavanja nekako je izraženo žaljenje što redovnici nisu više angažirani u pastvi, u redovitoj pastvi. A u drugom dijelu predavač je iznosio mnoge stvari što sve redovnici rade, bilo u redovitoj, bilo u izvanrednoj pastvi. To mi nekako nije jasno, zapravo što je time predavač htio reći? Statistike koje su nabrojene čini mi se da su jako relativne i sigurno nisu točne, kao uostalom nijedne statistike. Naime, župe na kojima su redovnici, redovito su veće gradske župe i ako će se brojiti vjernici, onda je sigurno puno veći broj vjernika tamo gdje su redovnici, jer su oni redovito u gradovima. Recimo, sedam župa u samoj Rijeci vode redovnici, a pet svjetnovni svećenici.

Osim toga, nejasan mi je pojam prezbiterija. Iako sam prezbipter i druge odgajam za taj prezbiterij, dosta mi je nejasno. Da li se on samo računa po tome što je netko sposoban za rad na župi ili nije sposoban? Mislim da je pojam mnogo širi nego što je želio prikazati predavač.

A nešto što me najviše smeta i zapravo zabrinjava u našoj Crkvi, jer smo svi mi u toj našoj Crkvi, jest ne samo antagonizam između redovničkog i dijecezanskog klera, nego i suprotnosti izmedju jedne i druge boje redovnika. Ne želim se time opravdati i okriviti redovnike, kao da smo mi svjetovni svećenici bolji nego takvi smo svi mi. Mjerimo mjerilima naravi, boje odijela, habita i to je meni veliki problem. Kada ne bi postojao taj antagonizam izmedju samih redovnika, izmedju jedne redovničke zajednice i druge, bilo bi i ostalo nekako lakše riješiti. Ovako je sve puno teže i komplikiranije.

Gabrijel Jurišić: Zahvaljujemo vlč. Šporčiću što je pokrenuo tu diskusiju, jer smo tek sada počeli. Što se tiče statistika, služio sam se Šematizmom koji je nedavno objavljen, možda je malo već i zastario, a što se tiče redovnika i redovnica, podatke sam uzeo iz biltena "Vijesti Vijeća i Unije". Prema tome, dodajmo svakoj statistici što više ili što manje, mnogo se ne mijenja. Statistike su pokazale otprilike kako se krećemo.

U mojoj predavanju nije bilo najvažnije naglasiti kako su redovnici pre malo angažirani u redovitoj pastvi. Ako sam to rekao, onda je to sâm sebi prvi zamjeravam, ali nisam to htio reći, već sam želio samo istaknuti koliko su angažirani. Statistike govore da redovnici kod nas drže oko 300 župa i, htjeli mi to ili ne, to je tako. Priznajem da u Rijeci redovnici drže sedam župa, ali je nerealno gledati iz perspektiva velikoga grada, jer sam govorio o svim župama.

Što je prezbiterij? To i jest veliki problem. Prezbiterij bi trebao biti zajednica svećenika, jer svećenik nije redjen samo za to da pobožno stoji u kutu i moli privatno. Prezbiter je za to da bude u zajednici. Ja ponavljam: Šteta je i grijeh držati prezbitera neiskorištena. Čak i moja služba, da predajem grčki i latinski jezik, daleko je od prezbiteriske službe. Prezbitera treba najprije postaviti da se pastoralno angažira.

Povijesne uvjetovanosti i današnje potrebe takve su da prezbiteri moraju koješta raditi. No, prvo je ipak prezbiter poslan zajednici. Sigurno, sve nam još nije jasno, ali bi svakako biskup, kao glava jednog prezbiterija, morao prema svakom prezbiteru imati isti stav. Nećemo riješiti sve povijesne opterećenosti, ali za tim treba ići, a ne zaoštravati stvar.

Čuo sam i prigovor da postoji antagonizam ne samo izmedju biskupijskih i redovničkih svećenika nego da postoji i izmedju pojedinih redova. Pa i to je normalno, kao što je ono prije normalno. Teško nam se odricati svojih stavova, i svaki bi htio nešto učiniti, kako na nacionalnom, tako i na planu manjih zajednica, pa i na planu jedne zajednice. Ne mora to biti loše, bit će loše samo onda ako potpirujemo i tražimo uzroke za svadju. Pozvani smo da rješavamo, pa prema tome i redovnička zajednica treba ići u dijalog s drugom zajednicom, kao i s biskupijom i zajednički tražiti rješenja. Zaoštravanje neće riješiti ništa. Ako je netko shvatio da sam ja želio svojim predavanjem zaoštriti stvar, onda se u bitnome prevario.

Nikola Roščić: Bilo bi loše za nas ako bi i tijek daljnje diskusije ostao samo na razini nas klerika, muških redovnika, jer problemi koji se tiču položaja redovnika u mjesnoj Crkvi ne tiču se samo župa, klerika i prezbitera, nego i sestara, redovništva naprsto. I zato je jako potrebno da sestre iznesu i druge vidove ovog problema, da ne bismo sada ušli samo u jedan mali, sporni vid ovog pitanja.

Bono Šagi: Mislim da je svrha ovih naših dvaju dana da bismo mi redovnici i redovnice potpunije uvidjeli svoje mjesto u Crkvi, s naglaskom u mjesnoj Crkvi. Redovništvo je prije svega, čuli smo u prvom predavanju, radikalno življenje Evanghelja. I to radikalno življenje jest služba koju mi vršimo u Božjem narodu u Crkvi gdje god živimo.

To je prva i osnovna, bitna služba nas redovnika.

No, sva diskusija i jučerašnji rad po grupama sveo se na problem službe koju svaki od nas vrši, neke odredjene profesionalne službe. Mi smo muški redovnici uglavnom svećenici, jer pripadamo kleričkim institutima, pa smo za klerike i odgojeni. Zato svoju službu isključivo i gledamo kroz svećeništvo. Čini mi se, kad je riječ o angažiranju redovnika u pojedinoj mjesnoj Crkvi, onda možda nije dobar put kojim mi redovnici to želimo postići. Ne treba uopće izlaziti sa statistikama, s time što mi radimo i što bi se još moralo raditi, nego treba da jedanput otvoreno vidimo u čemu se zapravo sastoji problem. Nabačeno je pitanje jednog prezbiterija. Prezbiter je čovjek, a prezbiterij je tijelo u kojem se radi, radno tijelo u Crkvi, zajedno s biskupom kojemu mogu biti suradnici koji žive na različite načine. Mi živimo u zajednici. To je možda jedna razlika koja je vrlo važna. Možemo zajedno raditi, ali tu nastaje problem antagonizma, koji su očito u tome što ja imam provinciju, i svaki redovnik ima provinciju, a drugi imaju svoju biskupiju.

Zapravo, diskusija bi trebala ići od tih struktura o kojima neka-ko ne volimo govoriti, a ipak su one izvor problema. Biskup ima više na brizi svoga svećenika, kojega je školovao, a provincial ima svoga subrata, koji isto tako nešto traži. I zato je u stvari problem u konceptu pastoralnog rada: mora se moći zajedno raditi i mora se omogućiti postojanje mješovite skupine, jer to je prezbiterij koji upotrebljava prezbitere prema njihovim sposobnostima, i prema onome što tko može dati sa svojim darom, karizmom. Ako je netko redovnik, pa je slobodniji, onda se može zaposliti u nekim pothvatima za koje drugi nisu tako prikladni. I ima više takvih različitih stvari gdje se može zaposliti, ali ne po metodi raslojavanja pastorala. Mi ne možemo reći: to je neki specifikum redovnika. Moramo u nekim stvarima moći zajedno raditi. Mislim da jedino tako možemo doći do nečega i bolje se razumjeti.

Fides Vidaković: Imala bih samo jednu stvar da kažem. Za našu plodniju medjusobnu suradnju mi bismo se morali malo bolje, tj. dublje poznavati. Mi se sastajemo, ali koliko puta ovi naši medjusobni susreti završavaju na jednom površinskom razgovoru? Koliki oci biskupi, koliki oci provincijali, koliki od njih zbilja poznaju prilike, situaciju pojedine družbe? Nama se, pogotovo poglavaricama, često puta privozava: ne dajemo sestre na ovo ili na ono područje rada, a ne pita se kakva je stvarna situacija jednog redovničkog instituta. I dok se mi ne budemo poznavali dublje, dok nam ne budu poznate brige jednih i drugih, neće biti plodnije suradnje. I zato bih molila i oce biskupe i provincijale da organiziraju takve sastanke, gdje ćemo zajednički načinuti jedan plan, npr. u jednoj biskupiji ili u jednoj župi i tek onda da vidimo s kojim članovima možemo raspolagati. Možda će biti više ploda.

Vitomira Djugum: Svi znamo da se nakon rata redovništvo nalazilo u takvom stanju da se moralo boriti za opstanak. Svi znamo da nas je u najnovije vrijeme dopao novi apostolat u Crkvi: katehizacija. To prijeratne redovnice nisu imale. A da se može raditi u apostolatu Crkve, mora čovjek biti za to sposoban. Mora biti za to školovan. Već prije deset-petnaest godina na tome se počelo. Mi smo tada iskusile što znači raditi na župi. To su bili naši prvi koraci, koji nam sada koriste za daljnji razvitak.

Radi se o tome da bi nas i redovnici potpomogli da budemo i mi dio Crkve, dio mjesne zajednice, i da o nama vode brigu ne samo pri odgoju, već da se za nas brinu kao što se brinu i za druge vjernike odredjene zajednice, da nas kao takve uzmu i usmjeruju u našem životu. Mi trebamo, mnogo trebamo duhovne hrane, koje na župama nemamo. Na župama smo jako prikraćene od mnogih duhovnih vrednota, čitanja, ispovijedi i svega što je možda многим vjernicima daleko više omogućeno nego sestrama na župi. One same ne mogu davati što nemaju.

Najprije same moraju imati da bi mogle drugima davati. Netko mora voditi brigu o tome.

Nalazimo se u počecima apostolskog angažmana, ja vjerujem da smo mi počele dobro i da treba nastaviti i to razvijati. Sestre se pomalo školiju, ali nije važna samo škola, važno je da se one same znadu odgojiti, da steknu onu zrelost koja je potrebna u apostolskom radu, jer ako ne budu žrele, pokolebat će se, pasti će kao žrtva tog apostolata. U tome nam mnogo odmažu župnici. Mjesto da nas odgajaju, oni nas na žalost razočaraju.

Frane Franić: Sigurno da ima temelja ono što je s. Vitomira primijetila o odnosu prema sestrama na župi. Prva iskustva župskih sestara spojena su s velikim teškoćama, koje uočavaju i sestre i biskupi. Ni svećenici, ni sestre nisu bili navikli na jedan zajednički rad, na jedan ovako bliski rad, pa od toga mogu dolaziti neke teškoće. A teškoće se susreću i zato što kod naših svećenika, koji dolaze iz patrijarhalnih obitelji, odnos prema ženskom poslu, prema ženi i ženskom radu može biti različit. Naše obitelji, iz kojih dolazimo, uglavnom su još uvijek patrijarhalne, gdje muškarac ima absolutnu prednost. I prema tome takav svećenik u sebi nosi takav jedan pogled a da on to i ne zna. I onda se često dogadja da na takav rad sestara gleda pogledom svog oca i svoga djeda, kroz njega govore njegovi predci, njegova obitelj u kojoj je on rodjen i u kojoj je odgojen. I to mu nije izbrisao odgoj u sjemeništvu. Iako nas zahvaća proces urbanizacije, u nama ostaju još mnogi ovakvi zaostali pogledi. A takav odnos može škoditi.

Osim toga, sestra nema dovoljno iskustva, pa se postavlja pitanje daljnog izobražavanja, daljnog produhovljavanja i svećenika i sestara.

Sestra se bolje osjeća kad je u zajednici, pa kad je ona prepuštena sebi na župi, to je sasvim drugi problem. Kao da sada pripada jednoj novoj družbi i jednoj novoj sredini za koju ona nije spremna, pa onda svaka za sebe rješava svoja pitanja. Neka u tome uspije, neka manje uspije, a ima ih koje i ne uspiju...

Klaudija Djuran: Ja sam samo htjela reći nekoliko riječi kao nastavak na misao jedne sestre koja je pitala da li smo osjetljivi za probleme današnjeg čovjeka. Ja bih možda postavila samo jedno potpitiranje: da li smo uopće izgradjeni da možemo biti osjetljiviji za njih i da ih možemo rješavati? Evo, jedna sestra je prije rekla da više puta redovnica radeći u apostolatu sama nastrada. Sigurno, sestra mora biti apsolutno spremna za apostolat, bilo stručno, bilo teoretski, ali još više iznutra, duhovno. Ali, čini mi se da se to nekako kod nas zanemaruje, baš taj unutarnji plan i da mi nismo apostoli po onome što radimo, već po onome što smo mi iznutra. I to onda ljudi na nama vide, da li smo puni Boga, ili smo prazni.

Ovdje je naš otac nadbiskup, pa sam baš tako dugo već o tome razmišljala, a danas na poseban način, da bismo nekako zamolili sve naše poglavare, bilo redovničke, bilo svećeničke poglavare, da nas na terenu više posjećuju, prijateljski, radi informacije, radi podrške, da budu prisutni koliko god se može. Znam da su svi poglavari opterećeni preko glave, ali ne zna se što to znači kada dodje poglavatar kao prijatelj, kada se zanima što radimo. Pa onda se možda i zajednički porazgovori s bratom svećenikom, sa župnikom, da bi nekako ospješili taj rast našeg apostolata, jer istom Bogu služimo, bilo kao dijacezanski, bilo kao redovnički svećenici, bilo kao redovnice.

Luka Livaja: Ja ču postaviti jedno pitanje koje ovaj skup, posebno ovdje gore za stolom, možda neće ni odobriti. Čini mi se da mi govorimo o perifernim stvarima našeg uključivanja u mjesnu crkvenu zajednicu. Jedan se momenat naše hrvatske Crkve ovdje zaboravlja, a ja smatram da ne bismo smjeli preko toga prijeći: to je naš slučaj u Hercegovini. U tome gledam jedno od ključnih pitanja današnje hrvatske Crkve, jer je po tom slučaju redovništvo došlo u jednu dosta kritičnu situaciju. Kada se god s nekim sretnete pa kažete da ste franjevac iz Jugoslavije ili iz Hrvatske, onda vas svi gledaju nekim prijekim okom, posebno nas franjevce, jer se iz tog slučaja franjevci smatraju kao neki bundžije unutar hrvatske Crkve, što ni u kojem slučaju ne može stajati i ne stoji. Zato kažem da bi o ovom slučaju na neki način trebalo progovoriti, jer mi možemo govoriti o redovništvu, ali je to besplodno dok ne uspostavimo istinske, pravilne odnose s crkvenom hijerarhijom.

Često se govori o Koncilu, kao da smo mi s njime postali i počeli svoje djelovanje u Crkvi. Ako pogledamo povijest, onda ćemo vidjeti da smo u prošlosti imali kudikamo više udjela u službenim i hijerarhijskim poslovima Crkve nego što ih danas imamo. Tada je redovnik lako mogao postati biskup, pa čak i papa, dok je dans to rijedak slučaj. A zbog toga ima toliko nerazumijevanja i neshvaćanja i unutar ove naše hrvatske Crkve.

Imakulata Malinka: Htjela bih zahvaliti svim predavačima, ali me se najviše dojmilo prvo predavanje, i to u prvom dijelu. Učinilo mi se da će ovaj kongres ići u smjeru ovog prvog predavanja, to znači u smjeru evandjeoskog radikalizma. Sve je ovo dragocjeno što smo čuli, ali sam očekivala da ćemo razmišljati o tomu koliko smo sol zemlje i kvasac u mjesnoj Crkvi. I baš bi ovaj problem pokušaja življenja novog čovjeka bio možda glavni problem našeg razmišljanja i našeg života u mjesnoj Crkvi, da bismo pokazali svima koji su poz-

vani, da živimo evandjeoski radikalizam. Zato, ako smijem, zamolila bih sve da razmišljamo i meditiramo predavanje o. Jurčevića, i to ono o evandjeoskom radikalizmu. Možda je to najveći i najgorućiji problem nas redovnika u mjesnoj Crkvi: koliko smo Božji, toliko smo i pristutni mjesnoj Crkvi.

IZVJEŠTAJ O RADU U SKUPINAMA

1. skupina - voditelj: Imakulata Lukač i Iva Čulina
 zapisničar: Rafael Lukarić
 22 sudionika, od kojih 3 redovnika

Gоворило се најприје о будућности redovnica u mjesnoj Crkvi. Da li kršćanska zajednica može garantirati da će određena osoba svršiti neku školu i izvršiti ono na što se osjeća pozvanom? Danas jedna kandidatica nema "opće" zvanje za redovnicu, već želi biti: sestra medicinka, katehistica, kuharica s kvalifikacijom...

Ne bi trebalo žaliti što smo nekoj redovnici dali kvalifikaciju, pa je zatim otišla, "jer iz raja se ne bježi". Ipak će ponijeti sa sobom nešto dobro što joj je učinjeno.

Postavilo se i jedno kompleksno pitanje: da li redovnička zajednica dopušta rad samo u crkvenim institucijama, ili mogu redovnici i redovnice osim u medicinskom poslu raditi zajedno s civilima i u drugim poslovima?

Naglašeno je da treba posvetiti veću pažnju i brigu redovnicama koje rade na župama.

2. skupina - voditelj: Imelda Andjelić
 zapisničar: Vinko Pulišić
 23 sudionika, od kojih 3 redovnika

Kakva bi morala biti redovnica da je se može poslati na izravno vršenje apostolata? Jedan je odgovorio da je Isus Krist bio skriven trideset godina, a samo tri godine javno djelovao. Jedna novakinja iznijela je svoja iskustva rada u bolnici. Zaključila je da se potpuno treba predati za brata čovjeka, ali je zato potrebno usvojiti mnogo duhovnog sadržaja, posebno Svetog pisma.

Jedan je redovnik rekao kako je vrlo važno sestrama osigurati dobre isповједнике, dobro duhovno vodstvo. No, da se sudionici skupine malo trgnu iz teškog dojma problema, jedna je sestra rekla da treba više veselosti u svakom radu, a ne namrgodjena lica. Na temelju toga došlo je do vrlo žive diskusije i raspoloženja. I oni koji po naravi nagnju pesimizmu postali su vedriji.

Došlo se do zaključka da svaki redovnik i redovnica u sebi moraju razvijati Martu i Mariju. Apostol je više "biti" negoli "raditi", samo apostolsko srce može raditi, a po molitvi svoje srce možemo učiniti apostolskim. Treba poštivati svaku osobu, rješavati kojekakve probleme u dijalogu medjusobnog poštivanja i ljubavi, jer je svaka osoba vrijedna našeg poštivanja i ljubavi.

3. skupina - voditelj: Jerko Penava

zapisničar: Julijana Parić

22 sudionika, od kojih 4 redovnika

Tema razgovora bila je: mjesto i oblici aktivnosti u Crkvi. Nabacene su misli: Treba sačuvati svoje redovništvo. Po čemu smo mi redovnici? U medjusobnoj zategnutosti stradava uspjeh našeg rada i zala-ganja. Potrebna je medjusobna distanca i poštovanje. Intelektualna sposobnost i nutarnja izgradjenost pomažu redovniku i redovnici da župa i zajednica iz dana u dan raste i preraste u pravu kršćansku zajednicu.

Redovnice su ne samo prisutne u Crkvi već Crkva živi u njima. Kako bismo podnijeli osjećaj da negdje - na odredjenom mjestu - nismo potrebni, a osobno znamo da živimo s tim ljudima i da imamo odredjenu ulogu u Crkvi?

Da li u konkretnim slučajevima, u manjim stvarima, redovnik ili redovnica svojom ulogom u mjesnoj Crkvi i u njezinim potrebama smije odstupiti od zavjeta poslušnosti? Često se ne cijeni i ne poštuje stoljetna patnja redovnika u narodu i za narod, nego zbog zavjeta poslušnosti moraju uzmicati u radu. Na kraju ljudi nas neće trebatи jer nas neće prepoznati.

Može se biti redovnikom ili redovnicom u ovo naše vrijeme, jer Crkva treba baš mene gdje jesam i što radim. Kada osjećaju povjerenje u svojem radu, redovnik ili redovnica upravo velikodušno prihvaćaju sve teškoće na koje će naići u životu, jer ih nosi osjećaj radosti što pripadaju zajednici koja ih prati i stoji iza njih.

Prijedlog: omogućiti susrete svećenika i redovnika koji vode župe gdje su prisutne redovnice.

4. skupina - voditelj: Robertina Medven

zapisničar: Velimira Marinović

20 sudionika, od kojih 3 redovnika

Gоворило се о томе колико је данас редовништво "вредније", што се вidi из назоčности браће редовника на овом Тједну!? То мјожда неизрavно говори колико су они спремни да с редовничкама бар разговарају о значењу данашnjег редовништва! Скупина протестира против оних који потцjenjuju ovaj rad sa sumnjom da li se нешто добро може dogoditi na redovničkom tјednu!

Ova je skupina доšla do zaključka да ћemo se najbolje ugraditi i tvoriti mjesnu Crkvu ako u svom redovničkom životu почнемо živjeti izvornu karizmu svoјег reda ili kongregације. Kroz сва предавања и разговоре очituје се да редовници и редовнице вреднују сеbe или свој red ukoliko су уključeni u neposredni apostolat. A што је с редовима које Crkva tako добро хвали, а цijeli су живот posvetili molitvi за Crkvu u којој живе i za svijet који je u krizi?

5. skupina - voditelj: Anastazija Trebentar

zapisničar: Andjelina Rotim

20 sudionika, od коjih 3 redovnika

Tema: Osjetljivost za potrebe današnjeg čovjeka kod nas. Današnji je čovjek potreban materijalnih dobara, ali još više duševinih i duhovnih sadržaja.

Potrebno mu je, na primjer, pristupati kao prijatelju, valorizirati ga, pokušati afirmirati.

Velika je potreba odučiti narod od pšovke, pomoći majkama da rode djecu, djevojkama da sačuvaju žensko dostojanstvo. Ove potrebe današnjeg našeg naroda treba nositi u duši, u molitvi, potražiti dodirnu točku s ljudima kojima želimo pomoći, uvidjeti kako im treba prisupiti.

Čula se primjedba da "sestre bježe od ljudi" jer nisu spremne teološki govoriti o Bogu. Tako se došlo do razgovora o ospozobljavanju sestara za redovnički i profesionalni život. U noviciatu treba novakine pripremiti i za redovnički, ali i za apostolski život. Često previše rade po kući, a premalo na toj formaciji. Nužno je poznavati knjige koje se kod nas izdaju i okoristiti se njima. Jedna od malih sestara Isusovih ispričala je kako se kod njih trajno filozofski i teološki usavršavaju.

Ako su sestre svjesne solidne potrebe odgoja za svjesne redovnice, isto bi tako odgojni zavodi za mušku redovničku i svećeničku mladež trebali naučiti svoje kandidate medjuljudskim odnosima s osobama drugog spola.

Sestra je na župi suradnica, a da to može biti, potrebna joj je donekle jednaka sprema koju ima svećenik. Biskupi bi trebali ustaviti institute profane i teološke naobrazbe za katehistice, jer izgleda da se katehistice ne spremaju jednakо za svoju struku kao, na primjer, medicinske sestre. Predloženo je da se izradi jedan filozofsko-teološki program za formiranje redovnica, a taj bi se program obazirao na njihove mogućnosti i bio pristupačan njihovim sposobnostima.

6. skupina – voditelj: Gabrijel Štokalo

zapisničar: Leopolda Božićević

21 sudionik, od kojih 5 redovnika

Rad je započeo spontanom pjesmom "Kriste, u tvoje ime". Postavilo se pitanje da li mi osobno kao redovnici i redovnice, kao provincije i družbe dajemo svjedočanstvo vjere vjernicima i onima koji ne vjeruju?

Jedna je sestra u vezi s time iznijela kako u njezinoj družbi vrše posebne molitve za povoljno rješenje Hercegovačkog pitanja. Na tome se skupina kratko zadržala i zaključila da se pozovu prisutni redovnici i redovnice, kao i njihove zajednice, da u ovom momentu (kada su druga sredstva iscrpljena) iskreno i nesebično mole Boga da duh ljubavi dovede do rješenja, da bi i nadalje ta naša duhovnim zvanjima najplodnija Crkva svjedočila Evandjelje.

Zatim se prešlo na ispitivanje konkretnih mogućnosti da se naše svjedočenje posuvremeni: da li bi kod nas neka družba ili neka skupina redovnika i redovnica mogla započeti brigu oko drogiranih, oko prostitutki, itd? Zaključeno je da svaki ovakav ili sličan pothvat treba započeti čovjek potaknut Duhom Svetim. Prije iznošenja svoje ideje, pa čak i konkretnih planova starješinstvu, potrebno je da svaki u molitvi i razmatranju iskreno pred Bogom pročisti i iskristalizira svoju nakanu i najintimnije razloge svoje želje za tim radom. Duh će Božji naći put da probije strukturalne poteškoće.

Svjedočenje bolničarki vrlo je važno i dostupno na ona mesta gdje svećenik često ne može doći. Zato se ono najprije mora odraziti u savjesnoj i stručnoj zdravstvenoj službi sve do velike požrtvovnosti. Kroz taj posao nenametljivo dolazi do pitanja sa strane bolesnika i spoznaje kršćanskih i redovničkih duhovnih vrednota koje sestra nosi.

U vezi s time postavilo se pitanje da svaka redovnica mora imati osim žive vjere još i solidnu osnovu vjersku naobrazbu. Ustanovilo se iz iskustva sudionika u skupini da današnji svijet u nas vrlo često postavlja baš redovnicama pitanja iz Biblije i uopće iz vjere.

Kao zaključak: negativne nas pojave i primjeri, s jedne strane, moraju poticati da svaki misli na sebe i da produbljuje svoj duh molitve i ljubavi, a s druge strane, da na one koji su doživjeli redovnički brodolom ili su u opasnosti da to dožive, ne bacamo kamenje.

7. skupina - voditelj: Klaudija Djuran
 zapisničar: Franjo Vlašić
 15 sudionika, od kojih 4 redovnika

Razgovor je počeo o često spominjanoj potrebi ospozobljavanja redovnica za pastoralnu djelatnost i nužnosti njihova daljnog obrazovanja. To je svima i odviše jasno, zato se i nismo zadržavali izravno na tome, nego smo stavili naglasak na naravnoj i nadnaravnoj izgradjenosti redovnice. Redovnica i s manjom stručnom spremom, čak i s manjim prirodnim sposobnostima, može u jednoj mjesnoj Crkvi učiniti mnogo ako je kao osoba izgradjena. Nerijetko se redovnica u nekim sredinama, gdje glavninu vjernika u Crkvi čine žene i mladež, lakše i bolje uklapa u život negoli svećenik. Zato odviše neglašavana stručnost, na račun moralnog lika redovnice, može imati vrlo loše posljedice.

Zatim je pao prijedlog da se podrobnije razradi pitanje obiteljskog apostolata, i to s praktične strane. Nismo htjeli teoretizirati. Jedna redovnica zamolila je voditeljicu da ona iznese svoja iskustva u toj vrsti apostolata.

U župi u kojoj radi ima mnogo nesredjenih obitelji, triju vjera i triju narodnosti. Redovnice zalaze u obitelji bez obzira na vjeru i narodnost. Pomažu ih materijalno i moralno. Imaju dvije karitativne ustanove. U evidenciji imaju 60 obitelji kojima na razne načine pomažu. No, u svemu je ipak najvažnije pokazati ljubav, razumijevanje za njihove probleme, poštovanje za ono dobro koje posjeduju i radost koja je najčešće odsutna iz njihovih domova. Ponekad im ne prostaje drugo nego moliti, sami ili s njima.

Jedna druga redovnica iznijela je primjer svoje zajednice: zarađuju nešto novca podučavanjem u sviranju, pa od toga često nešto odjele za potrebne.

Čuli su se primjeri iz prakse rada s mladima. Jedna od nazočnih redovnica govorila je o svojem iskustvu na tom polju rada. Za rad s mladima ne postoje točno odredjeni recepti. U ovom radu je, više negoli u bilo kojem drugom, potrebna stručna sprema, ali iznad svega hrabrost, vedrina, vjera u uspjeh i ljubav prema svima.

8. skupina - voditelj: Judita Čovo

zapisničar: Miroslava Kocić

22 sudionika, od kojih 5 redovnika

Tema: svijest o ulozi redovnice u pastoralnom djelovanju. Da li mi redovnici osjećamo potrebu pastoralnog djelovanja ili smatramo to kao dužnost nametnutu izvana, jer to Koncil traži? Da li je svatko radeći svoj posao svjestan da i tim poslom djeluje apostolski, ili smo automati? Tu se skupina malo zaustavila i ispitala.

Koliko je svatko svjestan vlastite odgovornosti zbog ateizma i de-kristijanizacije sredine u kojoj živi, i da li se za to ispovijedamo?

Naglašen je odgoj individualne svijesti za apostolski rad. Uz to dotaknuta su i druga pitanja: odnos župnici-redovnice, osposobljavanje samih članica pojedine družbe za apostolat. Uza sve to neprekidno je naglašeno da mora biti prisutna naša svijest o apostolskom djelovanju unatoč bilokavim zaprekama. Temelj svemu mora biti vjera koju svakim danom i svakim časom moramo produbljivati.

9. skupina - voditelj: Stjepan Katulić

zapisničar: Marija Kruna Pavec

20 sudionika, od kojih 4 redovnika

Za temu rada predložen je: ekipni rad različitih redovničkih zajednica i što bi trebalo raditi, a što dosad nije učinjeno?

Problem ekipnog rada nailazi na poteškoću koja se odražava u stvarnom antagonizmu ili u borbi za zvanja.

Medjusobno razumijevanje odgaja nas za razumijevanje drugih. Mlade treba odgajati za zajedništvo, pa će premostiti svaki separatizam. Treba buditi osjećaj za crkvenost, pa će i naše srce biti šire za druge. Kao primjer: možda bi bilo zgodno da su sestre izvan Splita bile smještene kod drugih sestara, a ne u svojim zajednicama.

Osjeća se nedostatak svijesti da treba tražiti svoje mjesto u Crkvi. Nedostatak promatranja i uočavanja konkretnih situacija u našem društvu, pa prema tome i spremanja za rad.

Što bi trebalo raditi, a da nije učinjeno? Nismo naučeni da zajednički tražimo i uočavamo potrebe vremena i Crkve da bismo se dali na posao koji dosad nismo radili. Svaka zajednica treba tražiti svoje poslove u okviru vlastite karizme. Osjeća se u nekim zajednicama da se osluškuje bilo vremena i potrebe Crkve. No, ima svećenika koji zaustavljaju inicijativu redovnica. Bilo bi poželjno da se zajednički-dijaloški traže novi poslovi i oblici rada.

10. skupina - voditelj: Agneta Tadić-Šutra

zapisničar: Miroslava Crljenković

17 sudionika, od kojih 9 redovnika

Pastoralno djelovanje redovnika kod nas traži u našim specifičnim uvjetima nova snalaženja. Pitali smo se: da li specifične karizme pojedinih redova pronalaze svoj novi karizmatički smisao? Raspravljalo se i o tome koja je uloga redovnika i redovnica i kako se ona može izražavati i predosjetiti u oslobadjanju čovjeka – roba potrošačkog društva.

Razmotren je, dakle, pastoralni vid teologije oslobođenja. Tu se uplelo pastoralno svjedočenje i djelovanje sestara u dijaspori. Okarakterizirano je kao ljudski veoma cijenjeno, ali pastoralno besplodno.

Uočeno je da bi uniformu trebalo svesti na razumske granice pastoralne znakovitosti.

Preostalo vrijeme diskusije odvijalo se u izmjeni osobnih iskustava apostolske djelatnosti. Predloženo je Vijeću viših redovničkih poglavarica i „Uniji viših redovničkih poglavarica“:

- organiziranje mješovitih duhovnih vježbi redovnika i redovnica u svrhu medjusobnog upoznavanja i spremnosti za zajedničke inicijative;
- razmotriti vid djelovanja redovnice u bolnici kao djeliteljice Euharistije i bolesničkog pomazanja u šok-sobama i sličnim situacijama.

11. skupina - voditelj: Leonija Šušnjara

zapisničar: Ante Vukušić

14 sudionika, od kojih 8 redovnika

Skupina se zaustavila na problemu teološke naobrazbe sestara. Same sestre osjećaju često puta veliki nedostatak baš teološke naobrazbe, dok se zajednica obično trudi da im pruži neku stručnu spremu. Često puta na poslu imaju prigodu vršenja izravnog apostolata, ali - kako same izjavljuju - nalaze se u škripcu kad im se ljudi obraćaju, a one moraju skretati razgovor jer ne mogu dati odgovor koji drugi očekuju.

Budući da je nemoguće da svaka sestra studira teologiju, trebalo bi im omogućiti jednu dublju teološku naobrazbu u vrijeme redovničke formacije. Na žalost, ovo se vrijeme često prekida zbog potreba na župama ili drugim mjestima.

Nakon toga razgovor je neprimjetno skrenuo na odnos župnika i sestara koje djeluju na župi. Uočeno je da bi župnici morali više vrednovati rad sestara i njihovo dostojanstvo.

12. skupina – voditelj: Marko Matić**zapisničar: Sandra Midenjak****19 sudionika, od kojih 2 redovnika**

Nakon molitve uslijedio je razgovor na tri teme: apostolat pojedine sestre i zajednice – apostolat obitelji – osvrt na današnji dan.

Zajednica bi trebala pratiti rad svojih članova i znati s njima dijeliti uspjehe i neuspjehe. Radost i uspjeh jedne sestre trebala bi biti radost i uspjeh cijele zajednice. Jedan je te isti poziv, jedno te isto poslanje, svi su udovi jednog te istoga Tijela Kristova. Sestre koje rade u apostolatu trebale bi tako voljeti svoju zajednicu da s povjerenjem mogu iznijeti svoje uspjehe i neuspjehe, a time bi i zajednica više cijenila i molitvom pratila rad svoje sestre.

Neke su sestre iznijele i svoja iskustva u radu s obiteljima. Djeca i bolesnici obično su oni koji omogućuju pristup u obitelj. Zapanjeno je da se obitelji raduju posjetu sestara i da im se često puta povjere iznoseći im svoje životne teškoće. Istaknuto je da bi sestrice trebale biti formirane za obiteljski apostolat. Poželjno bi bilo međusobno povezivati i održavati sastanke s obiteljima, bilo molitvenog ili biblijskog karaktera, bilo u vidu razgovora o obiteljskim problemima.

Što se tiče rada na Tjednu, uočeno je da se provlači jedna nit trijumfalizma. Pavao ne bi govorio toliko o onomu što je učinio i što stoji iza njega, već više o onome što nije učinio i što bi morao učiniti.

13. skupina – voditelj: Estera Pavlović**zapisničar: Antonija Rehlicki****20 sudionika, sve redovnice**

Tema diskusije: Problemi i neprilike s kojima se sestre susreću u izravnom apostolatu, kao na primjer, odnosi župnika i katehistica, poglavarica i ostalih sestara.

Nakon toga razgovaralo se o tome kako pristupiti i Krista donijeti nevjer-nicima. Nakon nekoliko iznesenih primjera uvidjeli smo da svaki čovjek ima neku iskru vjere, da svojom patnjom kroz život ispašta svoje grijeha, tako da mu patnja može donijeti spas duše.

Dotaknuta je i tema: svijest redovnica o potrebi i važnosti obiteljskog apostolata. Traži se medjusobna suradnja u samoj zajednici. Došlo se do zaključka da sve probleme koji se pojave u jednoj obitelji kao zajednici, bilo osposobljavanje sestre ili njezin rad koji teče, treba rješavati unutar same zajednice. Opći zaključak, a ujedno i prijedlog skupine bio bi da se ovakvi skupovi održavaju regionalno, kako bi se izmjenom mišljenja i iskustava svi potakli na što plodniji pastoralni rad u mjesnoj Crkvi.

14. skupina - voditelj: Vinko Šesnić

zapisničar: Luka Livaja

10 sudionika, od kojih tri redovnika

Počelo se pjesmom "Bože moj, dopusti mi..." i odmah se prešlo na osvrt o jutarnjem radu. Netko se od sudionika osvrnuo na predavanja, koja ne donose niti pridonose mnogo tematice Tjedna. Previše ima statistike, koje opet nisu potpune niti cjelovite. Uočeno je da nije naglašen kontemplativni način života. Bez toga gubi se redovnički identitet.

Razvila se diskusija o odnosima redovnika i mjesnih ordinarija. Tu je naglašeno da mora biti medjusobnog poštivanja i dužnog čašćenja. Ljubav mora biti presudni momenat. Rečeno je da danas ne može biti govor o istinskom i ljubavlju prožetom uključivanju u mjesnu Crkvu dok se ne riješi Hercegovačko pitanje. Kao Crkva dajemo sablazan. Ovdje je bilo različitih mišljenja kako to riješiti. Čini se da je u grupi prevladalo ovo: dobro vjernika jest i treba biti mjerilo i ključ rješavanja.

Kao opći zaključak: redovnički bi poglavari trebali sudjelovati u rješavanju pastoralnih i općih pitanja naše Crkve pri BKJ.

15. skupina - voditelj: Snežna Večko

zapisničar: Fabijan Rajić

10 sudionika, od kojih 6 redovnika i jedan
dijecezanski svećenik

Počelo je pjesmom "Gospod Bog je s nama", vjerujući u riječi crkvenog učitelja: "Tko pjeva, dvostruko moli!"

Raspravljalo se o pitanju osjetljivosti redovnika za one koji su na rubu današnjeg društva i Crkve (alkoholičari, delikventi, siročad, slijepci, starci...) Konstatacija: redovništvo je osjetljivo, ali ograničeno s raznih strana.

Hercegovačko pitanje zauzelo je glavni dio vremena. Konstatacije: podržava se prijedlog jednog bosanskog franjevca koji nije uspio izreći prigodom diskusije na današnjem okruglom stolu: "Predlaže se plenumu da zamoli BKJ te se Hercegovačko pitanje vrati na domaću ,mjesnu instancu. Gdje je rana nastala, tu je treba liječiti, a ne dovoditi u pitanje ugled Svetog oca pape!" Takodjer je prihvaćen prijedlog da netko od hercegovačkih franjevaca informira skup o sadašnjem stanju.

Mjesto redovnika u današnjoj mjesnoj Crkvi, kao i u općoj, moglo bi se rješavati s dva vidâ: prvo - redovnici žele participirati u upravljanju Crkvom kao suodgovorni članovi, npr. u Biskupskoj konferenciji prisutnost provincijala, u dijecezanskim vijećima prisutnost redovnika i redovnica. Drugo - redovnici i redovnice žele pravedniju raspodjelu rada u Crkvi prema sposobnostima, kvalifikacijama i podobnosti "al pari". sa svjetovnim svećenicima.

16. skupina - voditelj: Vlastimira Šarac

zapisničar: Mirabilis Višić

14 sudionika, od kojih 5 redovnika

Nakon zaziva Duha Svetoga započelo se na osnovi prvog predavanja, konkretno o tzv. "Hercegovačkom pitanju". Nakon ozbiljne diskusije jednodušno je zaključeno da je svima potrebna jedna prava informacija o svemu tome. Skupina predlaže i moli jednu kompetentnu osobu, konkretno o. Viktora Nuića, da plenumu razjasni, zapravo dadne opći uvid u cijelu stvar.

Konkretno pitanje: radi li se o borbi za primat ili možda o isključenju redovnika iz pastoralna mjesne Crkve?

U ime skupine daje se prijedlog da se o. Rufinu Šiliću, zagonovniku ovakvih skupova, pošalje brzojav sa željom što skorijeg ozdravljenja i povratka u domovinu.

17. skupina - voditelj: Pero Mijić

zapisničar: Ljerka Kunić

6 sudionika, od kojih jedan redovnik

Najprije se postavilo pitanje: što smo mi u Crkvi? Odgovor se nastojao pronaći u našem redovničkom pozivu - od Boga smo nadjeni, Boga trebamo tražiti i drugima ga svjedočiti. Iskustvo sestre u bolnici pokazuje da njezina prisutnost mijenja atmosferu ponašanja i to pozitivno. Čini se da nas i oni unutar i oni izvan Crkve žele imati i gledaju nas kao sol i kvasac u ovom svijetu.

Drugo pitanje: kako danas služiti mjesnoj Crkvi? Da li treba indirektni apostolat zamijeniti direktnim? Složili smo se u tome da je u našem životu najvrednije raditi s ljubavlju ono što nam je povjerenovo. Važniji je kvalitet negoli planiranje posla.

Završilo se s molitvom zahvaljujući za ovaj susret.

Fides Vidaković, predsjednica UVRPJ:

ZAVRŠNA RIJEČ

Na jednom redovničkom skupu prije nekoliko godina u vatikanskoj auli oživjela je kao poziv i proročno nadahnuće misao Pavla VI:

VI BISTE TREBALI BITI VIŠE CRKVA!

Pretpostavljamo da je tada Sv. otac u svojoj viziji gledao povorke redovnika i redovnica u njihovu hodočasničkom zapućenju k Obećanoj zemlji s potencijalima snage, ljubavi i stvaralaštva, a istovremeno proživljavao u duši svu muku previranja u samoj Crkvi, u čitavom čovječanstvu, radi čije preobrazbe Crkva i postoji.

Nije li ovaj IV. redovnički tjedan u Marijanskoj jubilarnoj godini hrvatskog naroda naš zajednički napor, da bismo osmislili više i dublje svoj redovnički specifikum u Crkvi, svoju crkvenost? Da bi razmislili i spoznali kako biti više Crkva, kako živjeti u ovom sekulariziranom svijetu danas?!

Nismo li kroz ova dva punoradna dana ovdje pod suncem splitske rivijere, koju neprestano umiva plavi Jadran i ne zaboravlja trinaeststoljetnu povijest hrvatske Crkve, zajedno pokušali pojasniti sebi gdje se očituje crkvena dimenzija našeg redovničkog života, koja nam se u sve većoj zahtjevnosti postavlja, da bismo svjēsniji nje u svom životu, koji je istovremeno darivan Bogu i njegovu djelu – Crkvi, u iskrenoj dijaloškoj raspoloživosti tražili i našli svoje mjesto u njoj!?

I za ovo, sada već umorno i završno radno ozračje i nama, predstavnicima redovništva za koje se u našoj zemlji zanijelo do deset tisuća srdaca, upućena je znakovita poruka iz vatikanske aule - BITI VIŠE CRKVA!

Ako smo kroz ovaj naš zajednički rad obuhvaćajući crkveni i pastoralni vid redovništva zavoljeli Crkvu, svoju mjesnu Crkvu pogotovo toliko da smo spremni poistovjetiti se s njom i sutra je punije živjeti, osjećati s njom, brinuti njene brige i potrebe, pripadati joj kao Božji dar, jer to jesmo, biti prisutni u njoj kao suodgovorni za njenovo novo lice, moliti s njom, raditi i trpjeti za nju, u njoj i s njom, tada bi ovaj Redovnički tjedan mogao biti uistinu karios za nas, iskoristena šansa, za naše zrelije ukorijenjenje u mjesnoj Crkvi.

U ovom nastojanju pred nama je MARIJIN LIK. Ona je vitalna stvarnost Crkve. Marija i danas živi CRKVU i pomaže Crkvi živjeti! Nju je naglasio Koncil kao izvor obnove svijeta, stoga je promatrajmo što pažljivije, što dulje, da bi poprimili njezine eklezijalne obrise, da bi nam Ona saopćila svoj život, svoje srce, jer toliko je ostvareno jedinstvo izmedju Marije i Crkve, da se te dvije stvarnosti i neprestano isprepliću.

Da, Marija je sakramenat sjedinjenja s Kristom i sakramenat jedinstva izmedju svih nas koji je nazivamo Majkom. Povucimo tek na čas paralu ONA i MI.

Ona Bogu dana toliko da njen djevičanstvo postaje materinstvo Crkve, koje "transcendira prostor i vrijeme" (egzortacija Signum Magnum, 1967). Mi kao udovi Mističnog Tijela bez prestanka na tome beneficiramo i shvaćamo kroz svijesno sebedarje plodnost osobnog djevičanstva. Marija sva u službi Crkve, koja je njen bogatstvo, doziva nas da se odteretimo i oslobođimo, da bismo mogli biti ono što jesmo. Njezin Fiat i Magnificat žele samo volju Božju i slavu njegovu. Živimo li radikalno svoju karizmu, ne možemo drugim smjerom.

Zato u jutro sutrašnjeg dana kao hodočasnička zajednica podjimo pod solinsko nebo do čijih je zvijezda u našoj davnoj prošlosti dopirala muka onih koji su za vjeru krvlju poškropili solinske kamenjare, uz koje su i tada mirisale kadulje i ružmarini, gdje je kraljica Jelena sagradila kao svjedočanstvo svoje vjere i ljubavi prvo svetište Gospi od Otoka, podjimo, da se sretnemo u zahvalnosti s MARIJOM, našom Majkom. I recimo joj kroz molitvu srca i života!

MARIJO! NAŠA MAJKO!

Ti nisi u svom skrovitom životu Nazareta živjela zauzetost jedne pastoralne radnice, a ipak si po radikalnosti svoga života sva okrenuta Božjoj volji i slavi, sva njemu dana primila pod križem Golgote vanrednu mnisiju u Crkvi – postala si joj Majka, dar Crkvi i nama. Zahvaljujemo ti za tvoje materinstvo i zadivljeni stojimo pred tvojom vjerom, radi koje te blaženom nazivaju svi naraštaji.

Svjesni naše tisućljetne baštine kršćanske vjere želimo po tvojem primjeru i mi vjerovati uvijek i svuda Očevoj ljubavi i onda kad je ne možemo shvatiti.

Pomozi nam rasti i zoriti kroz otajstva vjere i sačuvati u sebi prije svega prostor za osobnu molitvu, klanjanje i hvalu Trojedinom Božu, da bi naš rad u našoj mjesnoj Crkvi mogao roditi plodovima, da bismo uspjeli živjeti u svojim zajednicama karizmu svojih osnivača i po njima mogli biti dovoljno dinamični, da prihvaćamo što od nas očekuje danas učiteljstvo Crkve kroz koncilske dokumente i želje naših mjesnih ordinarija.

Kao tvoji sutrašnji hodočasnici već te večeras molimo da ne zaboravimo odakle dolazimo i kamo želimo stići.

Osjećamo još da je naš hod otežan, da nas mnogo toga sputava. Tvoja Crkva, Božja Crkva, može se danas potvrditi samo kao Crkva siromaha, a mi još posjedujemo previše toga, i zato ne možemo pravo "BITI" CRKVA!

Pokaži nam svima kako se oslobadja i postaje medju drugima i sa drugima ljudskiji, nesebičniji, solidarniji, kako se suradjuje na slavu Božju u ljubavi i poštivanju. Tebi izručamo i težinu Hercegovačkog pitanja.

Trebamo smjelosti i za rizik u Crkvi, i svjetla da se ne zaustavljamo na nebitnom, da oprštamo, da rado služimo, da shvatimo veličinu apostolata žrtve, primjera, patnje.

Da si blagoslovljena za tvoju prisutnost posredovanja, uzora i djelovanja!

U tebi Marijo, Crkva ostvaruje svoju svetost, u tebi svi nalazimo program svog života i djelovanja. Ne dopusti da to zaboravimo i zanemarimo, nego nam isprosi za to milost kod svoga Sina Isusa Krista s kojim uživaš radost vječnosti.

P R I L O Z I

Ivan Peran, provincial, Zadar:

PRIGODNA HOMILIJA

(31.VIII.1976.)

Ovaj je skup danas jedan od bezbrojnih susreta, pojedinačnih i grupnih, prigodnih ili službenih, namjernih ili slučajnih. Kada na koncu pokušamo dati bilancu ili smisao susreta, redovite je to pozitivno: "Dobro je da smo se vidjeli!" Nije li to najlakše bilansiranje, koje bi se moglo nazvati i najjednostavnijim opravdanjem samoga sebe? Ako Apostol opominje: Pazite da se ne sastajete sebi na propasti!, svakako poziva da se razmotri u čemu je ono "što", o čemu ovisi dobre ili nedobro. susreta.

Naš današnji susret u Marijinoj kući - Crkvi Gospe od Zdravlja, a opet u povodu Gospine godine, baš ovdje - uvodi nas u srce i bit dobrote susreta, i tako odmah postavlja težište na pitanje i odgovor: tko se susreće, a ne što i zašto se susreće. Razmotrimo to u Marijinu primjeru. Na to nas nuka, rekao bih, sam Gospodin: "Evo ti majke!" - eto ti uzor!

Andeo: "Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom!" To je susret nebeskog poslanika s jednim "tko" u Mariji, a to je Onaj koji je s njom i koji je milošću ispunjava. Zato će i Marija, kako veli jedan otac kršćanske starine, prije začeti duhom negoli tijelom.

Elizabeta: "Otkad meni da mi dolazi Majka mojega Gospodina?", i "Blažena što povjerava!" - opet govori o susretu jednoga "tko" ili "netko" u Elizabeti s jednim "Tko" ili "netko" u Mariji, a On je jedan te isti: milost i početnik svake milosti - Bog.

Jedna žena - slika svih ljudi "dobre volje": "Blažena utroba koja te nosila i prsi koje su te dojile!" - na svoj način jednakо svjedoči.

Marija očituje da je samo Bog temelj i jamstvo dobrote susreta, da su svi spomenuti susreti - susreti s jednim "tko", a to je sam Beg. "Kako će to biti kad ja ne poznam muža?" - pokazuje da ovaj govor nije "ovostran". To potvrđuje i anđelov odgovor: "Duh Sveti sići će na tebe... I evo, tvoja rođakinja Elizabeta začet će u strosti, jer kod Boga ništa nije nemoguće."

Ovo, rekli bismo, teoretsko raščlanjivanje praktički zaključuje Marija za sebe: "Evo službenice Gospodnje!" i: "Učinite sve što vam reče" (slugama na svadbi u Kani).

Primjena na naše susrete: Krist u nama - po milosti, Krist među nama - po međusebnom ophođenju u riječi, osjećaju, nakani. Prisutnost Bega među nama smije se mjeriti jedino evanđeoskim mjerilom, što znači: po vjeri "vidjeti nevidljivo" i osjetiti one što se ljudski "ne može osjetiti". Jednostavnije: ne očekivati da ćemo Krista susresti u tijelu, biti nadasve pažljivi da ne završi u tijelu što je započeto u duhu. Dakle, svestrano poštivanje, pa, rekao bih, i međusobno strahopoštovanje, koje nadilazi

i najodličniji bonton međuljudskih odnosa.

"Ako je tako" - pitat će Petar - "tke ne može?"
 - Odgovorit će mu Učitelj: "Kod ljudi je doista nemoguće, ali kod Boga je sve moguće". Ali samo: "Kod Boga!"
 Zaključak je sadržan u poruci biskupa sv. Grgura Niškog: "Kad nam je dobrota našega Gospodina udijelila najveće, najbožanskije i prvo ime, da se urešeni Kristovim imenom zovemo kršćanima, treba da sva imena koja tumače ovaj pojam budu u nama tako utjelovljena te se ne učini da se lažno nazivamo kršćanima, već da imamo svjedočanstvo života!" (Iz rasprave o savršenom životu kršćanina).

Braće i sestre!

Kad nam je dobrota našega Spasitelja darovala ime onostranosti, prisutne u vremenu, karizme koju ne dohvaća ljudsko-naravno oko, ni uho, ni tjelesno srce - Nije dano svima razumjeti!, sudjelujmo s onim koji nas je pozvao, da On bude onaj "tko" ili "netko" u našim susretima, a onda će darovano nama postati svima "svjetlo na svijećnjaku i grad na geri!".

Nikola Mate Rošićić, predsjednik VVRPJ:

IZAZOVI REDOVNIŠTVU

(Homilija 1.rujna 1976.)

Kroz ova dva studijska dana mi smo zauzeli i savjesno tražili svoje mjesto u Crkvi, za Crkvu. Željeli smo otkriti ono što je baš specifično za našu redovničku crkvenost. Istraživali smo to kroz teološki i kroz pastoralni vidik. Tražili smo bitne temelje naše urođenosti i ukalamljenosti u Crkvu, tražili smo razloge i mogućnosti našeg apostolstva. To je bio potreban i pošten trud i napor. S tim istim pitanjima bave se i mnogi drugi skupovi i forumi u cijeloj Crkvi.

Suočeni s tim važnim pitanjem, dopustite mi da u ovoj kratkoj meditaciji budem izazovan, da postavim nekoliko upitnika, izazova.

- - -

Mi živimo u duhovnom ozračju potrošačkog i zarađivačkog društva. Ljudi se mjeru po onome što imaju, posjeduju, koliko zarađuju, koliko su kadri potrošiti, a ne po onome što jesu. Imati nadjačava danas biti. Čini se da pod utjecajem tog mentaliteta biva prosuđivan i položaj redovnika u Crkvi, za Crkvu. Naime, jedva da se tko bavi pitanjem o bitnosti redovništva, teologiji redovništva. U prvi plan je stavljeno pitanje o tome što mi kao redovnici radimo, koliko smo uključeni u apostelat, koliko

smo produktivni. U tom smislu govorи se о župama, o katehistickim jama, orguljašicama, domaćicama... I mi sami u svojim vlastitim redovima kao da smo podlegli tom utjecaju pa svoje zajednice mjerimo po broju župa, broju radnih mjesta i broju uposlenih ljudi. A da to ne primjećujemo, mi zaboravljamo ono što je bitno u našem redovničkom životu, u našoj karizmi za Crkvu. Ja u tome vidim veliku opasnost, štoviše, vidim u tome glavni razlog nekim sporovima koji su se pojavili u vezi s ovim pitanjem o mjestu redovnika u mjesnoj Crkvi. Potisnuta je ontologija, a u prvi plan stavljen je funkcija.

Tu nam je potreban radikalni obrat, promjena mišljenja. Moramo vratiti stvari na njihovo pravo mjesto, primijeniti ponovno ispravni način vrednovanja. Mi moramo tražiti ponajprije temeljni smisao našeg redovničkog opredjeljenja, a istom onda mogućnosti i granice našeg pastoralnog djelovanja.

Kad već tražimo svoje mjesto u Crkvi i za Crkvu, onda se mi redovnici možemo usporediti s Božjim narodom koji je tražio svoju obećanu zemlju koju mu je Bog obećao i zakleo se da će mu je dati u posjed. I deista, Bog je ispunio svoja obećanja, ispunio je svoju zakletvu koju je dao. I mi smo slično tom Božjem naredu, i mi hitamo u zemlju obećanu, i mi tražimo lice Boga našega. To je cilj i smisao našeg poziva. Mi smo vječni putnici, na putu, zapućeni. Katkada pronademo svoga Boga i onda se zaustavimo, gramzljivo se držimo postignutog, osvojenog, dobivenog.

Potrebno je ipak da se prisjetimo kako je Bog vodio svoj narod, Izrael, kroz njegovu dugu i mučnu povijest. Izrael je više puta htio pronaći svoga Boga, zaustaviti se, pomiriti se, zadovoljiti se nađenim, postignutim. Mučan je bio put kroz pustinju. Bilo je plača zbog ostavljenih "punih lonaca", bile je mučno raskinuti sa "pripitomljenim tuđinskim bogovima". Ali Bog je zavjeta bio neumoljiv. Kroz iskušenja pustinje, kroz ratove i izgonstva, kroz mnoge nevolje prisiljavao je svoj narod da slijedi svoj jedini put. Bog zavjeta je slomio tvrdu šiju svojeg naroda, dozivajući mu uvijek iznova u svi-jest otajstvo njegova izbora i njegova poslanja. Bog nije dao mira tom svom narodu, vodio ga je i onda kad je taj narod htio ostati, kad se htio vratiti na staro. Da, baš tako će Bog slomiti i saviti i našu šiju, našu nepokornost, naš nepomak, naše vezanosti, našu gramzljivost za ovim ili onim mjestom. Bog nas želi voditi kamo on hoće, a ne želi štititi našu želju da ostanemo ondje gdje mi to želimo, gdje smo se udomačili, gdje smo otkrili način da se sitimo punim loncima. Bog će srušiti naše podignite oltare, poljužjati naše sigurnosti, naše vezanosti, jer nas želi voditi i dovesti tamo gdje to on želi. Stoga na bit redovničkog poziva spada ta trajna raspoloživost, ta trajna spremnost da podemo, i da se zaputimo gdje nas Bog zove. Potrebno je da svoj poziv ne pretvorimo u statičnost naših radnih mjesta, naših skamenjenih struktura.

Na nama je da idemo naprijed, da učinimo preboj, da živimo dinamizam svojeg hodočašćenja u zemlju obećanu. Potrebna je raspoloživost srca, spremnost i svijest da Boga treba slijediti, slušati, tražiti...

- - -

Sa svojim se Bogom ne može poigravati, Boga ne možemo prisiljavati da se pokori našim prehtjevima. To neka nam bude posebno pri svijesti sutra kada ćemo zajednički hodočastiti Gospodinu od Otoka. Tamo su nekoć došli i tamo su nekoć djelovali naši prvi redovnici i redovnice, a danas od svega toga postoje samo uspomene prošlosti, zapisane u kamenim ruševinama. I to je jedno svjedočanstvo povijesnog hodočasničkog raspoređenja redovništva. Stoga se pred likom Gospe od Otoka želimo iskreno pomoliti svome Bogu da i nas vodi, da nas povede kroz ova današnja zbivanja u svijetu i Crkvi, kroz prašnjave ceste naše domovinske povijesti. Pomolit ćemo se Bogu da nam podari milost pouzdanja i povjerenja, da se ne bismo zaustavili, već da bismo kročili naprijed. Neka Bog, naš dobri Otac, prigne i naše šije, neka slomi naše otpore, neka nas poveđe, neka od nas učini svoje sinove i proroke, koji će u ovoj Crkvi podići istinski proročki glas i prednjačiti u hodočasničkoj zapućenosti prema našoj jedinoj "zemlji obećanja", prema višnjim vrednotama. Bog je Gospodar našeg života, Gospodar naših zavjeta! On neka nas vodi i

neka nas dovede tamo gdje je obećao, tamo gdje nas želi.
Bog neka nam se smiluje i neka nam pokaže svoje lice, da
ga slijedimo, da mu budemo raspoloživi, da mu u radosti
služimo na svom trajnom hodočasničkom putu.

Frane Franić, nadbiskup splitski:

DIMENZIJA CRKVENOSTI REDOVNIČKIH ZAVJETA

(Homilija u Solinu, 2.IX 1976.)

"Blažena si Ti, jer si povjerovala da će Ti se do-goditi što ti je rečeno od Gospodina" - rekla je Elizabeta Mariji.

Marija je zaslužila blaženstvo time što je postala Majka Božja, ali još više time što je vjerovala u riječ Božju, da će se ispuniti sve ono što je ta riječ Božja njoj kazala.

I mi ćemo zaslužiti blaženstvo koje nam Krist obećava ako budemo vjerovali da će se obistiniti na nama, u Crkvi i u svijetu, sve ono što nam govori ta Božja riječ. Božja riječ je stvorila svijet, Božja riječ je taj svijet otkupila i otkupljuje. I nema druge obnove za nas, ni za Crkvu, ni za svijet, nego da prihvativimo tu Božju riječ s pravom vjerom i na nju odgovorimo čitavim svojim bićem. I ne samo da je prihvaćamo razumom, nego i srcem i svojim djelima i praksom. Što budemo radikalnije prihvatali Božju Riječ, bit ćemo blaženiji.

Naši biskupi traže od svih nas, pa i od nas svećenika, redovnika i redovnica, dapače u prvom redu od redovništva – duhovnu obnovu. Ta obnova počinje s vjerom i mi se trebamo uklopiti u ovo duhovno gibanje našega naroda, baš po tome što ćemo obnoviti vjeru. Jer ako Crkva treba da-nas obnove, onda ta obnova ne može drugačije početi nego

s vjerom. Sveti sabor Tridentinski naime kaže da je vjera početak i korijen svakoga opravdanja, tj. svake svetosti. A tko bi drugi morao biti bolji nosilac svetosti u Crkvi nego baš redovnici i redovnice! Oni su te izabrane duše koje imaju donositi - u prvom redu - vjeru, i to živu vjeru, vjeru oživljenu ljubavlju i nadom u Božju riječ i da se u toj vjeri obnavljaju. Obnavljajući sebe, obnavljaju Crkvu i svijet.

Svi smo mi pozvani na svetost po vjeri, ufanju i ljubavi, jer Crkva nije ništa drugo - ako gledamo sa karizmatičkog stanovišta - nego zajednica vjere, ufanja i ljubavi, ali one prave vjere, pravog ufanja i prave ljubavi. A eto, kad je ona takva zajednica, onda ona živi od te vjere, ufanja, ljubavi; živi od snage vjere, ufanja i ljubavi. U pojedinim periodama njezine povijesti vjera može biti jača, u drugima može biti slabija.

Danas se upravo radi o tome da su snage koje su protivne vjeri ojačale i zato vjera, ako hoće da odoli tim snagama, mora postati jača, mora postati suvremenija, mora se bolje ucijepiti u duše da se one mogu odhrvati navalama nevjere, navalama mržnje i nasilja, a i navalama nekog očaja koji obuhvaća svijet a prodire i u Crkvu. Svi smo na to pozvani, jer to je svetost. Svi oni koji su kršteni, kaže nam II. vatikaniski sabor, svi su već krštenjem pozvani na svetost, a to je još potvrđeno sa svetom krizmom. Prema tome, poziv na svetost, poziv na obnovu,

na svetost po vjeri, ufanju i ljubavi dužnost je svih kršćana. Nije svetost u zavjetima, nego je svetost u posvećenju po krštenju, po ucjepljenju u Krista, u njegov život, u njegovu muku, križ, smrt i uskrsnuće, što biva po svetim sakramentima krštenja, krizme, osobito euharistije, ispovijedi i drugih sakramenata.

Prema tome, nije neka specifičnost redovničkog staleža težnja za svetošću. Zavjeti su samo put do svetosti. Oni su samo sredstvo kojim izabrane duše hoće da ostvare na poseban način život vjere, život ufanja i život ljubavi u ovom svijetu. Zavjeti ili evanđeoski savjeti su dar Božji Crkvi, kaže nam II vatikanski sabor (Lumen Gentium). Nisu to darovi za pojedince niti pojedine skupine, nego su to darovi dani čitavoj Crkvi kao cjelini, kao zajednici. Kojoj su Crkvi to dar Božji? Onoj Crkvi koja je ujedno organizam i organizacija; onoj Crkvi koja živi Duhom Svetim, koja živi milošću Božjom, milošću vjere, ufanja, ljubavi i drugih moralnih kreposti ulivenih ili stečenih. Onoj Crkvi koja je ujedno dobro vidljiva organizacija, sa strukturama, ustanovljena od Krista, na čelu s papom i biskupima, koji su u zajednici s papom i s vjernicima, koji trebaju biti ne pasivni članovi Crkve, nego aktivni članovi u čitavom životu Crkve.

Eto, to su zavjeti, dar Božji Crkvi za izabrane duše. I oni i evanđeoski savjeti koji su dani Crkvi, od Crkve trebaju biti verificirani, ovjerovaljeni, tumačeni.

Od Crkve oni su branjeni, od Crkve oni su promicani, jer Crkva od njih živi u svojem najizabranijem dijelu.

Zaista, kad ne bi bilo tih izabranih duša, kad ne bi bilo konkretno vas - Bog bi bio dalje od ovoga grešnoga svijeta, ali baš po redovništву, po onima koji vrše evanđeoske savjete, po polaganju zavjeta koji se polazu Crkvi, Bog je bliže ovom svijetu. Oni su naime znak prisutnosti Božje u svijetu, znak su da Bog nije zapustio ovu grešnu zemlju, nego da je on uvijek tu.

I sada, evo, mi treba da se obratimo i da budemo jasan znak, autentičan znak prisutnosti Božje. Ne samo onako teoretski, nego i konkretno, svaki na svom mjestu, svaki u svojim karizmama, kako se to danas lijepo kaže. Danas se mnogo razvija osobnost, ističe se dostojanstvo vlastite osobe. To je lijepo i dobro, ali pazimo da ne bismo ovu svoju znakovitost malo zamglili, da je ne bismo potamnjeli; pazimo da ne bismo došli do te pomisli da postoje vremena i periodi i časovi kad se mi možemo odmarati od te svoje znakovitosti, kad se možemo - na neki način - utopiti u anonimnost, kad nam nije stalo da budemo bilo čiji znak. Ne samo da ne budemo znak posvećenih osoba po zavjetima, nego da ne budemo znak niti osoba koje su posvećene po sv. krštenju u ovom grešnom svijetu. Pazimo da nas svijet ne apsorbira i asimilira, nego da mi budemo sol koja grize, svijetlo koje rastjerava tmine. Nikada se neće svijetlo i tama pomiriti, nikad

se neće sol sa onom nezačinjenom hranom složiti, da neće biti neke oporbe.

Zato u današnje vrijeme moramo dobro shvatiti svoju ulogu, ulogu znaka. Crkva je opći sakramenat spasenja, kaže nam II. Vatikanski sabor (L. G.), to jest isti sabor koji je rekao da je redovništvo Božji dar dan Crkvi i da Crkva mora regulirati i da Crkva mora braniti i tumačiti.

I zato ja moram izaći iz neke vrsti svojeg pretjerenog individualizma - koji se iživljuje u nekom, rekao bih, psihologizmu i vlastitim shvaćanjima, u nekoj pretjeranoj osobnosti - i moram jedanput ući u teološku dimenziju svojih zavjeta, u crkvenost svojih zavjeta, da zavjete shvaćam onako kako ih Crkva shvaća, da ne bih ja možda došao do toga da bih pod uplivom svoje privatne inspiracije ili neke dnevne spontanosti - kojom me vodi svakog dana Duh Sveti - počeo krojiti svoja pravila i svoje konstitucije, a ne one koje je Crkva odobrila. Jer, kad Crkva odobri konstitucije-pravila, to nije samo jedan puki disciplinski akt, nego je to jedno posredništvo Crkve, kojim ona posreduje između družbe i Boga, koji prima moje zavjete, moje posvećenje i mene koji sebe posvećujem Bogu u duhu tih konstitucija i pravila odobrenih od Crkve. Bez tog posredništva moje zavjetovanje bi bilo bez pravog smisla, bez prave znakovitosti i bez prave efikasnosti.

Ne može se to istrgnuti iz opće Crkve, niti se može istrgnuti iz mjesne Crkve, te konkretne, te skromne, te više puta jadne Crkve, koja se muči i kinji s poteškoćama. Ja sam tu kao znak prisutnosti Božje, jedan veliki specifični znak, јајјасniji znak Božje prisutnosti i Kristova djelovanja, vidljiva u Crkvi i svijetu.

Redovništvo je dalo Crkvi najviše svetosti. Time su zavjeti u praksi i konkretnosti pokazali svoju djelotvornost. Iako je svetost u ljubavi, i prema tome svi smo pozvani na svetost i svi imamo sredstva da postignemo ljubav, ipak zavjeti su se u praksi pokazali, po mom mišljenju, најefikasnije sredstvo i najbolji put do ostvarivanja te ljubavi. To je bilo u praksi, jer 90% svetaca od 6. stoljeća pa dalje dolaze iz redovničkog staleža. Zašto je to? Mislim da je to najviše zato što zavjeti najvećma i najbolje upriličuju Kristovu osobu koja ih prima.

II. vatikanski sabor s pravom je naglasio da zavjeti ne umanjuju ljudsku ličnost, nego je povećavaju. Siro-maštvom se ne okrnjuje bogatstvo naše ličnosti i naš odnos prema materijalnim dobrima. Čistoćom se ne umanjuje zrelost ljudske osobe, nego se povećava. Poslušnošću ne postajemo automati, nego ljudi s većom slobodom. Ništa zavjeti ne okrnjuju moju ličnost ni u pravom posjedovanju sebe, ni svoje volje, ni stvari koje me okružuju. To je dobro da je naglašeno, i to moram imati pred očima danas,

osobito danas, kad nam se kaže da vjera, osobito vjera po zavjetima, otuđuje, a to znači zaglupljuje čovjeka, da mu oduzima zapravo spontanu upotrebu razumskih, afektivnih i drugih njegovih snaga. To moramo dokazati i vi to dokazujete svojim raznovrsnim karizmama da to nije tako.

Ali ovdje moramo reći da vjera donosi ne samo afirmaciju nego i negaciju svijeta. I samo tolika je afirmacija koja donosi život po vjeri kolika je negacija. I upravo su zavjeti po negaciji, po križu koji oni donose, stvarali svetost.

I koja bi šteta danas bila kad bi se križ htio izvući iz redovničkoga života, kad bi se sve pustilo spontanosti, osobnoj slobodi, a ne crkvenim odredbama i verifikaciji Crkve i autentičnom crkvenom životu u Božjem duhu koji u Crkvi djeluje. Koja bi šteta bila kad bi onda na taj način nestalo svetosti u redovničkom staležu, Koja bi bila šteta, kako kaže II vatikanski koncil (L G), da redovnici ne pokazuju kako se Krist vladao sa siromasima, kako se Krist vladao u molitvi, kako se Krist vladao u trpljenju, kako s djecom, kako s bolesnicima. Sve su to posebne karizme u raznim vrstama redova. I ovi su nam prednjačili, oni su bili one ideje, ona svjetla koja smo mi drugi naslijedovali. I sada kad bi nestalo tih križeva, tih svjetlila, Crkva bi bila jako osiromašena, opet bi se vratila na ono početno stanje kad su biskupi sa svojim vjernicima bili nosioci svetosti.

Ali, ja ne vjerujem da će se to dogoditi, da neće i dalje braća franjevci biti uzor siromaštva, nego da bi bili uzor bogatstva, da bi živjeli u bogatijim samostanima nego - recimo - biskupi u svojim kućama; da na pr. isusovci ne bi bili uzor u poslušnosti, nego da bi se pretvorili u profesionalne kritičare; da bi na pr. braća dominikanci zamukli u svom profetizmu navještajući pravilno Božju objavljenu nauku pa da bi morali preuzeti tu ulogu - to bi bilo ogromno osiromašenje; da ha pr. braća salezijanci ne bi više toliko posvećivali pažnje u nadnaravnim sredstvima odgoja, nego se samo dali na čisto sekularni odgoj - pa bismo morali mi, vjernici, to preuzimati. Kad bi se sestre na pr. pretvorile u velike diplomatinje, a mi bili jadnici koji evo govorimo ovako naivnu i iskrenu Božju istinu, pred svima i svakim - mislim da bi to bilo ogromno osiromašenje. Hoćemo da redovništvo ostane najplemenitiji, najcjenjeniji, najsavršeniji dio naše Crkve, onaj koji pokazuje i koji ostvaruje Boga među nama, Božji život s nama, među nama, u dušama i u Crkvi - i to u današnje vrijeme. I mi kao biskupi, kao prvi red osnovan od samog Krista kojemu je bio njegov prvi general sv. Petar, a danas je papa,

Sv. Toma tumači da su biskupi red koji je već i dostigao savršenstvo tako da se biskupski red sastoji u konteplaciji, a akcija je samo pomoć i izvire iz konteplacije. I prema tome, danas kad Vam govorim, sve što kažem vama, kažem i sebi. Molim vas da moje riječi

primite iz čista srca. Bila bi velika šteta za Crkvu kad se Crkva ne bi mogla dobro sporazumijevati sa svojim najodličnijim sinovima i kćerima, kad bi se zaboravilo da su ti sinovi i kćeri proizišli iz lokalne, partikularne, mjesne Crkve i da su oni na neki način nju prerasli, a danas opet u nju vraćaju na jedan poseban način u koliko je važnost te partikularne Crkve naglašena u II. vatikanskom saboru i prema tome naglašena je uloga i redovništva u toj mjesnoj Crkvi. I da se nađe, onda i u našoj svijesti mjesto i način suradnje na čast Božju, na slavu Krista Gospodina, njegove Majke – prve vjernice, prve posvećene osobe poslije Krista Gospodina; na službu ovoga svijeta, svijeta kojemu se mi ne želimo suprostavljati, nego ga želimo ljubiti, ali želimo baš iz ljubavi prema njemu da mu naviještamo Božju riječ, da u njemu budemo jedan jasan znak Božje prisutnosti i Božjeg života u ovom svijetu.

Draga braćo, ovo neka bude naša molitva u ovoj Svetoj marijanskoj godini koju, čemo brzo proslaviti i završiti, i neka bude i nastavak našeg redovničkog života u ovom suvremenom svijetu, u našem hrvatskom i slovenskom narodu i svim drugim narodima i narodnostima u ovoj našoj zemlji u kojoj živimo.

ANKETA O IV. REDOVNIČKOM TJEDNU
(obrada i komentar: Gabrijel Štokalo)

Svi sudionici Tjedna, kada su na samom početku dobili ulaznicu s priloženim fasciklom, našli su u njemu kratki nacrt predavanja, upute za liturgijska slavlja i jedan neispunjeni anketni list. Taj je upitnik najprije tražio opće podatke o ispitaniku (da li je redovnik ili redovnica, kojoj dobroj skupini pripada), a zatim je iziskivao odgovore na šest postavljenih pitanja s dva potpitanja. Organizatori Tjedna htjeli su dobiti s jedne strane neki sud prisutnih redovnika i redovnica, a s druge strane i neke sugestije za daljnji rad.

Da vidimo, dakle, što i koliko možemo zaključiti iz ove ankete. Najprije ćemo pogledati ispitanike po spolu i po dobnim grupama.

TABELA I.

I S P I T A N I C I		redovnice broj - posto	redovnici svi zajedno broj - posto	
Na anketu je odgovorilo ukupno	135	71%	54	29%
			189	100%
Iz dobine grupe A: do 25 god.	26	19	16	42
" " B:26-35 god.	46	34	12	58
" " C:36-50 god.	36	27	17	53
" " D:51-65 god.	24	18	9	33
" " E:preko 65 g.	3	2	-	2

Na Tjednu je sudjelovalo oko 550 redovnika i redovnica, a broj predanih anketnih listova iznosi točno 189, dakle, samo 34 posto, malo više od jedne trećine. Kako ta jedna trećina nije bila odabirana ni po kojem ključu, možemo pretpostaviti da se radi o "pismenijima", o revnijima i savjesnijima, koji su i na taj način htjeli izvršiti svoju dužnost.

Što se tiče razdiobe po spolovima, odnos 71% prema 29% za redovnice ne predstavlja stvarni odnos u cijelokupnom skupu svih sudionika Tjedna. Premda nemamo točne podatke koliko je jednih, a koliko je drugih bilo na Tjednu, realno je pretpostaviti da su redovnice bile zastupljene s više od 71 posto. Procjene se kreću na preko 80 posto, a to s druge strane znači da su od prisutnih sudionika redovnici bili "pismeniji" i u većem postotku ispunili i predali anketni list.

Napominjem da je među muškima bio i jedan dijecezanski svećenik i njegov je anketni list ispunjen po svojim izričajima otprilike kao i kod većine redovnika, pa je i pridružen njihovu broju: 53 plus 1 - jednak 54.

Najbrojnija je dobna grupa B, deset najboljih godina (26-35), a brojnost su joj osigurale redovnice; slijedi grupa srednjaka C (36-50), koja je čak najbrojnija među redovnicima. Najmlađi su (do 25) dobro zastupljeni, posebno redovnici (30%). Starija dobna grupa (51-65) okupila je jednak postotak redovnica i redovnika (17%). Samo su tri

redovnice prešle 65 godina i one su pažljivim rukopisom ispunile svoje anketne listove, pa ćemo tim našim dobrim staricama, bogatima ne samo godinama već i dobrim djelima, posvetiti u obradi ankete i u popratnim tabelama pažnju koja zaslužuje ta dobna grupa.

Sama činjenica da imamo pet dobnih grupa, traži produžene tabelarne prikaze, kako vidimo već pri obradi prvog pitanja o motivima ili poticajima za sudjelovanje na Tjednu.

- - -

25 ili 13 posto anketnih listova nema odgovora na prvo pitanje - više ženskih negoli muških - ali zato priličan broj njih navodi više motiva ili razloga, pa smo dobili čak 202 odgovora na

pitanje broj 1: ŠTO VAS JE POTAKLO DA SUDJELUJETE NA TJEDNU? Sve primljene odgovore s malo truda i pojednostavljenja predočuje

TABELA II.

ODGOVORI NA 1. pitanje	redovnica broj-posto	redovnika broj-posto	svih zajedno broj-posto
SVI ODGOVORI ZAJEDNO	140 69%	62 31%	202 100%
- sama tema	36 26	14 23	50 25
- produbljivanje redovničke dimenzije	33 23	9 14	42 21
- da se obogatim	19 13	18 29	37 18

- poslušnost	14	10	8	13	22	11
- znatiželja	11	8	9	14	20	10
- da se susretnem s mnogima	15	11	1	2	16	8
- slučajno dodjoh	12	9	3	5	15	7
SVI odgovori dobne grupe A	32	65	17	35	49	100
- sama tema	7	22	1	6	8	16
- produbljivanje svog redovništva	5	16	-	-	5	10
- da se obogatim	5	16	3	18	8	16
- poslušnost	2	6	6	35	8	16
- znatiželja	4	12	5	29	9	18
- da se susretnem s mnogima	4	12	1	6	5	10
- slučajno dodjoh	5	16	1	6	6	12
SVI odgovori dobne grupe B	42	76	13	24	55	100
- sama tema	13	31	5	38	18	33
- produbljivanje svog redovništva	13	31	1	8	14	26
- da se obogatim	1	3	5	38	6	11
- poslušnost	3	7	-	-	3	5
- znatiženja	3	7	2	16	5	9
- da se susretnem s mnogima	6	14	-	-	6	11
- slučajno dodjoh	3	7	-	-	3	5
SVI odgovori dobne grupe C	40	65	22	35	62	100
- sama tema	8	20	6	27	14	23
- da produbim svoje redovništvo	9	23	7	32	16	26
- da se obogatim	10	25	5	22	15	24
- poslušnost	5	12	1	5	6	10

- znatiželja	1	2	1	5	2	3
- da se susretнем u zajedništvu	4	10	-		4	6
- slučajno dodjoh	3	8	2	9	5	8
<u>SVI odgovori dobne grupe D</u>	<u>24</u>	<u>71</u>	<u>10</u>	<u>29</u>	<u>34</u>	<u>100</u>
- sama tema	7	29	2	20	9	26
- da produbim svoje redovništvo	6	25	1	10	7	21
- da se obogatim	3	13	5	50	8	23
- poslušnost	4	17	1	10	5	15
- znatiželja	2	8	1	10	3	9
- da se susretнем u zajedništvu	1	4	-		1	3
- slučajno, prigodice dodjoh	1	4	-		1	3
<u>SVI odgovori dobne grupe E</u>	<u>2</u>	<u>100</u>	<u>-</u>	<u>2</u>	<u>100</u>	
- sama tema	1	50	-		1	50
- znatiželja	1	50	-		1	50
<u>NISU ODGOVORILI ZAJEDNO uvezši</u>	<u>19</u>	<u>14</u>	<u>6</u>	<u>11</u>	<u>25</u>	<u>13</u>
-- iz dobne grupe A	1	4	2	13	3	7
-- iz dobne grupe B	8	17	2	17	10	17
-- iz dobne grupe C	6	17	1	6	7	13
-- iz dobne grupe D	3	13	1	11	4	12
-- iz dobne grupe E	1	33	-		1	33

Sve sam odgovore svrstao u sedam kategorija:

1. "Sama tema" - mnogi su baš tako naveli, a drugi su na ovaj ili onaj način spominjali - naslovnu temu Tjedna: "Redovnici u mjesnoj Crkvi", a poneki su poimence

spomenuli i temu N.N. predavača. Ova je kategorija okupila cijelu jednu četvrtinu svih odgovora (25%), a najviše su se tako izrazili ispitanici najboljih godina - dobne grupe B: 18 (ili 33%) odgovora iz te grupe. Svakako, okupljanje oko ove kategorije pokazuje pravilnu motivaciju.

2. Isto se to može reći za drugu kategoriju odgovora: "Produbljenje redovničke dimenzije", doslovno ovako ili slično formulirano. Ovakvi su izričaji mogli dozvoliti da se radi baš o produbljivanju eklezijalne dimenzije redovništva, pa bismo to mogli staviti u prvu kategoriju, međutim, ako izričito nije spomenuta eklezijalnost ili slična riječ, smjestio sam takav odgovor baš u svu kategoriju, jer su mnogi odgovori, posebno redovnica, očito imali u vidu baš samo produbljavanje duhovnosti svojeg redovništva - premda, znamo, ta duhovnost, pravo shvaćena i življena, nužno pozitivno djeluje na cijelu, pa i mjesnu Crkvu. - Lijepi postotak odgovora (21%), posebno dobnih grupa B i C (26%), okupljenih u ovoj kategoriji, svjedoči o iskrenoj želji tolikih redovnika i redovnica da iskreno prodube i pravilno prožive svoje zvanje, pa su čak to uzeli kao glavni motiv svojeg dolaska na Tjedan.

3. "Da se obogatim", izrečeno je i ljepše i često opširnije, na primjer: "Da slušam mišljenja drugih, pa sebe i svoje mišljenje kontroliram i korigiram, te se tako usavršujem i obogaćujem". Zbog tih i sličnih izričaja, svakako moramo pozitivno ocijeniti i ovih 18 postotaka

odgovora u ovoj kategoriji, koja je više zastupljena u starijim dobnim grupama: u C (s 24%) i u D (s 23%).

- Nekoliko odgovora, uglavnom muških, uz uzričaj: "Da se obogatim!", nadodaju "I da druge obogatim" ili "da doprinesem..."

4. Poslušnost: "Poslali su me starještine" ili slično, zastupana je kao motiv dolaska u 11 posto odgovora, koje susrećemo u svim dobnim kategorijama, a najviše u A (s 16%), i u D (s 15%). Napominjem da gotovo svi takvi odgovori izražavaju i "zahvalnost starješinama koji su im omogućili sudjelovanje na Tjednu.

5. "Znatiželja" ili "znatiželjnost" je gotovo uvijek izražena baš tom riječju, a zastupljena je više kod mlađih: dobna grupa A čak s 18 postotaka, dok je opći postotak 10%. Većina je odgovora stavila kao razlog znatiželji: "Jer mi je ovo prvi put da sudjelujem u ovakovom skupu!" - Inače je simpatična iskrenost onih koji su priznali običnu "znatiželju", a k tome je lijep broj njih nadodao: "I zadovoljna /-an/ sam s ovim što sam vidjela /-io/ i čula /-o/!

6. "Da se susretam s mnogima - u zajedništvu". Neki su ovaj razlog ilustrirali: "Kako je lijepo vidjeti toliko braće i sestara raznih redova i družbi - toliko raznolikosti!" - Mlađe dobne grupe više spominju ovaj razlog - grupa A (10%), B (11%) - dok je opći prosjek nešto manji (8%). - Sami navodi "susreta u zajedništvu" govore i o eklezijskoj i o redovničkoj dimenziji ove kategorije

odgovora, pa sam ih ipak želio posebno prikazati, a ne uvrstiti u prvu ili drugu kategoriju, jer ipak predstavljaju nešto specifično.

7. "Slučajno" ili "prigodice dođoh" ponajviše je baš tom riječju izraženo, a ponekad "prigodice" objašnjavaju izričito: "Prigodom solinskih hodočašća", neki opet spominju "blizinu mjesto održavanja Tjedna" - Sve u svemu, tih 15 odgovora (7%) nije baš tako površno kako bi sama riječ mogla nagovijestiti.

Pet je odgovora naglasilo: "Sudjelovao-la sam do sada svaki put", ali su uz tu konstataciju naveli jedan od gornjih razloga kao poticaj koji ih je i sada doveo. - Općenitá uzevši, motivi dolaska na Tjedan, premda različito izraženi, dovoljno su u prosjeku vrijedni i duboki, samo su pojedini iz kategorije "znatiželje" pomalo bizarni.

Pitanje broj 2: JESTE LI MOGLI PRATITI I RAZUMJETI
SVA PREDAVANJA?

177 anketnih listova imalo je odgovor na ovo pitanje, a 12 njih bilo je bez odgovora. Inače su odgovori uvijek dovoljno jasni: DA ili NE, s čestim dodatkom: NE prvo predavanje, pa i dalje... "zbog mnoštva međunarodnih riječi!"

Odgovore je lako prikazati u tabeli:

TABELA III.

ODGOVORI NA 2. pitanje		redovnica broj - posto		redovnika svih zajednic broj-posto		redovnika svih zajednic broj-posto
SVI ODGOVORI ZAJEDNO		144	70%	53	30%	177 100
DA		85	69	46	87	131 74
NE		39	31	7	13	46 26
SVI odgovori dobne grupe A		26	63	15	37	41 100
DA		15	58	10	67	25 61
NE		11	42	5	33	16 39
SVI odgovori dobne grupe B		41	77	12	23	53 100
DA		32	78	11	92	43 81
NE		9	22	1	8	10 19
SVI odgovori dobne grupe C		32	65	17	35	49 100
DA		18	56	16	94	34 69
NE		14	44	1	6	15 31
SVI odgovori dobne grupe D		23	72	9	28	32 100
DA		18	78	9	100	27 84
NE		5	22	-	-	5 16
SVI ODGOVORI dobne grupe E		2	100	-	-	2 100
su DA		2	100	-	-	2 100
NISU ODGOVORILI ZAJEDNO uzevši		11	8	1	2	12 6
-- iz dobne grupe A		-	-	1	6	1 2
-- iz dobne grupe B		5	11	-	--	5 8
-- iz dobne grupe C		4	11	-	-	4 8
-- iz dobne grupe D		1	4	-	-	1 3
-- iz dobne grupe E		1	33	-	-	1 33

Broj negativnih odgovora upućuje, s jedne strane, na iskrenost anketiranih, a s druge strane, govori o tome da bi ipak trebalo uvažiti primjedbe o internacionalnim riječima, za koje su neki odgovori tražili da bi se usput i protumačili, bar kad se prvi put spominju.

Što da mislimo o 6 posto anketiranih koji su predali anketni list ne odgovorivši na ovo pitanje? Zanimljivo je da su to odreda redovnice, koje u prosjeku imaju manju naobrazbu od redovnika, a i onaj jedini redovnik pripada najmlađoj grupi, pa možemo pretpostaviti da još nema završenu teologiju. Može se, dakle, s veoma velikom vjerojatnošću pretpostaviti da su ti ispitanici po istini bili bliži negativnom odgovoru, pa su se opredijelili da ništa ne napišu. Mlade redovnice su otvorenije, pa su negativno odgovorile, i to čak 42 posto iz dobne grupe A.

Što misliti o onih 64 posto sudionika Tjedna koji nisu uopće ispunili anketni list? Mislim da je realno pretpostaviti da velika većina ima prosječno manju naobrazbu od onih koji su anketu ispunili. Dakle, više bi neanketiranih dalo negativan odgovor. Sa svom sigurnošću možemo zaključiti da mnogo više od jedne četvrtine (anketirani pokazuju 26%) svih sudionika Tjedna nije moglo razumjeti ni pratiti, posebno prvo predavanje. Za redovnice mislim da neću pogriješiti ako tvrdim da polovica njih na Tjednu nije sve mogla razumjeti niti pratiti, kad je 31 posto anketiranih odgovorilo negativno, a 8 posto nije ni dalo odgovor.

Budući organizatori i predavači na Tjednu moraju voditi računa o tome.

Pitanje broj 2A: IMATE LI KAKVU PRIMJEDBU U VEZI S PREDAVANJIMA

U 109 anketnih listova bilo je traženih primjedbi, bilo da su baš napisani ovdje, bilo pod zadnjim pitanjem, ali se stvarno sadržajem odnose na primjedbe o predavanjima. Bilo je i više primjedbi na pojedinim listovima, pa ih nakon pojedinačnog i nebitnog pojednostavljenja možemo prikazati u slijedećoj tabeli:

TABELA IV.

Na pitanje 2A. primijetili su	redovnice broj-posto	redovnici broj-posto	svi zajedno broj-posto
SVE PRIMJEDBE ZAJEDNO.	92	68%	43
			32% 135 100%
- približiti ih slušateljstvu	32	35	9 21 41 30
- više konkretnosti	17	18	8 19 25 19
- više duhovnosti	10	11	12 28 22 16
- pohvalno	12	13	9 21 21 16
- previše statistike	15	16	4 9 19 14
- tehničke primjedbe	6	7	1 2 7 5
SVE primjedbe dobne grupe A	15	54	13 46 28 100
- približiti predavanja slušateljstvu	9	60	5 39 14 50
- trebala su biti konkretnija	1	7	- 1 4
- više duhovnosti	-	-	2 15 2 7
- izraziše se pohvalno	-	-	4 31 4 14
- previše je bilo statistike	3	20	2 15 5 18
- tehničke primjedbe	2	13	- 2 7

SVE primjedbe dobne grupe B	25	74	9	26	34	100
- približiti predavanja slušateljstvu	9	36	1	11	10	29
- više konkretnosti i praktičnosti	4	16	3	33	7	21
- više duhovnosti	4	16	2	23	6	17
- izraziše se pohvalno	4	16	3	33	7	21
- previše je bilo statistike	4	16	-	-	4	12
SVE primjedbe dobne grupe C	27	68	13	32	40	100
- približiti predavanja slušateljstvu	11	41	2	15	13	32
- više konkretnosti i praktičnosti	3	11	3	23	6	15
- više duhovnosti i teološke dubine	2	7	5	39	7	18
- izraziše se pohvalno	4	15	2	15	6	15
- previše je bilo statistike	5	19	1	8	6	15
- tehničke primjedbe	2	7	-	-	2	5
SVE primjedbe dobne grupe D	25	76	8	24	33	100
- približiti predavanja slušateljstvu	3	12	1	12	4	12
- više konkretnosti i praktičnosti	9	36	2	25	11	34
- više duhovnosti i teološke dubine	4	16	3	38	7	21
- izraziše se pohvalno	4	16	-	-	4	12
- previše je bilo statistike	3	12	1	12	4	12
- tehničke primjedbe	6	7	1	2	7	7

<u>BEZ PRIMJEDBI</u>	<u>ZAJEDNO</u>	<u>UZEVŠI</u>	61	45	19	35	80	42
-- iz dobne grupe A			13	50	7	44	20	48
-- iz dobne grupe B			22	48	3	25	25	43
-- iz dobne grupe C			15	42	6	35	21	40
-- iz dobne grupe D			8	33	3	33	11	33
-- iz dobne grupe E			3	100	-		3	100

Napominjem da su neki pod ovim podupitom stavljali opće primjedbe na cijeli rad Tjedna, pa sam to ostavio za zadnje pitanje. K tome su dvojica redovnika napisali da bi imali što primijetiti, ali da nema prostora, dok je nekoliko njih bilo dovitljivije, posebno to vrijedi za redovnice, pa su pisale na poleđini anketnog lista.

Što se tiče pojedinih natuknica, razumije se da primjedbe nisu ovako jednostavno bile formulirane, zato je potrebno malo razjašnjenja:

1. "Približiti predavanje slušateljstvu", uz to su sejavljale napomene o internacionalnim riječima i sve ono što smo uglavnom čuli pri obradi pitanja broj 2. Žao posto svih primjedbi spada u ovu kategoriju, najmlađa dobna grupa vodi s 50 posto, a grupa C ima 32 posto. Razumije se da redovnice pokazuju veći postotak, osim u dobnoj grupi D. Njihov je prosjek 35 posto, a za najmlađu grupu čak 60 posto, dok grupa C ima 41 posto, grupa B 36 posto primjedbi.

2. Druga kategorija primjedbi obuhvaća one koji su željeli više konkretnosti i praktičnosti, čak i više sugestija i gotovih recepata (ne mnogo njih) za rješavanje problema. 19 posto primjedbi iz ove kategorije razmjerno su podjednako razdijeljene na redovnike i redovnice, a po dobnim kategorijama najviše ih nalazimo u dobroj grupi D (34%), pa u grupi B (21%) dok najmlađa grupa A ima samo jedan glas mlađe redovnice u ovoj kategoriji.

3. Pod kategoriju "više duhovnosti i teološke dubine" stavio sam, osim primjedbi koje su tako doslovno ili slično zvučile, još i one koji se tuže da u predavanjima nije bilo "unkcije", da su bila "trijumfalistička", da se nije vodilo računa o "kontemplativnim redovima koji kod nas postoje i imaju svoju duboku eklezijalnu dimenziju", da su predavanja bila "premalo poticajna", "previše apologijska", itd. U ovoj se kategoriji našlo i apsolutno i postotno više muških negoli ženskih odgovora, isto tako postotno više u starijim dobnim grupama D i C negoli u mlađima. Opći prosjek: 16 posto od svih primjedbi.

4. Samo jednu primjedbu manje od prethodne kategorije (21, a postotno istih 16%) ima kategorija primjedbi koje se pohvalno izražavaju o predavanjima. Da se ne bi krivo shvatilo: ton svih drugih kategorija primjedbi samo rijetko isključuje priznavanje vrijednosti predavanjima; inače se pohvale kreću u općim terminima, poneke

se odnose samo na pojedino predavanje, pa nijedan od predavača nije ostao nespomenut. Najpohvalnije se izražava dobna grupa B (s 21%).

5. "Previše je bilo statistike", ili "predetaljno je iznošena statistika", "predugo nabranje svih mogućih poslova i uspjeha redovnika" - neke primjedbe iz ove kategorije prigovaraju zašto je statistika obuhvatila "samo nekoliko družbi", s eventualnim dodatkom "i to samo iz jedne nadbiskupije". Prosjek od 14 posto primjedaba iz ove kategorije više otpada na redovnice s njihovih 16 posto, i to baš na najmlađu grupu, koja ima 18 posto (redovnice čak 20%).

6. "Tehničke primjedbe" svode se na: "prebrzo čitanje", "slabo ozvučenje", pa onda i "predavanja su trebala biti kraća", ili nisu "tako naglo trebala slijediti jedno za drugim". Svega 7 ili 5 posto takvih primjedbi nije previše.

Bez primjedbe daleko je više ženskih anketnih listova (45% od svih predanih) negoli muških. Po dobним kategorijama stavljaju stariji više primjedaba (osim najstarijih), u svakoj dobroj grupi postotno više redovnici negoli redovnice, samo su se u dobroj grupi D izjednačili, tako da točno jedna trećina anketiranih nije stavljala primjedbe na ovome mjestu.

Pitanje broj 3: JESTE LI SUDJELOVALI U RADU
U SKUPINI?

Na ovo su pitanje odgovorili upravo svi sudionici ankete, i to svaki samo s jednim odgovorom. S druge strane raspolazemo točnim podacima koliko je redovnica, a koliko redovnika sudjelovalo u skupnom radu. To nam omogućuje da procijenimo revnost u popunjavanju ankete bar onih sudionika Tjedna koji su radili u popodnevnim skupinama. Sve ćemo prikazati u slijedećoj tabali:

TABELA V.

RAD U SKUPINAMA	redovnice broj-posto		redovnici broj-posto		svi zajedno broj-posto	
	251	78%	72	22%	323	100%
Sudjelovali su prvog dana	251	78%	72	22%	323	100%
Odgovorili da su sudjelovali	131	52	45	63	176	54
=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
SVI ODGOVORI na pitanje 3.	135	71	54	29	189	100
- svaki dan	111	82	35	65	146	77
- djelomično	20	15	10	18	30	16
- uopće ne	4	3	9	17	13	7
=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
SVI odgovori dobne grupe A	26	62	16	38	42	100
- svaki dan	20	77	12	75	32	76
- djelomično	5	19	3	19	8	19
- uopće ne	1	4	1	6	2	5
=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
SVI odgovori dobne grupe B	46	79	12	21	58	100
- svaki dan	39	85	8	67	47	81
- djelomično	5	11	3	25	8	14
- uopće ne	2	4	1	8	3	5

SVI odgovori dobne grupe C	36	68	17	32	53	100
- svaki dan	30	83	11	65	41	77
- djelomično	6	17	4	23	10	19
- uopće ne	-		2	12	2	4
SVI odgovori dobne grupe D	24	73	9	27	33	100
- svaki dan	20	83	4	44	24	73
- djelomično	3	13	-		3	9
- uopće ne	1	4	5	56	6	18
SVI odgovori dobne grupe E	3	100	-		3	100
- svaki dan	2	67	-		2	67
- djelomično	1	33	-		1	33

Odgovori su bili određeni natuknicama, pa je svaki anketirani zaokružio jednu. Iz prva dva retka ove tabele vidimo s jedne strane da je priličan broj sudionika Tjedna radio u popdnevni skupinama. Od oko 550 sudionika u skupnom je radu bilo 323, a to znači 59 posto. S druge strane vidimo da je od sudionika u radu skupina 54 posto popunilo anketni list. Postotno više redovnici (63%) negoli redovnice (52%). Od svih ispitanika samo mali postotak nije nikako sudjelovao u radu skupina (7%). U tom pogledu najbolje stoji dobna grupa C (sa samo 4% nesudionika), a najslabije grupa D (sa 18% onih koji nisu radili u skupinama). U ovim grupama slabije stoje redovnici od redovica, naročito baš u grupi D, ali su zato poneki u samom

anketnom listu izrazili žaljenje što nisu sudjelovali
- zbog zauzetosti.

Pitanje 3A: IMATE LI KAKVU PRIMJEDBU NA RAD
U SKUPINAMA?

Točno stotinu anketiranih stavilo je svoje primjedbe na ovom mjestu, ili pak na kraju, ali u vezi s radom u skupinama. Neki su stavili i više primjedbi, pa ih je ukupno 142. Malo pojednostavljeni i klasificirano sve prikazuje:

TABELA VI.

PRIMJEDBE O RADU U SKUPINAMA	redovnice broj- posto	redovnici broj- posto	svi zajedno broj- posto			
Anketirani sudionici u radu skupina	131	74%	45	26%	176	100%
stavili primjedbe	71	54	29	64	100	57
SVE PRIMJEDBE ZAJEDNO	105	74	37	26	142	100
- tehničko-organizacijske primjedbe	71	67	24	66	95	67
- pohvalne primjedbe	14	13	9	24	23	16
- "da rad duže traje"	8	8	-		8	6
- "više otvorenosti-iskrenosti!"	7	7	-		7	5
- "neke su osobe nezrele"	3	3	2	5	5	4
- "premalo je bilo redovnika"	2	2	2	5	4	3
Iz dobne grupe A: sudjelovalo u radu	25	63	15	37	40	100
stavili primjedbe	14	56	8	53	22	55

SVE primjedbe dobne grupe A	21	66	11	34	32	100
- tehničko-organizacijske primjedbe	10	47	5	46	15	47
- pohvalne primjedbe	4	19	3	27	7	22
- "Neke su osobe nezrele"	2	10	2	18	4	12
- ostale primjedbe	5	24	1	9	6	19

Iz dobne grupe B: sudjelovali u radu 44 80 11 20 55 100
stavili primjedbe 22 50 7 64 29 53

SVE primjedbe dobne grupe B	29	81	7	19	36	100
- tehničko-organizacijske primjedbe	20	69	6	86	26	72
- pohvalne primjedbe	6	21	1	14	7	19
- "Neke su osobe nezrele"	1	3	-		1	3
- ostale primjedbe	2	7	-		2	6

Iz dobne grupe C: sudjelovali
u radu 36 71 15 29 51 100
stavili
primjedbe 20 56 11 73 31 61

SVE primjedbe dobne grupe C	26	70	11	30	37	100
- tehničko-organizacijske primjedbe	21	81	10	91	31	84
- pohvalne primjedbe	1	4	1	9	2	5
- ostale primjedbe	4	15	-	4	11	

Iz dobne grupe D: sudjelovali u radu	23	85		4	15	27	100
stavili primjedbe	14	61		3	75	17	63

SVE primjedbe dobne grupe D	26	84	5	16	31	100
- tehničko-organizacijske primjedbe	20	77	3	60	23	74
- pohvalne primjedbe	2	8	1	20	3	10
- ostale primjedbe	4	15	1	20	5	16
Iz dobne grupe E: sudjelovala u radu	3	100	-		3	100
stavili primjedbe	1	33	-		1	33
SVE primjedbe dobne grupe E	2	100	-		2	100
- pohvalna primjedba	1	50	-		1	50
- "više otvorenosti"	1	50	-		1	50

Iz gornjih dijelova tabele, to jest iz prikaza onih koji su postavljali primjedbe, vidimo da su u tome bili "revniji" redovnici (64% od anketiranih sudionika u radu u skupinama) od redovnica (54%) - zajedno 57 posto. Tako je bilo i u svim dobnim grupama, osim što su najmlađe redovnice bile "revnije" (56%) od mlađih redovnika (53%). Samo polovica redovnica iz dobne grupe B (26-35 godina) stavila primjedbe. Redovnici iz dobnih grupa B (njih 7) i C (11) dali su samo po jednu primjedbu. Već ta sama činjenica, a još više detaljnji uvid u te primjedbe, govori da su one bile promišljene, precizne i zrele. U drugim kategorijama ispitanika bilo je isto tako zrelih primjedaba, pa čak i među onima koji su ih stavili više. No, isto se tako, posebno među nekim s više primjedbi, našlo i manje zrelih, bar po načinu izričaja. Uočalom,

takvih nije ni bilo puno.

Samu kategorizaciju svih primjedbi nije bilo baš lako provesti, pa je to jedan od razloga da je

1. prva kategorija "tehničko-organizacijske primjedbe" dobila golemu brojčanu i postotnu većinu, a isto tako i šarolikost izričaja:

- neki se tuže na lutanje u traženju teme razgovora, pa predlažu da se unaprijed porazdijele teme (14 primjedbi), daleko više njih tuži se da svatko govori o "svojoj problematici", ili da se govori "uvijek isto", pa da su i zato voditelji trebali biti i vještiji i spremniji.
S druge strane neki primjećuju za "pojedine animatore-animatorke" da su "previše sami govorili", ili da su previše prepustili da govore "sami intelektualci", te da se rad pretvorio u "debatni klub".

- Drugi se upuštaju u ocjenu kolika je najoptimalnija skupina, ni prevelika ni premala.

- Treći govore kako treba postupati s onima koji "prvi put sudjeluju u radu ovakvih skupina".

2. U drugu kategoriju stavio sam pohvalne primjedbe: najviše potječu od onih sudionika koji prvi put rade u skupinama, bez obzira na dobnu grupu kojoj pripadaju. Svakako je i to utjecalo na činjenicu da mlađe dobne grupe imaju od starijih veći postotak pohvalnih primjedbi.

3. "Da rad dulje traje" izraženo je gotovo uvijek (svega 8 ženskih odgovora) s popratnim komentarom: "Upravo smo se uigrali u rad" ili "upravo smo se oslobođili da govorimo" i slično.

4. "Više otvorenosti - iskrenosti" traži četvrta grupa primjedbi, i to opet sve same redovnica.

5. Peta grupa izričito govori da su "neke osobe nezrele", pa dosljedno i "nesposobne za ovakav rad!"

6. "Premalo je bilo redovnika", naglašava šesta kategorija primjedbi.

Osim prvih dvaju kategorija ostale su vidno malobrojne, zato sam ih u prikazu po dobним grupama stavljao pod jednu natuknicu: "ostale primjedbe!". Namjerno to nisam učinio - za izričiti sud: "Neke su osobe nezrele!", mada se radi samo o pet takvih, uostalom vrlo kategorično izraženih primjedbi. Upravo sam zato htio da se vidi kako su taj svakako iskreni sud i primjedbu zabilježili uglavnom pripadnici najmlađe dobne grupe: 2 redovnice i 2 redovnika, te jedna redovnica iz dobne grupe B.

Sve u svemu: kako pohvalna kategorija, tako i golema većina iz tehničko-organizacijske prve kategorije ocjenjuje rad po skupinama uspješnim, samo sugerira u čemu bi se još morao i trebao usavršiti taj rad da još bolje funkcioniра. S druge strane, dobro se sjetiti onih sudionika u radnim skupinama koji nisu stavljali nikakve

primjedbe na taj rad. Iz tabele je lako zaključiti da ih ima 76 (ili 43%). Oni su u anketni list stavili svoj odgovor da su radili u skupinama, ali redovito su odgovorili da nemaju primjedbi (ili su povukli crticu). Mislim da nije pogrešna pretpostavka o njihovu zadovoljstvu sa skupinama. Zato možemo zaključiti da je većina zadovoljna s radom u skupinama.

Pitanje broj 4: JESU LI ISPUNJENA VAŠA OČEKIVANJA?

Pitanje se odnosi na sveukupni rad Tjedna, pa su na nj odgovorili svi anketirani, izuzevši tri redovnice iz dobne grupe C. Kako su bile predložene tri natuknice za odgovor, svaki je ispitanik zaokružio jednu, pa je sasvim lako dati tabelarni prikaz:

TABELA VII

Na pitanje 4.odgovorili su	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
SVI ODGOVORI zajedno	132	71%	54	29%	186	100%
- potpuno	22	17	9	17	31	17
- djelomično	106	80	44	81	150	80
- nikako	4	3	1	2	5	3
SVI odgovori dobne grupe A	26	62	16	38	42	100
- potpuno	4	15	1	6	5	12
- djelomično	22	85	14	88	36	86
- nikako	-	-	1	6	1	2

SVI odgovori dobne grupe B	46	79	12	21	58	100
- potpuno	7	15	1	8	8	14
- djelomično	38	83	11	92	49	84
- nikako	1	2	-		1	2
SVI odgovori dobne grupe C	33	66	17	34	50	100
- potpuno	7	21	4	24	11	22
- djelomično	25	76	13	76	38	76
- nikako	1	3	-		1	2
SVI odgovori dobne grupe D	24	73	9	27	33	100
- potpuno	4	17	3	33	7	21
- djelomično	18	75	6	67	24	73
- nikako	2	8	-		2	6
SVI odgovori dobne grupe E						
- djelomično	3	100	-		3	100

17 posto onih koji su glasovali za "potpuno", neki više, a neki manje, osjećali su da je tom riječju možda ipak previše rečeno. Zato su poneki nadodali riječ "uglavnom", a jedan je redovnik iz dobne grupe C nadodao: "Jer nisam baš previše očekivao!" S tim ograničenjima starije su dobne grupe C i D više od mlađih izrazile "potpuno". U prosjeku jednako redovnice kao i redovnici.

Isto je tako bilo upravo nezgodno staviti riječ "nikako", pa su je zaokružila samo petorica ispitanika. Svi ostali dali su svoj glas za "djelomično" - 80 posto

zajedno, a mlađe dobne grupe i više: A 86 posto, B 84 posto.

Mislim da rezultat s jedne strane potpuno odgovara istini. Očekivanja su djelomično ispunjena, ali s druge strane taj se izraz može manje ili više pozitivno ili negativno shvatiti. Zato je iz svih rezultata teško zaključiti što je zapravo većina ispitanika mislila. Pretpostavljam da bismo više saznali da je bilo predloženo više izdiferenciranih natuknica, na primjer: vrlo dobro, dobro, slabo, nikako!

Napominjem da je jedna redovnica iz dobne grupe B zaokružila dva odgovora: "Potpuno s obzirom na međusobni odnos" i "Djelomično s obzirom na predavanja". Ovdje sam uvažio drugi odgovor, jer prvi očito spada na slijedeće pitanje, a oba zajedno rezultiraju kao "djelomično".

Pitanje broj 5: ŠTO MISLITE O RASPOLOŽENJU MEĐU SUDIONICIMA?

Za odgovor anketni je list predlagao četiri natuknice, prve dvije pozitivne, a druge dvije negativne. Ispitanici su zaokruživali često i po dvije-tri natuknice, pa imamo ukupno 251 odgovor, te sve možemo tabelarno vrlo lako prikazati:

TABELA VIII.

NA pitanje 5.odgovorili su		redovnice broj-posto	redovnici broj-posto.	svi zajedno broj-posto
SVI ODGOVORI ZAJEDNO	176	70%	75	30%
- smireno	51	29) 74%	20	27) 76%
- ugodno	78	45)	37	49)
- usiljeno	18	10	8	11
- napeto	25	14	10	13
- pasivno sa dosadom	4	2	-	4
SVI odgovori dobne grupe A	38	68	18	32
- smireno	8	21) 71	3	17) 89
- ugodno	19	50)	13	72)
- usiljeno	4	11	-	4
- napeto	7	18	2	11
SVI odgovori dobne grupe B	56	69	25	31
- smireno	18	32) 71	6	24) 52
- ugodno	22	39)	7	28)
- usiljeno	6	11	6	24
- napeto	6	11	6	12
- pasivno,dosadno	4	7	-	4
SVI odgovori dobne grupe C	47	69	21	31
- smireno	14	30) 73	7	33) 85
- ugodno	20	43)	11	52)
- usiljeno	5	10	1	5
- napeto	8	17	2	10

SVI odgovori dobne grupe D	31	74	11	26	42	100
- smireno	10	32 80	4	36 91	14	33 83
- ugodno	15	48	6	55	21	59
- usiljeno	3	10	1	9	4	10
- napeto	3	10	-	-	3	7

SVI odgovori dobne grupe E	4	100	-	4	100
- smireno	1	25 75	-	1	25 75
- ugodno	2	50	-	2	50
- napeto	1	25	-	1	25

Vidimo da je opća ocjena o raspoloženju među sudionicima Tjedna pozitivna. U svemu su pozitivne natuknice sakupile 74 posto glasova. Nešto više muških (76%) negoli ženskih glasova. Moram svakako spomenuti da su neki ispitanici stavljali primjedbu uz pozitivne natuknice: "U među osobnim odnosima" ili "u skupinama", a uz negativne natuknice "na predavanjima".

Dobna grupa B (26-35 godina) dala je najmanji postotak pozitivnih glasova (ukupno 65%), od toga redovnici 71 posto, a redovnici samo 52 posto. Možda je ta dobna grupa najkritičkija. Svakako za sebe svjedoči da se držala više "usiljeno" ili "napeto" od ostalih dobnih grupa. Čak su redovnici iz ove grupe nadodale još jednu negativnu natuknicu i svjedoče da su se osjećale pasivno i da im je bilo dosadno. Radi se, uistinu, samo o 4 glasa, ali ne zaboravimo da su to one same umetnule. Koliko bi okupilo glasova

jedna takva natuknica da je bila predložena u samom anketnom listu? Dobne grupe C i D okupile su više postotaka pozitivnih glasova, posebno muških: 85% i 91%.

Pitanje broj 6: IMATE LI NEKU DRUGU PRIMJEDBU
ILI PRIJEDLOG?

Nešto manje od polovice anketiranih stavljalo je neki opći prijedlog ili primjedbu. Gledajući po spolu i po dobnim grupama, absolutno i relativno s obzirom na broj svih sudionika ankete po pojedinim kategorijama odgovaratelji na ovo pitanje mogu se ovako prikazati:

TABELA IX.

ODGOVORILI SU NA PITANJE 6.	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
ODGOVARATELJI SVI ZAJEDNO	62	46%	30	56%	92	49%
- iz dobne grupe A	12	46	7	43	19	45
- iz dobne grupe B	16	35	9	75	25	43
- iz dobne grupe C	19	47	10	59	29	54
- iz dobne grupe D	14	58	4	44	18	54
- iz dobne grupe E	1	33	-	-	1	33

U prosjeku su redovnici "revniji" (56%) od redovnica za cijelih deset postotaka. Po dobnim grupama ipak su redovnice iz grupe A i D "revnije" od redovnika istih grupa. Sam

sadržaj primjedbi i prijedloga vrlo je raznolik, pa i u relativno kratkim rečenicama ima po više različitih stvari, na primjer, jedna redovnica iz A grupe piše: "Trebalo bi da se ovakvi skupovi održavaju više puta, tako da bi se svi članovi izredali, i da to ne bude uvijek u istim gradovima, jer je udaljenost često zapreka da ne prisustvujemo. Možda bi bilo dobro da bi to duže vremena trajalo, jer ..."

Možda bi bilo najpreglednije ovako ispisati po redu bar one značajnije primjedbe i prijedloge, ali bi nas to očito predaleko odvelo, jer po sadržaju imamo 127 opaski. Zato sam pokušao sve te "odgovore" čitati pod sebi zadanim pitanjem: kako i gdje organizirati slijedeći redovnički tjedan? Pod tim vidom opaske se nekako dadu srediti i prikazati u slijedećem popisu:

1. Devet primjedaba jednostavno sugerira da se s ustanovom redovničkog tjedna nastavi. Šest ih k tome spominje kao razlog daljnje održavanja tjedna "jer se na njemu upoznajem". Pet drugih prijedloga spominje "nove oblike" ili da je "vrijeme prestrukturiranja" tjedna, ali ne spominju što i kako misle.

2. Jedanaest prijedloga dotiče bar neizravno temu budućeg tjedna, i to: po tri od njih traže "više duhovnu problematiku", odnosno "više konkretnih stvari!" Dvije redovnice iz C grupe predlažu govor naslov "Apostolat i zrelost". Dvije pak iz dobne grupe D govore o apostolatu među inovjernicima i ateistima (u dijaspori). Jedna redovnica iz C grupe daje naslov: "Sakremenat pomirenja u

redovničkim zajednicama", a jedan redovnik spominje da bi trebalo raspravljati o duhovnicima časnih sestara, iako to baš ne predlaže za temu novog tjedna.

3. Jedanaest primjedbi govori o mjestu održavanja tjedna: dva spominju Zagreb, jedan traži da se u Splitu održava svake druge godine, četiri spominju "svaki put u drugom mjestu", a četiri "prikladnije mjesto". Jednu formulaciju izdvajam: da Zagreb bude za sve nas mjesto održavanja tjedna, a da se redovnički dani organiziraju u pokrajinskim središtima.

4. Devet primjedbi dotiče radnu dužinu tjedna i svi odreda traže da bude više dana, čak je premalo i tri radna dana.

5. Devet opaski postavlja pitanje: da li na tјedan pozivati i dijecezanske svećenike? Dva odgovaraju negativno, a ostali općenito (za one svećenike koji u župi imaju redovnice) i posebno (zbog teme ovog tjedna) odgovaraju pozitivno. Jedan čak predlaže da se na ovu temu organizira svećenički tјedan ili pastoralni tečaj u Zagrebu, drugi želi da se u biskupijskim glasilima objavi adekvatni prikaz s ovog tjedna.

6. Šest prijedloga govori da na tјednu bude bolje i više organizirana zajednička molitva, k tome se tri tuže da je za misu bio izabran najnezgodniji sat, da bi trebalo bar malo prije podneva.

7. Razni prijedlozi koji su okupili više od jednog glasa:

- Šest - da na slijedećem tjednu bude više redovnika, čak "sve poduzeti u tom pravcu!";
- tri - da svakako bude više formativan negoli informativan;
- tri - da se na tjednu "nitko ne pravi važan!";
- tri - da ne traži svatko svoje pravo;
- tri - da se previše ne hvalimo;
- dva - da redovnice više diskutiraju;
- dva - da se više pažnje posveti malenima, "zaborenim" kojima u samostanu trpe nepravde.

8. Od primjedaba i prijedloga koji su iznijeli samo pojedinci, ograničavam se samo na neke od vrlo mnogo njih:

- da anketa bude potpunija, konkretnija pitanja (Cž);
- da se prikaže koji film (Bž);
- da sve bude iskrenije (Cž);
- da se diskutanti ne prekidaju u pola rečenice (Bž);
- da diskutanti budu discipliniraniji (Am);
- da poslije čitanja zapisnika iz rada u skupinama bude opća rasprava (Cm);
- da bude manje pljeska (Cm).

Mislim da sve ovo što je nabrojeno može poslužiti poticajno i ohrabrujuće organizatorima budućih tjedana. K tome primjedbe i prijedlozi još govore: da bi naše sveukupno redovništvo proučilo materijale svih dosadašnjih tjedana (tri glasa), da "poglavarovi vode računa o onome što se na tjednu čuje" (Bž). Tri glasa posebno preporučuju molitvu za Hercegovačko pitanje.

ZAKLJUČAK

Sjećajući se samog rada i raspoloženja na Tjednu i listajući ove anketne odgovore, stječe se uvjerenje: redovnički je tijedan za većinu sudionika, posebno za redovnice, postao jedna prigoda da se susretu u zajedništvu i da kroz molitvu, rad u skupinama, predavanja i diskusiju dožive prvenstveno duhovno osvježenje, radost svojeg redovništva. U svemu tome priličnu ulogu igra i osobno upoznavanje "drugih" redovnica i redovnika raznih redova i družbi, te izmjena iskustava i razgovora "u kuloarima".

Tako doživljen tijedan, "redovnički puk" prenosi u svoje redovničke zajednice, pa izaziva želju, posebno kod onih redovnica koje još nisu prisustvovali, da i one podu na to, rekao bih "hodočašće u naše zajedničko redovništvo". Većina pak onih, opet posebno redovnica, koje su jednom lijepo doživjele tijedan, želeći i na slijedeći, da obnove poznanstva, da se porazgovore i da se ponovno duhovno redovnički osvježe.

Čini mi se da je ovako shvaćena realnost tjedna nešto dobro i korisno za naše redovništvo. Organizatori, predavači, animatori i voditelji morali bi svoju "službu" na tjednu usmjeriti baš u tom pravcu da većina sudionika bude duhovno i redovnički zadovoljna, da im to pridoneće produbljenju redovničke dimenzije i porastu veselja u svojem zvanju.

Za druge ciljeve našeg redovništva i njegovih specijalnih apostolata treba organizirati simpozije, seminare, savjetovanja i slične skupove, a redovničkom tjednu neka ostane ova opća uloga duhovnog poticajnoga kvasca za cijelo naše redovništvo.

Gabrijel Štokalo

PRIMJEDBE I SUGESTIJE

Na završnom sastanku voditelja skupina i organizatora IV. redovničkog tjedna, održanom uvečer 1. rujna 1976. u Splitu, nabačeno je više misli koje mogu poslužiti organizatoru redovničkog tjedna u pripremanju ovakvih i sličnih skupova. Zamoljen sam da te misli i opaske dostavim organizatoru.

1. Na redovničke tjedne dolaze uvijek novi ljudi. To je za popularizaciju samog tjedna, kao i buđenje svijesti redovnika i redovnica korisno, ali to i otežava rad u skupinama. Mnogi su se sudionici ovogodišnjeg Tjedna prvi put susreli s ovim načinom rada.
2. Tematika Tjedna bila je vrlo prisutna u razgovorima po skupinama, iako se nije uvijek razgovaralo o postavljenoj temi.

3. Ranijih su se godina voditelji bolje pripremali za rad po skupinama. Smatram da je pola dana premalo za temeljitiju pripravu, osobito ako se misli ići prema nekim zaključcima.

4. Mišljenja smo da se na skupovima kao što je redovnički tjedan ne mogu donositi neke rezolucije, kao na stručnim skupovima i simpozijima. Čini nam se, štoviše, da bi i kao načelo rada po skupinama kod ovakvih sastanaka trebalo postaviti: ne donositi nikakvih rezolucija.

5. Čini nam se da je potrebno, bar ukratko, uputiti ljude u način rada po skupinama, da se izbjegnu mnogi nesporazumi u samom radu.

6. Nismo zadovoljni sa zapisnicima ovogodišnjeg Tjedna: bili su predugi i često u stilu propovijedi. Zapisnik treba da ukratko iznese stvarni rad skupine.

7. Veliki nedostatak ovogodišnjeg rada u plenarnom dijelu Tjedna jest i to što nije bilo nikakve diskusije nakon izvještaja o radu po skupinama.

8. Radu Tjedna smetalo je i rastavljeno mjesto održavanja dopodnevnog i popodnevnog rada.

Leonard Oreč

S A D R Ž A J

Ljudevit Maračić: Četvrti redovnički tjedan

Pozdrav Tjednu

Nikola Mate Roščić: Redovnici u mjesnoj Crkvi (uvod) 1

PRVI DAN

<u>Marijan Jurčević:</u> Redovnici u mjesnoj Crkvi (teološki vid)	8
<u>Robertina Medven:</u> Redovnice u mjesnoj Crkvi (teološki vid)	33
Diskusija nakon predavanja	51
Rad u skupinama	57

DRUGI DAN

<u>Hrvatin Gabrijel Jurišić:</u> Redovnici u mjesnoj Crkvi (pastoralni vid)	73
<u>Karolina Bašić:</u> Redovnice u mjesnoj Crkvi (pastoralni vid)	114
Diskusija nakon predavanja	132
Rad u skupinama	143

Fides Vidaković: Završna riječ

PRILOZI

<u>Ivan Peran:</u> Prigodna homolija.	163
<u>Nikola Mate Roščić:</u> Izazovi redovništvu	166
<u>Frane Franić:</u> Dimenzija crkvenosti redovničkih zavjeta	171
<u>Gabrijel Štokalo:</u> Anketa o IV. redovničkom tjednu	181
<u>Leonard Oreč:</u> Primjedbe i sugestije	215

ZAVRŠNA MOLITVA U SOLINU
(2. IX. 1976.)

Okupljeni u drevnom svetištu Gospe od Otoka, mi redovnici i redovnice, zahvaljujemo ti danas, Gospodine, za tvoje spasiteljsko djelovanje u ovom našem svijetu, a osobito u hrvatskom narodu. Zahvaljujemo ti za trinaest stoljeća našega kršćanstva, za dvanaest stoljeća hrvatskog redovništva, za deset stoljeća ovoga Gospina svetišta.

Na osobit ti način zahvaljujemo, Gospodine, što si kroz sva stoljeća kršćanstva na ovom ozemlju pozivao ljudi i žene da izbližega slijede tvoje stope, te radikalnim življnjem Evandelja daju svjedočanstvo o blizini tvoga Kraljevstva. Hvala ti i na velikom doprinosu što su ga redovnici i redovnice utkali u povijest i život našeg naroda i naše Crkve. Hvala ti što si i nas pozvao da upravo u ovom vremenu budemo živi svjedoci tvoje prisutnosti i tvojega djelovanja u današnjem svijetu.

Ovih smo dana zajedno razmišljali o svome mjestu i svojoj zadaći u mjesnoj Crkvi. Uvjerili smo se da naše zajednice poput prve Crkve moraju biti postojane u molitvi, u nauci apostolskoj, u lomljenju kruha i u vršenju djela ljubavi. Tako će biti jezgra i kvasac mjesne Crkve. Postali smo svjesniji da i svojim postojanjem i svojim djelovanjem moramo još više služiti Crkvi u kojoj živimo, i svijetu kojemu nas šalješ. Zadaci koje pred nas stavljaš, nadilaze naše sposobnosti. Zato po zagovoru tvoje majke molimo tvoju pomoć.

Ne zatvaramo oči ni pred poteškoćama koje dolaze od naše uhodanosti, vezanja uz tradicije, neraspoloživosti, ali ni od onih što dolaze od neshvaćanja i neprihvaćanja sa strane drugih. Rasvjetli nas da ustrajno tražimo način kako bismo golemi apostolski potencijal, što ga u sebi nosimo, upotrijebili na izgradnju tvoga Kraljevstva.

Hvala ti, Gospodine, i na bogatstvu susreta što smo ga ovih dana doživjeli. Našli smo se zajedno, članovi različitih redova i družbi, različitih dobi i službi, iz raznih krajeva naše zemlje. Osjetili smo prisutnost tvoga Duha jer smo se uistinu razumjeli. I na kraju, Gospodine, mi ti danas ovdje pred tvojom i našom majkom Marijom i pred svojim ute-meljiteljima obećajemo da ćemo nastojati živjeti dostoјno zvanja u koje smo pozvani. Trudit ćemo se da budemo vršitelji tvoje riječi, a ne samo slušatelji. Otvoreni poticajima tvoga Duha, tražit ćemo nove mogućnosti redovničkog življjenja u novoj stvarnosti našega društva i naše Crkve.

Amen.